

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุน
การบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

โดย

พลตรี ไพบุลย์ พุ่มพิเชฏฐ์
ผู้บัญชาการกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก” ลักษณะวิชา การทหาร ของ พลตรี ไพบุลย์ พุ่มพิเชษฐ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

พลโท

(ชาติชาย ชัยเกษม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

ลักษณะวิชา การทหาร

ผู้วิจัย พลตรี ไพบุลย์ พุ่มพิเชษฐ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๕

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย ๒) ศึกษาบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก และ ๓) ศึกษาและเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) ในลักษณะของการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ทั้งนี้ ผลการวิจัย สามารถจำแนกได้ ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑) ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ได้กำหนดคำนิยาม “สาธารณภัย” ขึ้นครั้งแรก กระทั่งได้มีการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งได้จัดตั้ง “กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย” ขึ้นเป็นส่วนราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทย และ ๒) บทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหน่วยงานให้การสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ตลอดจนได้จัดทำแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘ และจัดตั้ง ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก โดยมีผู้บัญชาการทหารบก เป็นผู้อำนวยการ และมอบหมายให้ ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก ทำหน้าที่รับผิดชอบหลักในการกิจการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ทั้งนี้ ในส่วนของข้อเสนอแนะจากการวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกนั้น สามารถดำเนินการจัดทำ/พัฒนา/ปรับปรุง ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๙ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการป้องกันและลดผลกระทบ ๒) ด้านฐานข้อมูลและระบบ ๓) ด้านแผนงาน/คู่มือความพร้อมรับมือต่อสาธารณภัย ๔) ด้านบุคลากร ๕) ด้านองค์ความรู้ ๖) ด้านเครื่องมือเครื่องใช้ ๗) ด้านการรายงานสถานการณ์ ๘) การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และ ๙) การทบทวน/ถอดบทเรียน

Abstract

Title	Guidelines for enhancing efficiency in disaster relief support of the Royal Thai Army		
Field	Military		
Name	Maj.Gen. Pailboon Pumpichet	Course	NDC Class 65

Research study “Guidelines for enhancing efficiency in disaster relief support of the Royal Thai Army” aims to 1) Study and analyze the nature of the missions those related to disaster relief 2) Study the roles and structure of the main responsible units in disaster mitigation of the Royal Thai Army and 3) Study and recommend ways to increase the efficiency of the Royal Thai Army’s disaster relief support operations, by using qualitative research methods in the manner of researching relevant documents including in-depth interviews with key informants. In this regard, the research results can be classified into 2 issues: 1) The nature of work related to disaster mitigation. which is in accordance with the Disaster Prevention and Mitigation Act B.E. 2550 that defined the definition of “Disaster” for the first time. Until the preparation of the National Disaster Prevention and Mitigation Plan B.E. 2558 established “Department of Disaster Prevention and Mitigation” becomes a government agency under the Ministry of Interior and 2) The role and structure of the main responsible unit for disaster mitigation of the Royal Thai Army that performs duties as a disaster relief support agency according to the National Disaster Prevention and Mitigation Plan B.E. 2558, as well as formulating the Army Disaster Relief Plan B.E. 2558 and establishing the Army Disaster Mitigation Center, which the Commander on Chief of the Army is its director and the Directorate of Civil Affairs, Royal Thai is the staff directorate in responsible. The Army Disaster Relief Center responsible for the mission to help disaster victims. However, in terms of recommendations from research the researcher saw that Guidelines for enhancing the efficiency of the Royal Thai Army’s disaster relief support operations. Able to perform preparation/development/improvement There were 9 related factors: 1) Prevention and mitigation of impacts 2) Database and system aspects 3) Plans/manuals on disaster preparedness 4) Personnel 5) Knowledge Management 6) Equipment and tools 7) Situation reporting 8) Coordinating with various agencies; and 9) Review/lesson learned.

คำนำ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก” อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ รุ่นที่ ๖๕ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖ ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยที่เป็นการทำความเข้าใจต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยในภาพรวม และเป็นการศึกษาบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก เพื่อทำความเข้าใจต่อองค์คัพยพที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหน่วยงานให้การสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยตามแผนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ทั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารวิจัยส่วนบุคคลนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจค้นคว้าและผู้อ่านทุก ๆ ท่าน

พลตรี

(ไพบูลย์ พุ่มพิเชษฐ์)

นักศึกษาวินยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก” จะมีโอกาสสำเร็จล่วงไปได้ด้วยดี หากขาดความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พลโท เจนสิทธิ์ คนศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย ตลอดจนคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณาจารย์หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง กระทั่งทำให้เอกสารวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ซึ่งแม้ว่าการศึกษาวิจัยนี้จะใช้ระยะเวลาการดำเนินการไม่นานนัก แต่ผู้วิจัยหวังไว้เป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารการวิจัยฉบับนี้จะมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาและผู้อ่านทุกท่าน อีกทั้ง ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ท้ายที่สุดแล้ว หากมีข้อผิดพลาดอันใด ผู้วิจัยต้องขออภัยและขอคำชี้แนะเพื่อเป็นวิทยาทานและนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดทางวิชาการต่อไป

พลตรี

(ไพบูลย์ พุ่มพิเชษฐ์)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	ช
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๒
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๔
คำจำกัดความ	๕
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
การบริหารจัดการสาธารณสุขของประเทศไทยในปัจจุบัน	๖
พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๐	๑๓
แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘	๑๗
แผนบรรเทาสาธารณสุขกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘	๒๔
แผนบรรเทาสาธารณสุข กองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘	๓๔
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๔
เอกสารกองทัพบกในการช่วยเหลือภัยพิบัติ	๔๔
เอกสารถอดปฏิบัติการกู้ภัยถ้าหลวง สู่บทเรียนการบริหารจัดการสาธารณสุข	๔๔
งานวิจัยเรื่องบทบาทของกองทัพบกในการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณสุข	๔๕
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๔๗
สรุป	๔๘

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทา	
สาธารณสุขของกองทัพบก	๔๐
ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณสุขของกองทัพบก	๕๑
บทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณสุขของกองทัพบก	๕๗
แนวทางการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณสุข	๖๖
บทสัมภาษณ์	๖๗
การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์	๖๘
สรุป	๗๒
บทที่ ๔ แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทา	
สาธารณสุขของกองทัพบก	๗๔
ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาสาธารณสุขของกองทัพบก	๗๔
แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณสุข	
ของกองทัพบก ที่สอดคล้องตามแนวคิด พระราชบัญญัติ แผนงาน และงานที่เกี่ยวข้อง	๗๖
สรุป	๗๙
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๘๑
สรุป	๘๑
ข้อเสนอแนะ	๘๓
บรรณานุกรม	๘๖
ประวัติย่อผู้วิจัย	๘๗

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒ - ๑ ปฏิทินสาธารณสุขในประเทศไทย	๙
๒ - ๒ ลักษณะการจัดการสาธารณสุข	๑๒
๓ - ๑ ระดับความรุนแรงของสาธารณสุข	๕๓
๓ - ๒ การปฏิบัติของศูนย์บรรเทาสาธารณสุขกองทัพบก	๕๔
๓ - ๓ ลักษณะการปฏิบัติในด้านการฟื้นฟูสาธารณสุขกองทัพบก	๕๕
๔ - ๑ สรุปแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณสุขของกองทัพบก	๗๘

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒ - ๑ วงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย	๑๙
๒ - ๒ กลไกการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย	๒๒
๒ - ๓ โครงสร้างศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.ภท.)	๒๕
๒ - ๔ ผังการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.ภท.)	๒๗
๒ - ๕ แสดงโครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก	๓๕
๒ - ๖ แสดงโครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกส่วนหน้า	๓๕
๒ - ๗ แสดงโครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัย (หน่วย) (ศบภ.(หน่วย))	๓๖
๓ - ๑ แสดงโครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก	๖๓
๓ - ๒ แสดงโครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกส่วนหน้า	๖๔
๓ - ๓ แสดงโครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัย (หน่วย) (ศบภ.(หน่วย))	๖๕

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันแทบทุกประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในลักษณะของสาธารณสุขหรือภัยพิบัติที่ไม่เพียงแต่สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน แต่ยังส่งผลกระทบต่อในทุกมิติ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งหนึ่งในปัจจัยของการเกิดสภาวะการณดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นท่ามกลางการพัฒนาของโลกในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ความสมดุลของธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป และนับวันสาธารณสุขยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เช่น อากาศเสีย ภาวะภัย อุทกภัย ภัยแล้ง ภัยจากลูกเห็บ ภัยจากไฟป่า แผ่นดินไหว โคลนถล่ม สึนามิ เป็นต้น ซึ่งแน่นอนว่าการเกิดสาธารณสุขในแต่ละครั้งย่อมส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ซึ่งในบางครั้งสร้างความเสียหายมูลค่ามหาศาล ดังนั้น การรับมือหรือแก้ปัญหาต่อสาธารณสุขดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรของประเทศในทุกด้าน ทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อบูรณาการขีดความสามารถในงานบรรเทาสาธารณสุขเข้าคลี่คลายสถานการณ์ช่วยเหลือประชาชนได้อย่างทันที่ เพื่อให้เกิดผลกระทบเกิดขึ้นน้อยที่สุดและคลี่คลายรวดเร็วที่สุด

ขณะเดียวกันในส่วนของการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขของประเทศไทยนั้น ได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๐ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นกฎหมายหลัก โดยกำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานอำนวยการในการดำเนินการกับส่วนราชการต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบูรณาการ ซึ่งกองทัพบกถือเป็นหนึ่งในองค์กรที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านกำลังพลและยุทธโปกรณ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในงานบรรเทาสาธารณสุข ทั้งนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของกองทัพบกในฐานะหน่วยงานให้การสนับสนุนการบรรเทาสาธารณสุขตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นการปฏิบัติงานภายใต้อำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม ซึ่งถูกกำหนดไว้ตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบส่วนราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑ และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม คือ ปกป้อง พิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคง ตลอดจนสนับสนุนภารกิจของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกัน และแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ และมาตรา ๑๙ กองทัพบกมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพบก การป้องกันราชอาณาจักรและดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพบกตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม โดยมีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้รับผิดชอบ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาพรวมการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณสุขของกองทัพบกในห้วงที่ผ่านมาจะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่หากพิจารณาถึงประสิทธิภาพการดำเนินการดังกล่าวแล้วยังคงปรากฏถึงปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการ ทั้งในด้านความเป็นเอกภาพในการอำนวยการและบริหารจัดการ ด้านกำลังพล ยุทธโปกรณ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในงาน

บรรเทาสาธารณภัยและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนปัญหาการปฏิบัติงานร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ อย่างบูรณาการ เป็นต้น

ด้วยประการทั้งปวงที่ผู้วิจัยกล่าวมานั้น นำมาสู่ความสนใจศึกษาของผู้วิจัยต่อประเด็น “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของ กองทัพบก” ซึ่งผู้วิจัยมุ่งหมายศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย เพื่อทำความเข้าใจต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยในภาพรวม ตลอดจนมุ่งศึกษาบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของ กองทัพบก เพื่อทำความเข้าใจต่อองค์ประกอบที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหน่วยงานให้การสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ และแผนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งหวังเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย
๒. เพื่อศึกษาบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของ กองทัพบก
๓. เพื่อศึกษาและเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาครอบคลุมเนื้อหาตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย โดยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาเป็น ๓ ส่วนหลัก ๆ คือ ๑) ส่วนที่เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย ๒) ส่วนที่เป็นการทบทวนบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก และ ๓) ส่วนที่เป็นการศึกษาและเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

๒. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เพื่อให้การศึกษามีความเป็นไปอย่างรอบคอบและสะท้อนมุมมองที่เจาะลึก ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใกล้เคียงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยมี ๒ กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ ๑) กลุ่มระดับผู้บริหารที่มีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก และ ๒) กลุ่มระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

๓. ขอบเขตด้านเวลา

เริ่มการศึกษาวิจัยตั้งแต่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕ จนถึง ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) ในการศึกษาลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนศึกษาบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก โดยจะทำการเก็บข้อมูล ทั้งจากการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑.๑ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๑.๑.๑ การศึกษาภาคสนาม (Field Study)

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นการศึกษาภาคสนาม (Field Study) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) นั้น ผู้วิจัยอาศัยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นการคัดเลือกโดยใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ ๑) กลุ่มระดับผู้บริหารที่มีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก และ ๒) กลุ่มระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก เพื่อสะท้อนถึงบทวิเคราะห์ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๑.๒ การศึกษาเอกสาร (Documentary Study)

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเริ่มต้นด้วยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ที่มีการเรียบเรียงไว้อย่างเป็นระบบมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการที่สามารถนำมาอธิบายและหาข้อสรุปของประเด็นที่ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ประกอบด้วย พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐, แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘, แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘ และแผนบรรเทาสาธารณภัย กองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘ อีกทั้งผู้วิจัยได้นำเอาเอกสารงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา/ทำความเข้าใจ กำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดทิศทางวิจัยให้มีขอบเขตที่ชัดเจน

๑.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย ๒ กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่

๑.๒.๑ ระดับผู้บริหารที่มีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

๑.๒.๒ ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล (Content Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยตามที่กำหนดไว้ โดยนำมาจัดหมวดหมู่ข้อมูล ตลอดจนทำการสังเคราะห์/อภิปรายผล รวมถึงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากองค์ความรู้ที่ได้รับดังกล่าว

๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลและสรุปผลการศึกษาโดยใช้รูปแบบการพรรณานำมาอธิบาย เชื่อมโยงกับแนวคิด พระราชบัญญัติ แผนงาน และงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนำเสนอแนวทางที่เกิดจากการสังเคราะห์/อภิปรายผลการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย
๒. ทำให้ทราบถึงบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก
๓. ผลการวิจัยจะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ที่สอดคล้องตามแนวคิด พระราชบัญญัติ แผนงาน และงานที่เกี่ยวข้อง

คำจำกัดความ

สาธารณภัย หมายถึง ภัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและได้ถูกจำกัดความภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ได้ความหมายว่า อัคคีภัย วัตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตราย แก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของ รัฐ และหมายความรวมถึงภัยทางอากาศและการก่อวินาศกรรม

บทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลัก

หมายถึง หน้าที่และการจัดการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และแผนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘, แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘ และแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ

หมายถึง การมุ่งเน้นเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของ กองทัพบกในการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย ให้เป็นไปตามแนวคิด พระราชบัญญัติ แผนงาน และงานที่เกี่ยวข้อง อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก” นั้น ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมด้วยการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เพื่อนำมาอธิบายและหาข้อสรุปของประเด็นที่ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) อันประกอบด้วย การบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศไทยในปัจจุบัน, พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐, แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘, แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘ และแผนบรรเทาสาธารณภัย กองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘ ตลอดจนเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา/ทำความเข้าใจ กำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดทิศทางการวิจัยให้มีขอบเขตที่ชัดเจน ซึ่งสามารถแบ่งประเด็นการศึกษาตามหัวข้อ ดังนี้

๑. การบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศไทยในปัจจุบัน
๒. พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐
๓. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘
๔. แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘
๕. แผนบรรเทาสาธารณภัย กองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘
๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศไทยในปัจจุบัน

ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญอย่างมากต่อการบริหารจัดการสาธารณภัยสืบเนื่องจากสถานการณ์ที่ทั่วโลกต่างเผชิญความเสี่ยงจากสาธารณภัยหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นภัยจากธรรมชาติ ภัยจากสิ่งแวดล้อม ภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และภัยจากสาเหตุอื่น ๆ ซึ่งสาธารณภัยที่เกิดขึ้นนั้นได้สร้างความสูญเสียแก่ชีวิต ทรัพย์สิน เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนและประเทศชาติจำนวนมาก ด้วยเหตุดังกล่าวแล้ว ประเทศไทยจึงได้ระดมองคาพยพต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ ภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการสาธารณภัย และนอกจากนี้องคาพยพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องยังได้จัดทำแผนงานของหน่วยอย่างสอดคล้องกัน ซึ่งในบทที่ ๒ นี้ ผู้วิจัยจะได้หยิบยกทั้งในส่วนพระราชบัญญัติและแผนงานดังกล่าวมาศึกษา/ทบทวนเพื่อสร้างความเข้าใจ

ทั้งนี้ ก่อนที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงสาระสำคัญของพระราชบัญญัติและแผนงานดังกล่าวนี้ ในขั้นต้นผู้วิจัยจะขอเสนอในส่วนการบริหารจัดการสาธารณสุขของประเทศไทยในปัจจุบันพอสังเขป ดังนี้

๑. ทบทวนสาธารณสุขของประเทศไทยในปัจจุบัน

จากรายงานสถิติสาธารณสุขในรอบปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ที่ผ่านมา กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้นำเสนอข้อมูลจากการเกิดสาธารณสุข การประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย และการประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินในพื้นที่ของแต่ละจังหวัด (ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔) ผ่านระบบข้อมูลสาธารณสุข ได้แก่ อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย ภัยแล้ง ดินโคลนถล่ม และโรคระบาดสัตว์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๖๔, ออนไลน์)

๑.๑ สถานการณ์อุทกภัย

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ประเทศไทยเกิดสถานการณ์อุทกภัยขึ้นในพื้นที่รวม ๗๓ จังหวัด ๖๗๔ อำเภอ ๓,๙๕๒ ตำบล/เทศบาล ๒๙,๐๙๙ หมู่บ้าน/ชุมชน โดยเป็นพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๙ เขต ๑๒ แขวง ซึ่งมีผู้เสียชีวิต จำนวน ๖๘ ราย ผู้บาดเจ็บ ๘ ราย บ้านเรือนได้รับผลกระทบ ๒๔๑,๔๘๐ หลัง พื้นที่การประมงที่ได้รับผลกระทบ ๒๐,๔๐๔ บ่อ พื้นที่การเกษตรได้รับผลกระทบ ๔,๗๓๘,๐๘๕ ไร่ ขณะเดียวกันจังหวัดที่ได้มีการประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย จำนวน ๖๕ จังหวัด ๕๔๘ อำเภอ ๓,๒๖๕ ตำบล ๒๔,๕๗๘ หมู่บ้าน/ชุมชน และมีจังหวัดที่ประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (อุทกภัย) จำนวน ๕๔ จังหวัด ๔๐๑ อำเภอ ๒,๖๒๘ ตำบล/เทศบาล ๒๑,๒๑๙ หมู่บ้าน/ชุมชน

๑.๒ สถานการณ์วาตภัย

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ประเทศไทยได้เกิดสถานการณ์วาตภัยรวม ๗๖ จังหวัด ๗๕๗ อำเภอ ๓,๙๒๗ ตำบล ๑๕,๙๙๔ หมู่บ้าน/เทศบาล โดยเป็นพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๙ เขต ๑๐ แขวง ซึ่งมีผู้เสียชีวิต จำนวน ๓๓ ราย ผู้บาดเจ็บ ๕๙ ราย บ้านเรือนได้รับความเสียหาย จำนวน ๗๘,๙๙๒ หลัง พื้นที่การประมงที่ได้รับผลกระทบ จำนวน ๗๖ บ่อ พื้นที่การเกษตรได้รับผลกระทบ จำนวน ๓๗,๘๕๙ ไร่ ขณะเดียวกันจังหวัดที่ได้มีการประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย จำนวน ๖๔ จังหวัด ๕๕๓ อำเภอ ๒,๖๗๐ ตำบล/เทศบาล ๑๐,๗๒๓ หมู่บ้าน/ชุมชน และมีจังหวัดที่ประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (วาตภัย) จำนวน ๓๗ จังหวัด ๒๑๙ อำเภอ ๙๑๖ ตำบล/เทศบาล ๓,๖๔๘ หมู่บ้าน/ชุมชน และกรุงเทพมหานคร ๔ เขต ๔ แขวง

๑.๔ สถานการณ์อัคคีภัย

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ประเทศไทยได้เกิดสถานการณ์อัคคีภัยรวม ๑,๙๙๙ ครั้ง ในพื้นที่ ๗๔ จังหวัด ๕๖๖ อำเภอ ๑,๔๕๖ ตำบล/เทศบาล ๑,๙๑๕ หมู่บ้าน/ชุมชน โดยเป็นพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๕ เขต ๘๔ แขวง ซึ่งมีผู้เสียชีวิต จำนวน ๕๑ ราย ผู้บาดเจ็บ ๑๙๐ ราย อาคาร/บ้านเรือนได้รับผลกระทบ จำนวน ๒,๔๕๘ หลัง พื้นที่ธุรกิจได้รับผลกระทบ จำนวน ๒๕๐ แห่ง พื้นที่การเกษตรได้รับผลกระทบ จำนวน ๘๓๔ ไร่ ขณะเดียวกันจังหวัดที่ได้มีการประกาศเขตพื้นที่

ประสบสาธารณภัย จำนวน ๕๔ จังหวัด ๒๙๓ อำเภอ ๖๓๘ ตำบล/เทศบาล ๗๖๑ หมู่บ้าน/ชุมชน และมีจังหวัดประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (อัคคีภัย) ๑๗ จังหวัด ๕๓ อำเภอ ๗๔ ตำบล/เทศบาล ๘๔ หมู่บ้าน/ชุมชน และกรุงเทพมหานคร ๑๖ เขต ๑๘ แขวง

๑.๕ สถานการณ์ภัยแล้ง

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ประเทศไทยได้เกิดสถานการณ์ภัยแล้งรวม ๖ จังหวัด ๑๒ อำเภอ ๕๗ ตำบล/เทศบาล ๓๗๙ หมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งทุกจังหวัดมีการประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (ภัยแล้ง)

๑.๖ สถานการณ์ดินโคลนถล่ม

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ประเทศไทยได้เกิดสถานการณ์ดินโคลนถล่มรวม ๒๓ จังหวัด ๔๘ อำเภอ ๗๑ ตำบล/เทศบาล ๑๖๑ ชุมชน/หมู่บ้าน โดยเป็นพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๑ เขต ๑ แขวง ซึ่งมีผู้เสียชีวิต จำนวน ๒ ราย ผู้บาดเจ็บ ๓ ราย บ้านเรือนได้รับผลกระทบ จำนวน ๘๖ หลัง พื้นที่การเกษตรได้รับผลกระทบ จำนวน ๑๒๔ ไร่ ขณะเดียวกันจังหวัดที่ได้มีการประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย จำนวน ๘ จังหวัด ๑๒ อำเภอ ๓๐ ตำบล/เทศบาล ๙๔ หมู่บ้าน/ชุมชน และมีจังหวัดประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (ดินโคลนถล่ม) จำนวน ๓ จังหวัด ๔ อำเภอ ๑๐ ตำบล/เทศบาล ๑๖ หมู่บ้าน/ชุมชน

๑.๗ สถานการณ์โรคระบาดสัตว์

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ประเทศไทยได้เกิดสถานการณ์โรคระบาดสัตว์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโรคภูมิแพ้ที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่รวม ๓๙ จังหวัด ๓๖๕ อำเภอ ๒,๗๘๓ ตำบล/เทศบาล ๒๗,๘๑๙ หมู่บ้าน/ชุมชน จังหวัดที่มีการประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย จำนวน ๓๘ จังหวัด ๓๓๓ อำเภอ ๒,๔๘๘ ตำบล/เทศบาล ๒๔,๘๗๙ หมู่บ้าน/ชุมชน และมีจังหวัดที่ประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (โรคระบาดสัตว์) จำนวน ๒๑ จังหวัด ๑๙๒ อำเภอ ๑,๔๘๐ ตำบล/เทศบาล ๑๔,๔๖๘ หมู่บ้าน/ชุมชน

๑.๘ สถานการณ์อาคารถล่ม

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ประเทศไทยได้เกิดสถานการณ์อาคารถล่ม จำนวน ๕ ครั้ง ในพื้นที่รวม ๓ จังหวัด ๓ อำเภอ ๓ ตำบล/เทศบาล ๓ หมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๒ เขต ๒ แขวง มีผู้เสียชีวิต จำนวน ๑ ราย ผู้บาดเจ็บ ๔ ราย ที่ผ่านมามีสถานการณ์ภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ กระทรวงมหาดไทย โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) ได้ดำเนินการเร่งประสานจังหวัด หน่วยทหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างรวดเร็ว ท่วงถึง และครอบคลุมในทุกมิติ โดยยึดระเบียบกระทรวงการคลังฯ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รับการดูแลและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากที่สุด

๒. ปฏิทินสาธารณภัยในประเทศไทย

ขณะเดียวกันจากข้อมูลแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๑๕๖๔ - ๒๕๗๐ นั้น ได้กำหนดปฏิทินสาธารณภัยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นประจำโดยแบ่งตามช่วงเวลาของการเกิดภัยในรอบ ๑ ปี ซึ่งมีภัยที่สามารถคาดการณ์ได้หรือสาธารณภัยรูปแบบใหม่และ/หรือมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากเดิมเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ที่ทำให้คาดการณ์ได้ยากหรือมีความไม่แน่นอนสูง ดังปรากฏช่วงเวลาการเกิดภัย ตามแผนภาพที่ ดังนี้ (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, ๒๕๖๒ : ๙)

ตารางที่ ๒ - ๑ ปฏิทินสาธารณภัยในประเทศไทย

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	อ.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
อุทกภัย									พฤษภาคม			ภาคใต้
ภัยแล้ง												
แมลงศัตรูพืช												
พายุฤดูร้อน												
อัคคีภัย												
ไฟฟ้า												
ภัยหนาว												

ที่มา : คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, ๒๕๖๒ : ๙

๓. กรอบการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศไทย

ในส่วนของกรอบการดำเนินงานที่เกี่ยวกับพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศ ว่าด้วยการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยซึ่งถือเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นหุ้นส่วนในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction Partnership) ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้ตระหนักถึงความสำคัญในการลดความเสี่ยงและลดผลกระทบจากสาธารณภัย ซึ่งประเทศไทยได้ดำเนินการตามกรอบการดำเนินการด้านสาธารณภัยและกรอบที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ดังนี้

๓.๑ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๗๓ (Sustainable Development Goals : SDGs 2015 - 2030)

เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้มุ่งขจัดความยากจนในทุกมิติและทุกรูปแบบ โดยนำไปปฏิบัติให้การพัฒนามีความสมดุลอย่างยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับด้านสาธารณภัยโดยตรง ๓ เป้าหมายจากทั้งหมด ๑๗ เป้าหมาย ได้แก่

- เป้าหมายที่ ๑ ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่ โดยเน้นสร้างภูมิคุ้มกันและลดผลกระทบของเหตุรุนแรงจากสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่อคนยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง
- เป้าหมายที่ ๑๑ ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกัน และยั่งยืน ด้วยการลดผลกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ภูมิอากาศมีภูมิทัศน์ด้านทานต่อภัยพิบัติและให้พัฒนาและดำเนินการตามการบริหารความเสี่ยงจากภัยพิบัติแบบองค์รวมในทุกกระดับ

- เป้าหมายที่ ๑๓ ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้นที่มุ่งสร้างเสริมความเข้มแข็ง ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัวของประเทศโดยรวมเพื่อรับมือกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบจากภัยธรรมชาติ

๓.๒ กรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๗๓ (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030) หรือ “กรอบเซนได”

เพื่อให้เกิดการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยและลดการสูญเสียชีวิต วิถีชีวิต และสุขภาพ ตลอดจนความสูญเสียต่อสินทรัพย์ทางเศรษฐกิจ ภายภาพ สังคม และสภาพแวดล้อมของบุคคล ธุรกิจ ชุมชน และประเทศอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีเป้าหมาย คือ ลดความเสี่ยงเดิม และป้องกันความเสี่ยงใหม่ ผ่านมาตรการเชิงเศรษฐกิจ โครงสร้าง กฎหมาย สุขภาพ วัฒนธรรม การศึกษา สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี การเมือง และสถาบันอย่างบูรณาการและครอบคลุม เพื่อที่จะช่วยป้องกันและลดสถานะ การเปิดรับภัย และความเปราะบางต่อสาธารณภัย เสริมสร้างศักยภาพการเตรียมความพร้อมรับมือ และฟื้นฟู เพื่อนำไปสู่ ความเข้มแข็งในความพร้อมรับมือและการฟื้นกลับเร็วเมื่อเกิดสาธารณภัย

๓.๓ กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change : UNFCCC)

เพื่อรักษาระดับความเข้มข้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศให้อยู่ในระดับที่มนุษย์ ไม่ก่อให้เกิดการรบกวนต่อระบบภูมิอากาศโลก ระบบนิเวศสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน โดย UNFCCC ได้มีการประชุมสมัชชารัฐภาคีกรอบอนุสัญญาฯ (Conference Of the Parties : COP) เป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ จนถึงปัจจุบัน กระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้มีการรับรอง “ความตกลงปารีส” (Paris Agreement) โดยมุ่งแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วยการให้ความสำคัญกับการควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียส และการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยทุกประเทศร่วมกำหนดเป้าหมายระดับโลกร่วมกัน เพื่อลดความรุนแรงอันเกิดจากสาธารณภัย และลดความเปราะบางของประชากรต่อความเสี่ยง จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสาธารณภัย

๓.๓ กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response : AADMER)

เพื่อเป็นกลไกในการลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินจากสาธารณภัย ในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อร่วมกันตอบโต้ภัยพิบัติฉุกเฉิน ตลอดจนความร่วมมือทาง

วิชาการ การวิจัย โดยเน้น หลักการให้ประเทศสมาชิกได้ช่วยเหลือตนเองก่อน และหากเกินขีดความสามารถจึงใช้กลไกที่ AADMER กำหนดไว้ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือภายใต้การดำเนินการในกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยกลไก ได้แก่

- คณะกรรมการอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติ (ASEAN Committee on Disaster Management: ACDM) มีคณะทำงานเป็นองค์ประกอบภายใต้ ACDM ซึ่งประเทศไทยเป็นประธานร่วมกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ในคณะทำงานด้านการป้องกันและลดผลกระทบ

- แผนการปฏิบัติงานตามกรอบ AADMER พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๙ (AADMER Work Programme (2021 - 2025))

- ระเบียบปฏิบัติมาตรฐานในการเตรียมความพร้อมและการรับมือเหตุภัยพิบัติฉุกเฉินของภูมิภาคอาเซียน (Standard Operating Procedure for Regional Standby Arrangements and Coordination of Joint Disaster and Emergency Response Operations: SASOP)

- ศูนย์ประสานงานการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมของอาเซียน (ASEAN Coordinating Centre for Humanitarian Assistance on disaster management : AHA Centre)

๔. ลักษณะการจัดการสาธารณภัย

แนวทางในการจัดการและการรับมือกับสาธารณภัยตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่ได้กำหนดให้ทุกหน่วยงานใช้เป็นแผนแม่บท (Master Plan) ในการจัดการสาธารณภัยของประเทศนั้น ได้กำหนดแบ่งการจัดการสาธารณภัยเป็น ๔ ระดับ ซึ่งครอบคลุมความเป็นไปได้ในการจัดการภัยของประเทศไทย ดังนี้ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๕๘ : ๑๒)

ตารางที่ ๒ - ๒ ลักษณะการจัดการสาธารณภัย

ระดับ	การจัดการ	ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย
๑	สาธารณภัยขนาดเล็ก	ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และ/หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุม และสั่งการ
๒	สาธารณภัยขนาดกลาง	ผู้อำนวยการจังหวัด หรือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ
๓	สาธารณภัยขนาดใหญ่	ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ
๔	สาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง	นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ

ที่มา : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๕๘ : ๑๒

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นพระราชบัญญัติที่ประกาศใช้ฉบับเนื่องจากการปฏิรูประบบราชการตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยได้จัดตั้งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นเป็นส่วนราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทย มีภารกิจหลักในการดำเนินการป้องกัน บรรเทา ฟื้นฟูสาธารณภัยและอุบัติเหตุ ซึ่งมีผลทำให้งานด้านสาธารณภัยและงานด้านอุบัติเหตุ ที่เดิมดำเนินการโดยกองป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐, ๒๕๕๐ : ๒๓) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ยังได้ยกเลิกและรวมพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. ๒๕๔๒ เข้าด้วยกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความเป็นเอกภาพในการอำนวยความสะดวก/บริหารจัดการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ มีจำนวน ๕๘ มาตรา และได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความที่เกี่ยวข้องกับป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ดังนี้ (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐, ๒๕๕๐ : ๒ - ๓)

๑. การให้นิยามความหมายของสาธารณภัย

“สาธารณภัย” หมายความว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อ สาธารณชน ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย

“ภัยทางอากาศ” หมายความว่า ภัยอันเกิดจากการโจมตีทางอากาศ โดยคำว่า “การก่อวินาศกรรม” หมายความว่า การกระทำใด ๆ อันเป็นการมุ่งทำลายทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ หรือสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการรบกวน ชัดขวางหน่วงเหนี่ยวระบบการปฏิบัติงานใด ๆ ตลอดจนการประทุษร้ายต่อบุคคลอันเป็นการก่อให้เกิดความปั่นป่วนทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ

๒. คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.)

อย่างไรก็ตาม ในมาตรา ๖ ของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ ดังนี้ (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐, ๒๕๕๐ : ๓ - ๔)

นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย	ประธานกรรมการ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	รองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง
ปลัดกระทรวงมหาดไทย	รองประธานกรรมการคนที่สอง
ปลัดกระทรวงกลาโหม	กรรมการ
ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	กรรมการ
ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
ปลัดกระทรวงคมนาคม	กรรมการ
ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	กรรมการ
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ	กรรมการ
ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ	กรรมการ
ผู้บัญชาการทหารสูงสุด	กรรมการ
ผู้บัญชาการทหารบก	กรรมการ
ผู้บัญชาการทหารเรือ	กรรมการ
ผู้บัญชาการทหารอากาศ	กรรมการ
เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ	กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินห้าคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผังเมือง และการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	กรรมการ
อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	กรรมการและเลขานุการ
ให้แต่งตั้งข้าราชการในกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวนไม่เกินสองคน	ผู้ช่วยเลขานุการ
สำหรับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) ได้กำหนดในมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติ ดังต่อไปนี้	
๑) กำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ	
๒) พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี	
๓) บูรณาการพัฒนาระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ระหว่างหน่วยงาน ของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ	
๔) ให้คำแนะนำ ปรึกษา และสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย	
๕) วางระเบียบเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง	
๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติขึ้นหรือกฎหมายอื่น หรือ ตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย	

ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ในวรรคหนึ่ง คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนหรือตามที่มอบหมายก็ได้

ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๐ ของพระราชบัญญัติมาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) อาจเรียกให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมหรือชี้แจงหรือให้ข้อมูลก็ได้

๓. การจัดตั้งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ขณะเดียวกัน ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวข้างต้นว่าพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นพระราชบัญญัติที่ประกาศใช้อันสืบเนื่องจากการปฏิรูประบบราชการตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ส่งผลให้เกิดการจัดตั้ง “กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย” ขึ้นเป็นส่วนราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทยนั้น ตามมาตรา ๑๑ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ไว้ดังนี้ (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐, ๒๕๕๐ : ๕ - ๖)

๑) จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเสนอ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) เพื่อขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี

๒) จัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหามาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ

๓) ปฏิบัติการ ประสานการปฏิบัติ ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และให้การสงเคราะห์เบื้องต้น แก่ผู้ประสบภัย ผู้ได้รับอันตราย หรือผู้ได้รับความเสียหายจากสาธารณภัย

๔) แนะนำ ให้คำปรึกษา และอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแก่หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน

๕) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละระดับปฏิบัติการอื่นใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น หรือตามที่ผู้บัญชาการ นายกรัฐมนตรี คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ทั้งนี้ เมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนดังกล่าว ในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทมาปรึกษาหารือ และจัดทำ ทั้งนี้ จะจัดให้หน่วยงานภาคเอกชนเสนอข้อมูลหรือความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนด้วยก็ได้

ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามข้อ ๓), ๔), ๕) และ ๖) ข้างต้นนั้น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะจัดให้มีศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นในบางจังหวัด

เพื่อปฏิบัติงานในจังหวัดนั้นและจังหวัดอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกันได้ตามความจำเป็น และจะให้มีสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดขึ้น เพื่อกำกับดูแลและสนับสนุนการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดหรือตามที่อยู่อำนาจการจังหวัดมอบหมายด้วยก็ได้

๔. แนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขณะเดียวกันในมาตรา ๒๑ ของพระราชบัญญัติได้กำหนดแนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อเกิดหรือคาดว่าจะเกิดสาธารณภัยขึ้นในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ใด ให้ผู้อำนวยการท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้น มีหน้าที่เข้าดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็ว และแจ้งให้ผู้อำนวยการอำเภอที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่นั้นและผู้อำนวยการจังหวัดทราบทันทีในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ผู้อำนวยการท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐, ๒๕๕๐ : ๑๒ - ๑๓)

๑) สั่งข้าราชการฝ่ายพลเรือน พนักงานส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ เจ้าพนักงาน อาสาสมัคร และบุคคลใด ๆ ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัย ให้ปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามความจำเป็นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๒) ใช้อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และยานพาหนะของหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่อยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัยเท่าที่จำเป็นเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๓) ใช้เครื่องมือสื่อสารของหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนทุกระบบที่อยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัยหรือท้องที่ที่เกี่ยวข้องเนื่อง

๔) ขอความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๕) สั่งห้ามเข้าหรือให้ออกจากพื้นที่ อาคารหรือสถานที่ที่กำหนด

๖) จัดให้มีการสงเคราะห์ผู้ประสบภัยโดยทั่วถึงและรวดเร็ว

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นการนำแนวคิดการพัฒนาาระบบ การป้องกัน การเตรียมความพร้อม และการสร้างภูมิคุ้มกันโดยพัฒนาภูมิความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็ง ระดับชุมชน ในการเฝ้าระวังและรับมือกับสาธารณภัย การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและการสร้างภูมิต้านทานให้แก่ชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการนำแนวคิดการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเพื่อป้องกันภัยตามหลักสากลคือ “รู้รับ - ปรับตัว - พื้นเร็วทั่ว - อย่างยั่งยืน” (Resilience) โดยเสริมสร้างความตระหนักในการลดความเสี่ยงตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย และกำกับการดำเนินการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามกรอบพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และสอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานเช่นใดเพื่อการลด

ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๗๓ (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030) (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๑)

๑. นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๑.๑ เป้าหมายการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

ภายใต้แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ นั้น ได้กำหนดเป้าหมายการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย จำนวน ๓ เป้าหมายใหญ่ ๆ ดังนี้ (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๑๓)

๑) ระบบการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศมีความพร้อมรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น โดยการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งทำให้ผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้ง พื้นที่ประสบภัยได้รับการฟื้นฟูอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพื่อสร้างมาตรฐานในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศ

๒) สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเรียนรู้และมีภูมิคุ้มกันในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยให้ท้องถิ่น ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๓) ประชาชนมีความตระหนักถึงความปลอดภัย โดยให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้ ความตระหนัก และวัฒนธรรมความปลอดภัย รวมถึงการพัฒนาศักยภาพสังคมและท้องถิ่นเพื่อมุ่งเข้าสู่ “การรู้รับ - ปรับตัว - ฟื้นเร็วทั่ว - อย่างยั่งยืน” (Resilience)

๑.๒ วัตถุประสงค์ของแผนการปฏิบัติ

ภายใต้แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ นั้นได้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนการปฏิบัติ ดังนี้

๑) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการปฏิบัติ (Concept of Operations) ให้แก่หน่วยงานทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างบูรณาการ เป็นระบบ และมีทิศทางเดียวกัน

๒) เพื่อเป็นการประมวลแนวทางปฏิบัติและทิศทางการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่นานาประเทศใช้อยู่ในปัจจุบันและเป็นที่ยอมรับมาประยุกต์ใช้ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย และสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดทำแผนระดับต่าง ๆ เช่น แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด/กรุงเทพมหานคร รวมถึงแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนปฏิบัติการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินด้านต่าง ๆ เป็นต้น ให้การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๓) เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ประกอบด้วย การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction) การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) และการฟื้นฟูให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back

Better and Safer) ตั้งแต่ระดับชุมชน ท้องถิ่นถึงระดับประเทศ รวมถึงระดับนานาชาติ เพื่อให้มีความเสียหายน้อยที่สุดเมื่อเกิดสาธารณภัย

๒. หลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๒.๑ วงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

ปัจจุบันทั่วโลกยอมรับว่าสาธารณภัยเป็นเรื่องที่จัดการได้โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ภัยเกิดขึ้นก่อน จากแนวคิดในอดีตที่เคยมุ่งเน้นการจัดการสาธารณภัย (Disaster Management : DM) เมื่อภัยเกิดขึ้นแล้ว กล่าวคือ การจัดการในภาวะฉุกเฉิน การให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ผู้ประสบภัย หรือการฟื้นฟูสภาพหลังจากภัยผ่านพ้น มาเป็นการให้ความสำคัญมากขึ้นกับการดำเนินการอย่างยั่งยืนโดยให้ความสำคัญกับการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management : DRM) ประกอบด้วย การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction : DRR) ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การลดผลกระทบ (Mitigation) และการเตรียมความพร้อม (Preparedness) ควบคู่กับการจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) ได้แก่ การเผชิญเหตุ (Response) และการบรรเทาทุกข์ (Relief) รวมถึงการฟื้นฟู (Recovery) ได้แก่ การฟื้นฟูสภาพและการซ่อมสร้าง (Rehabilitation and Reconstruction) การสร้างให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๒๒)

แผนภาพที่ ๒ - ๑ วงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

ที่มา : คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๒๓

๒.๑ กลไกการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๒.๑.๑ ระดับนโยบาย

๒.๑.๑.๑ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) มีหน้าที่กำหนดนโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ บูรณาการ พัฒนาระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ระหว่างหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานภาคเอกชนให้มีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ตามที่ระบุในมาตรา ๖ และมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๑.๑.๒ คณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ (กปอ.) มีหน้าที่เสนอนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติภัยของประเทศและเสนอแนะแนวทางปฏิบัติและประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ โดยมีองค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๒.๑.๒ ระดับปฏิบัติ

๒.๑.๒.๑ กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (บกปภ.ช.) ทำหน้าที่บังคับบัญชา อำนาจการ ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นรองผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

๒.๑.๒.๒ กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง (กอปภ.ก.) ให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จัดตั้งกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง โดยมีผู้อำนวยการกลาง เป็นผู้อำนวยการ มีความรับผิดชอบ ดังนี้

๑) ภาวะปกติ ประสานงาน และบูรณาการข้อมูลและการปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของสรรพกำลัง เครื่องมืออุปกรณ์ แผนปฏิบัติการ เพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัยทั้งระบบ

๒) ภาวะใกล้เกิดภัย เตรียมการเผชิญเหตุ ติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์ รวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประเมินสถานการณ์ และแจ้งเตือนภัยพร้อมทั้ง รายงาน และเสนอความเห็นต่อผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติหรือนายกรัฐมนตรีตามแต่ระดับการจัดการสาธารณภัย เพื่อตัดสินใจในการรับมือกับสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้น โดยเรียกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการประกอบกำลังเริ่มปฏิบัติการ

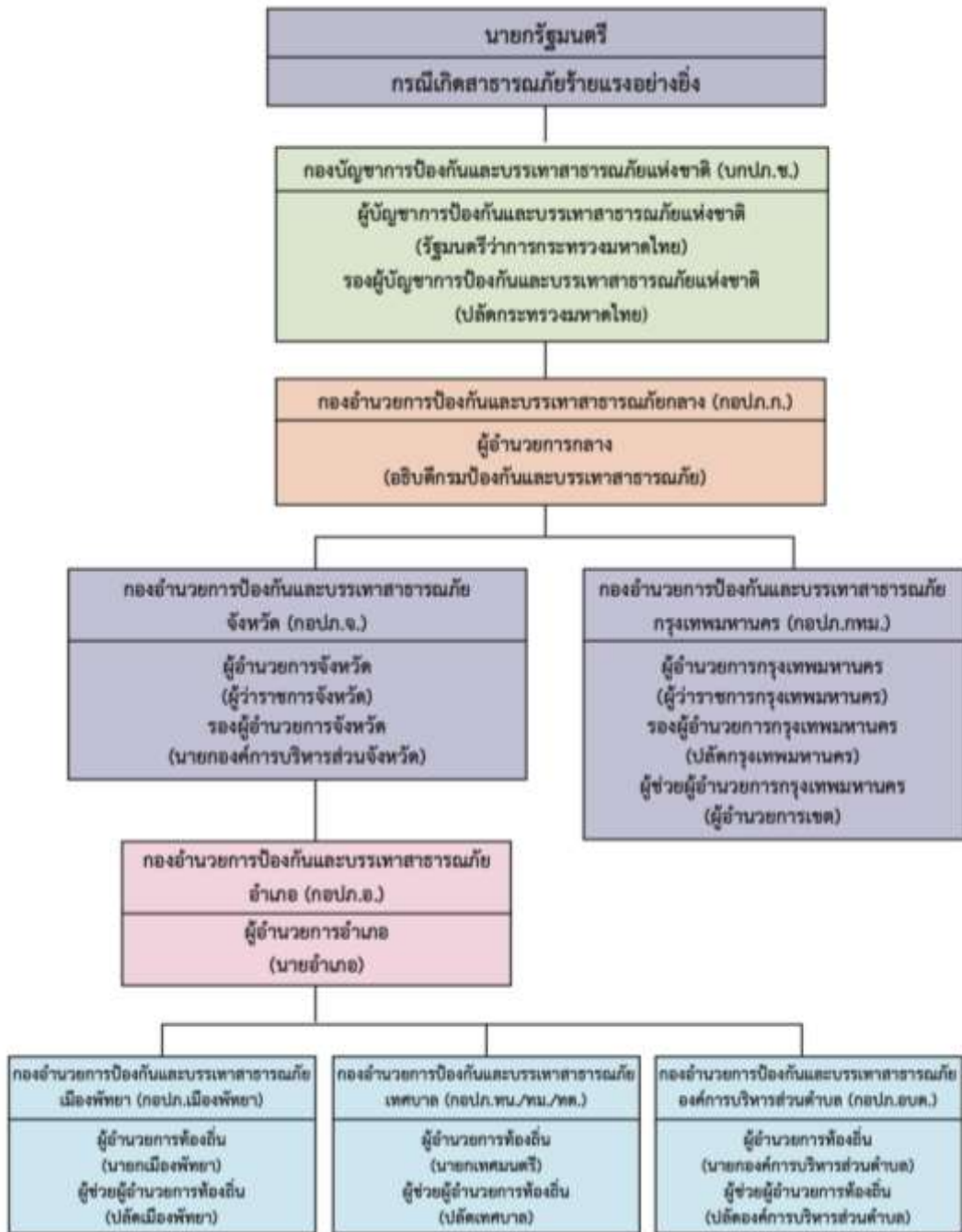
๓) ภาวะเกิดภัย อำนาจการและบูรณาการประสานการปฏิบัติ ในกรณีการจัดการสาธารณภัยขนาดเล็ก (ระดับ ๑) และขนาดกลาง (ระดับ ๒) ให้กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลางรับผิดชอบในการอำนาจการ ประเมินสถานการณ์ และสนับสนุนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับ รวมถึงติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์ วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ รายงานสถานการณ์และแจ้งเตือน พร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นต่อผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เพื่อตัดสินใจยกระดับในกรณี

การจัดการสาธารณสุขขนาดใหญ่ (ระดับ ๓) และนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย ในกรณีการจัดการสาธารณสุขร้ายแรงอย่างยิ่ง (ระดับ ๔) ทั้งนี้ ให้กอง อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขกลาง ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งในศูนย์ประสานการปฏิบัติของ กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ ในกรณียกระดับเป็นการจัดการสาธารณสุข ขนาดใหญ่ (ระดับ ๓) และขนาดร้ายแรงอย่างยิ่ง (ระดับ ๔)

๒.๑.๒.๓ กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด (กอปภ.จ.) ทำหน้าที่อำนวยการ ควบคุม สนับสนุน และประสานการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยในพื้นที่จังหวัดที่รับผิดชอบ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้อำนวยการ รองผู้ว่าราชการ จังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย และนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด เป็นรองผู้อำนวยการ และมีองค์ประกอบ ดังนี้ (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๒๕)

ผู้ว่าราชการจังหวัด	ผู้อำนวยการ
รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย	รองผู้อำนวยการ
นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด	รองผู้อำนวยการ
ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด	กรรมการ
ผู้แทนกระทรวงกลาโหม ที่ได้รับมอบหมาย	กรรมการ
ปลัดจังหวัด	กรรมการ
นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด	กรรมการ
ผู้แทนหน่วยงานของรัฐที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรแต่งตั้ง	กรรมการ
ผู้แทนสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรแต่งตั้ง	กรรมการ
ผู้แทนองค์การสาธารณกุศลที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรแต่งตั้ง	กรรมการ
ผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขเขต	กรรมการ
หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด	กรรมการและเลขานุการ

ทั้งนี้ อาจปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงกรรมการได้ตามที่ผู้ว่าราชการ จังหวัดเห็นสมควร

ที่มา : คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๒๘

นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในระดับอื่น ๆ เช่น กรุงเทพมหานคร (กอบป.กทม.) อำเภอ (กอบป.อ.) พัทยา (กอบป.เมืองพัทยา) เทศบาล

(กอปภ.ทน./ทม./ทต.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (กอปภ.อบต.) ซึ่งมีหัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่เป็นผู้อำนวยการ

๒.๑ แนวทางการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ

๒.๑.๑ แนวทางการปฏิบัติร่วมกับหน่วยทหาร

ในการปฏิบัติภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมระหว่างพลเรือนกับทหารนั้น จะต้องมีการประสานงานระหว่างกันอย่างใกล้ชิด และพยายามเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน รวมทั้งดำรงการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสนับสนุนการจัดการสาธารณภัยของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และศูนย์บัญชาการเหตุการณ์แต่ละระดับ ทั้งนี้ ฝ่ายทหารอาจพิจารณาจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างพลเรือนกับทหารหรือศูนย์ปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหาร ขึ้นอยู่กับระดับของหน่วยและสถานการณ์สาธารณภัย เพื่อประชุมหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดการสาธารณภัย รวมทั้งการบรรยายสรุปสถานการณ์ประจำวันเพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ให้ตรงกัน โดยยึดกรอบแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานหลักสากล และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ดังนี้

- ๑) ดำเนินการตามมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐
- ๒) ดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหารในการบรรเทาสาธารณภัย
- ๓) ดำรงการติดต่อสื่อสารและประสานการปฏิบัติอย่างใกล้ชิดระหว่างพลเรือนกับทหารในพื้นที่

๒.๑.๒ แนวทางการปฏิบัติร่วมกับภาคประชาสังคม และองค์กรสาธารณกุศล

ให้จัดเจ้าหน้าที่ประสานงานกับศูนย์บัญชาการเหตุการณ์แต่ละระดับ (กรณีเกิดสาธารณภัย) เพื่อร่วมปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยให้เป็นไปอย่างมีเอกภาพ ตลอดจนให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ ร่วมกับองค์การสาธารณกุศลจัดทำแนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนกำลังทรัพยากร เจ้าหน้าที่ อุปกรณ์ และเครื่องมือ เพื่อการปฏิบัติงานขององค์กรปฏิบัติในการจัดการสาธารณภัยแต่ละระดับ

๒.๑.๓ แนวทางการปฏิบัติร่วมกับต่างประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศ

ให้ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในกรณีที่เกิดสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง (ระดับ ๔) และมีความจำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ให้กระทรวงการต่างประเทศนำเรื่องเสนอสู่การพิจารณาของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติดังกล่าว

ข้างต้นแล้ว ให้ประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน การรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศต่อไป

ทั้งนี้ ให้กระทรวงการต่างประเทศ จัดทำมาตรฐานวิธีปฏิบัติสำหรับ หน่วยงานและองค์การระหว่างประเทศที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือประเทศไทยในการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย โดยกรณีที่มีรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศหรือองค์การภาคเอกชน ต่างประเทศมีความประสงค์จะให้การสนับสนุนสิ่งของ กำลังเจ้าหน้าที่หรือสิ่งอื่นใด เพื่อให้ ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทยให้ดำเนินการตามข้อผูกพันสัญญา ข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศที่ได้มีการจัดทำขึ้น โดยยกเว้นอากรแก่สิ่งของนั้น ทั้งนี้ ให้ กระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

ตลอดจนให้กระทรวงการต่างประเทศจัดทำแนวทางการปฏิบัติ ในการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศกรณีเกิดสาธารณภัย และมีการร้องขอความช่วยเหลือจาก ประเทศไทย โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน

แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘

๑. การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยของกระทรวงกลาโหม

พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘ (๓) ปกป้อง พิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงตลอดจนสนับสนุนภารกิจอื่นของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชน และมาตรา ๘ (๕) ปฏิบัติการ อื่นๆ ที่เป็นการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงครามเพื่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือ ปฏิบัติการอื่นใด ทั้งนี้ ตามที่มีกฎหมายกำหนดหรือตามมติคณะรัฐมนตรี (กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๘ : ๗๓)

ขณะเดียวกันแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้กำหนดให้ กระทรวงกลาโหมมีหน้าที่ ดังนี้ (กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๘ : ๗๓)

๑) สนับสนุนภารกิจของรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากภัยพิบัติตามมาตรา ๘ (๓) แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑

๒) แจ้งเตือนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่และ หน่วยงานพลเรือนในพื้นที่เสี่ยงภัยกรณีคาดว่าจะเกิดภัยจากการสู้รบหรือภัยทางอากาศ

๒. ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยระดับกระทรวงกลาโหม

๒.๑ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.กท.)

เพื่อให้การปฏิบัติงานในการป้องกัน แก้ไข และบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดจาก สาธารณภัย และอุบัติเหตุ รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหมเป็นไปด้วยความ เรียบร้อย และมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล จึงจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม (ศบภ.กท.) โดยมี รมว.กท. เป็น ผอ.ศบภ.กท. รมช.กท. พล.กท. และ ผบ.ทสส. เป็น

รอง ผอ.ศบภ.กท. ผบ.ทบ., ผบ.ทร. และ ผบ.ทอ. เป็น ผช.ผอ.ศบภ.กท. อธิบดี ปภ., จก.สม., ผอ.สสป.กท., จก.ฉน. และ จก.กก.กท. เป็นกรรมการ ผอ.สนผ.กท. เป็นกรรมการและเลขานุการ จก.กร.ทหาร และ ผอ.สกร.สนผ.กท. เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ ซึ่งมีโครงสร้าง ดังนี้ (กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๘ : ๗๓)

แผนภาพที่ ๒ - ๓ โครงสร้างศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.กท.)

ที่มา : กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๘ : ๗๓

๒.๒ หน้าที่ของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.กท.)

๒.๒.๑ กำหนดนโยบายและแนวทางของกระทรวงกลาโหมเกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากสาธารณภัย และอุบัติเหตุ รวมทั้งแนวทางการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

๒.๒.๒ เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับรัฐบาล และหน่วยงานฝ่ายพลเรือน รวมทั้งภาคเอกชน และองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้อง ในการอำนวยความสะดวก ป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติ ที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติเหตุในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงกลาโหม

๒.๒.๓ ติดตามสถานการณ์และเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้านสาธารณภัยและอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่ออำนวยความสะดวกและประสานงานให้ส่วนราชการในกระทรวงกลาโหมให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติได้ทันต่อสถานการณ์ รวมถึงการอำนวยความสะดวกและประสานการประชาสัมพันธ์ โดยใช้เครื่องมือและยุทธวิธีของส่วนราชการในกระทรวงกลาโหม

๒.๒.๔ ให้เชิญผู้แทนส่วนราชการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้คำแนะนำ คำปรึกษา หรือร่วมปฏิบัติงาน และขอรับข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสมและจำเป็น

๒.๓ การมอบหมายให้หน่วยขึ้นตรงดำเนินการตามความรับผิดชอบ

๒.๓.๑ ให้สำนักปลัดกระทรวงกลาโหมและกองบัญชาการกองทัพไทยจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยทุกระดับหน่วยให้สอดคล้องกับการจัดและการดำเนินงานของ ศบภ.ภท. และเป็นหน่วยรับผิดชอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกัน แก่ไข บรรเทาภัยพิบัติและช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม

๒.๓.๒ ให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยทุกระดับหน่วย จัดทำแผนการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกัน แก่ไข และบรรเทาภัยพิบัติ ที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติเหตุ โดยการประสานงานกับฝ่ายพลเรือนในพื้นที่ รวมทั้งแผนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วย พร้อมทั้งพิจารณาทบทวนหรือปรับปรุงแผนดังกล่าว ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการป้องกัน แก่ไข และบรรเทาภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม และให้ติดตามสถานการณ์ด้านสาธารณภัยและอุบัติเหตุ พร้อมทั้งรายงานเหตุการณ์ด้านสาธารณภัยและอุบัติเหตุ รวมถึงผลการปฏิบัติงานของหน่วยในการป้องกัน แก่ไข และบรรเทาภัยพิบัติให้ ศบภ.ภท. ทราบอย่างต่อเนื่อง โดยหากมีกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนให้รายงานให้ทราบในโอกาสแรก

๒.๓.๓ ให้หน่วยขึ้นตรงกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพ สนับสนุนกำลังพลและข้อมูล รวมทั้งเครื่องมือและยุทธโธปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของฝ่ายเลขานุการ ศบภ.ภท. เมื่อได้รับการร้องขอ

๒.๓.๔ การปฏิบัติเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณและเงินอุดหนุนราชการ ให้ปฏิบัติตามระเบียบและคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

แผนภาพที่ ๒ - ๔ ผังการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.ภท.)

ที่มา : กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๘ : ๗๔

๒. นโยบายของกระทรวงกลาโหมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๒.๑ การสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะต้องดำเนินการในลักษณะเชิงรุก ด้วยการส่งเสริมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ ตามศักยภาพขีดความสามารถ และคุณลักษณะของแต่ละหน่วย เพื่อลดความสูญเสีย และผลกระทบต่อชีวิตและ

ทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งเพื่อให้ชุมชนสามารถปรับตัวต่อผลกระทบจากสาธารณสุขได้อย่างยั่งยืน

๒.๒ การป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการทรัพยากรที่จำเป็นต่าง ๆ ทั้งในเรื่องบุคลากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ ให้สามารถนำมาใช้ในการจัดการในภาวะฉุกเฉินได้อย่างทันต่อสถานการณ์และมีประสิทธิภาพ

๒.๓ การจัดการในภาวะฉุกเฉินในพื้นที่ประสบสาธารณสุขจะต้องเป็นเอกภาพ โดยมีผู้บัญชาการเหตุการณ์เพียงคนเดียว ภายใต้ระบบการบัญชาการเหตุการณ์ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณสุขเป็นไปได้อย่างทันเวลาและลดการสูญเสียให้ได้มากที่สุด รวมทั้งให้ประสานงานและวางแผนร่วมกับกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขในแต่ละระดับตั้งแต่ภาวะปกติ

๒.๔ นขต.ศบภ.กท. และ ศบภ.เหล่าทัพ ต้องจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่ภาวะปกติ และต้องดำเนินการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณสุขของที่ตั้งหน่วยทหาร รวมทั้งจัดเตรียมกำลังพลและยุทโธปกรณ์ให้มีความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ และเข้าร่วมการฝึกกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความพร้อมและสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วย

๒.๕ นขต.ศบภ.กท. และ ศบภ.เหล่าทัพ ต้องจัดการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน และให้ความช่วยเหลือประชาชนโดยเร็วที่สุด เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นให้มีความเสียหายน้อยที่สุดทั้งต่อกำลังพลและทรัพย์สินของทางราชการ รวมถึงชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนด้วย

๒.๖ การสนับสนุนในห้วงการฟื้นฟู ให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล โดยมุ่งเน้นการซ่อมสร้างและฟื้นฟูสภาพให้กลับคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็ว หรือทำให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม

๒.๗ การเสริมสร้างความร่วมมือกับมิตรประเทศและองค์การระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุข ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ เพื่อพัฒนาให้การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขของกระทรวงกลาโหมและประเทศ มีมาตรฐานสากล ทั้งในด้านการจัดการด้านบุคลากรและด้านเครื่องมือ

๓. การลดความเสี่ยงจากสาธารณสุข

การลดความเสี่ยงจากสาธารณสุข เป็นการลดโอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากสาธารณสุขอย่างเป็นระบบ โดยการวิเคราะห์และการจัดการกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุของสาธารณสุข เพื่อลดผลกระทบ ลดความล่อแหลม และลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปราะบางให้มากที่สุด รวมทั้งเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากร ชุมชน และสังคม ให้สามารถรับมือและจัดการกับสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยการพัฒนาระบบการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณสุขให้มีมาตรฐาน การพัฒนามาตรการการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุข และการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนและทุกระดับสร้างแนวปฏิบัติในการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุข

อย่างไรก็ตามกระทรวงกลาโหมเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพและความพร้อมทั้งในด้านกำลังพล เครื่องมือ และยุทโธปกรณ์ ซึ่งสามารถสนับสนุนการดำเนินการของส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อให้การลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขในพื้นที่ต่าง ๆ สมฤทธิ์ผล รวมทั้งให้สามารถให้การช่วยเหลือ

ประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติได้อย่างทัน่วงที และมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดแนวทางในการดำเนินการ เพื่อสนับสนุนการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ดังนี้

๓.๑ การสร้างระบบการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้มีมาตรฐาน

๓.๑.๑ มอบหมายผู้แทนกระทรวงกลาโหมในคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอำเภอและจังหวัด (ก.ช.ภ.อ./ก.ช.ภ.จ.) และกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอและจังหวัด (กปภ.อ./กปภ.จ.) รวมทั้งหน่วยทหารในพื้นที่ที่รับผิดชอบในแต่ละจังหวัด เพื่อการเข้าถึงในแต่ละพื้นที่ และเกิดความเข้าใจลักษณะความเสี่ยงจากสาธารณภัยของแต่ละอำเภอและจังหวัดได้อย่างดี ซึ่งจะทำให้การวางแผน การวิเคราะห์ และการประเมินความเสี่ยงในแต่ละอำเภอและจังหวัดเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ไปประยุกต์ใช้ในแต่ละพื้นที่ด้วย

๓.๑.๒ พัฒนาชุดประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยและชุดประเมินสาธารณภัยให้กับหน่วยทหารในแต่ละระดับ ตามศักยภาพ ชีตความสามารถ และคุณลักษณะของหน่วย เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทั้งกระทรวงกลาโหมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

๓.๑.๓ การจัดทำแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย รวมถึงการจัดทำดัชนีความเสี่ยงและแผนที่เสี่ยงภัยของหน่วย

๓.๒ การพัฒนามาตรการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๓.๒.๑ การดำเนินการป้องกันและลดผลกระทบจากสาธารณภัย เป็นการดำเนินการในห้วงก่อนเกิดภัยเพื่อลดโอกาสหรือความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นจากสาธารณภัยต่าง ๆ ได้แก่ การกำหนดเขตพื้นที่ การกำหนดมาตรฐานการก่อสร้าง การเสริมสร้างความแข็งแรงของพื้นที่เสี่ยง การขุดลอกคูคลองและท่อระบายน้ำ การพัฒนาบ่อบาดาลและบ่อน้ำตื้น การสร้างความตระหนักรู้ เพื่อป้องกันการติดต่อของเชื้อโรคและอื่น ๆ และการออกกฎหมายหรือระเบียบที่จำเป็นในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๓.๒.๒ การเตรียมความพร้อมรับมือกับสาธารณภัย เป็นการดำเนินการที่มุ่งเน้นให้ประชาชนหรือชุมชน และหน่วยงาน มีองค์ความรู้ ชีตความสามารถ และทักษะต่าง ๆ เพื่อให้พร้อมที่จะรับมือกับสาธารณภัย ได้แก่ การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน การเข้าร่วมและสนับสนุนการฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การเตรียมการเรียนรู้สาธารณภัย การพัฒนาค้นข้อมูลสาธารณภัยเพื่อให้พร้อมเชื่อมต่อกับคลังข้อมูลสาธารณภัยแห่งชาติ การสนับสนุนการจัดตั้งคลังสำรองทรัพยากร และการจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่องของหน่วย ดังนั้น ศบภ.สป. ศบภ.บก.ทท. และ ศบภ.เหล่าทัพ ควรพิจารณาดำเนินการ

๓.๒.๓ กระบวนการแจ้งเตือนภัย โดยเฉพาะการเฝ้าระวัง ติดตามสถานการณ์ ให้ กรมอุตุนิยมวิทยา กองทัพเรือ เฝ้าระวัง และติดตามสถานการณ์ตลอด ๒๔ ชั่วโมง และ นขต.ศบภ.กท. และ ศบภ.เหล่าทัพ จัดเตรียม จัดหาอุปกรณ์ และเครื่องมือสื่อสาร สำหรับเชื่อมกับระบบสื่อสารให้เพียงพอและใช้งานได้ตลอดเวลาโดยให้ประสานงานอย่างใกล้ชิดกับกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (บก.ปภ.ช.) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และประเมินสถานการณ์

เพื่อการตัดสินใจในการรับมือกับสาธารณภัย โดยมีระดับของระบบการเตือนภัย มีความหมายของสีในการเตือนภัย ดังนี้

สีแดง หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะอันตรายสูงสุด ให้อาศัยอยู่แต่ในสถานที่ปลอดภัยและปฏิบัติตามข้อสั่งการ

สีส้ม หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายสูง เจ้าหน้าที่กำลังควบคุมสถานการณ์ ให้อพยพไปยังสถานที่ปลอดภัยและปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด

สีเหลือง หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตราย มีแนวโน้มที่สถานการณ์จะรุนแรงมากขึ้น ให้จัดเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ และปฏิบัติตามคำแนะนำ

สีน้ำเงิน หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะเฝ้าระวัง ให้ติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างใกล้ชิดทุก ๆ ๒๔ ชั่วโมง

สีเขียว หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะปกติ ให้ติดตามข้อมูลข่าวสารเป็นประจำ

๓.๓ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนและทุกระดับสร้างแนวทางปฏิบัติในการลดความเสี่ยง โดย นขต.ศบภ.ภท. และ ศบภ.เหล่าทัพ สามารถสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งในการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างทหาร และพลเรือน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้ในทุกระดับ รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของแต่ละหน่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องในภาวะฉุกเฉินเมื่อเกิดสาธารณภัยซึ่งกระทบต่อพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งหน่วย ทั้งนี้ สนผ.ภท. ในฐานะฝ่ายเลขานุการ ศบภ.ภท. ทำหน้าที่เป็นหน่วยรับผิดชอบในการจัดทำแนวทางการปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหารในการบรรเทาสาธารณภัย และอาจพิจารณาเสนอให้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างพลเรือนกับทหาร หรือศูนย์ปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหาร หรือศูนย์ประสานงานนานาชาติ เพื่อเป็นการสนับสนุนการจัดการสาธารณภัยของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติและศูนย์บัญชาการเหตุการณ์แต่ละระดับ ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับของหน่วยและสถานการณ์สาธารณภัย เพื่อดำเนินการประชุมหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดการสาธารณภัย รวมทั้งการบรรยายสรุปสถานการณ์ประจำวัน เพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ให้ตรงกันโดยยึดกรอบแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานหลักสากลและพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐

๔. การจัดการในภาวะฉุกเฉิน

การจัดการในภาวะฉุกเฉิน เป็นการปฏิบัติในห้วงเกิดสาธารณภัย ซึ่งเป็นการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อลดความรุนแรงของสาธารณภัยและการบรรเทาทุกข์ โดยให้ความเร่งด่วนในการเข้าระงับเหตุ และให้ความช่วยเหลือประชาชน ได้แก่ การแจ้งเตือนภัยและประเมินสถานการณ์ การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในภาวะฉุกเฉิน การสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน การประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย การประกาศเขตให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน การค้นหาและกู้ภัย การอพยพ การรักษาพยาบาลฉุกเฉินการรักษาความสงบเรียบร้อย การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล การประเมินความเสียหายและความต้องการเบื้องต้นการรายงานการรับบริจาค การประสานการปฏิบัติกับองค์กรสาธารณกุศล การประสานความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และการขอใช้เงินทศรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ซึ่งตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ได้กำหนดระดับของการจัดการสาธารณภัยไว้

๔ ระดับ ซึ่งการปรับระดับการจัดการสาธารณสุขให้เป็นไปตามปัจจัยและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๘ เช่น พื้นที่ประสบภัย ประชาชนที่รับผลกระทบ ความซับซ้อนของสถานการณ์ ศักยภาพด้านทรัพยากร และการประเมินสถานการณ์ในพื้นที่ประสบภัย โดยการปฏิบัติของ นขต.ศบภ.ภท. และ ศบภ.เหล่าทัพ ตามระดับการจัดการสาธารณสุข สรุปได้ดังนี้ (กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๘ : ๗๙)

๔.๑ การจัดการสาธารณสุขระดับ ๑ (สาธารณสุขขนาดเล็ก) ซึ่งมีผู้อำนวยการท้องถิ่น ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ควบคุมและสั่งการ ให้ นขต.ศบภ.ภท. และ ศบภ.เหล่าทัพ สนับสนุนกำลังพลและยุทโธปกรณ์ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณสุข และสนับสนุนส่วนราชการในพื้นที่ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขอำเภอ หรือตามที่ได้รับคำร้องขอ โดยให้รายงานผลการปฏิบัติให้กับ ศบภ. (หน่วยต้นสังกัด) และ ศบภ.ภท. ทราบในโอกาสแรก

๔.๒ การจัดการสาธารณสุขระดับ ๒ (สาธารณสุขระดับกลาง) ซึ่งมีผู้อำนวยการจังหวัด และ/หรือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ ให้ นขต.ศบภ.ภท. และ ศบภ.เหล่าทัพ สนับสนุนกำลังพลและยุทโธปกรณ์ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณสุข และสนับสนุนส่วนราชการในพื้นที่ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด หรือตามที่ได้รับคำร้องขอ โดยให้รายงานผลการปฏิบัติให้กับ ศบภ. (หน่วยต้นสังกัด) และ ศบภ.ภท. ทราบในโอกาสแรก

๔.๓ การจัดการสาธารณสุขระดับ ๓ (สาธารณสุขระดับใหญ่) ซึ่งมีผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ (ผบ.ปภ.ช.) เป็นผู้ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ ให้ นขต.ศบภ.ภท. และ ศบภ.เหล่าทัพ สนับสนุนกำลังพลและยุทโธปกรณ์ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณสุข และสนับสนุนส่วนราชการในพื้นที่ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด/ชาติ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติตามการบัญชาการเหตุการณ์จากกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ (บก.ปภ.ช.) ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (รมว.มท.) เป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ (ผบ.ปภ.ช.) และให้รายงานผลการปฏิบัติให้กับ ศบภ. (หน่วยต้นสังกัด) และ ศบภ.ภท. ทราบอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์ วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ รายงาน และเสนอความเห็นต่อ รมว.มท. (ผบ.ปภ.ช.) หรือ นรม. เพื่อตัดสินใจยกระดับความรุนแรงของสถานการณ์

๔.๔ การจัดการสาธารณสุขระดับ (สาธารณสุขขนาดร้ายแรงอย่างยิ่ง) นขต.ศบภ.ภท. และ ศบภ.เหล่าทัพ สนับสนุนกำลังพลและยุทโธปกรณ์ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณสุข และสนับสนุนส่วนราชการในพื้นที่ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด/ชาติ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติตามการบัญชาการเหตุการณ์จากกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ (บก.ปภ.ช.) ซึ่งมี นรม. หรือ รอง นรม. ที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ (ใช้อำนาจตาม มาตรา ๓๑ แห่ง พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๐) รวมทั้งติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์ วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ รายงาน และเสนอความเห็นต่อผู้บัญชาการเหตุการณ์ เพื่อตกลงใจในการใช้กำลังพลและยุทโธปกรณ์เข้าแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จนกว่าสถานการณ์จะกลับเข้าสู่ภาวะปกติ รวมทั้งการจัดทำข้อพิจารณาในการรับความช่วยเหลือ

จากกองทัพมิตรประเทศ โดยให้รายงานผลการปฏิบัติให้กับ ศบภ. (หน่วยต้นสังกัด) และ ศบภ.กท. ทราบอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัย กรณีเมื่อมีการร้องขอหรือประสานจาก กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ หรือศูนย์บัญชาการเหตุการณ์อำเภอ/ จังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ส่วนหน้าจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้ นขต.ศบภ.กท. และ ศบภ.เหล่าทัพ ให้การสนับสนุนและดำเนินการ ดังนี้

๑) ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเพื่อป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งในระยะก่อน เกิดภัย หรือขณะเกิดภัย ให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์อย่างเป็นระบบเพื่อลดอันตราย ความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและส่วนราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ตามแผนหรือระเบียบปฏิบัติ ประจำ (รปจ.) ของหน่วย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ตามประกาศกระทรวงกลาโหม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน

๓) ให้ ศบภ.ทท. สนับสนุนการติดต่อสื่อสารให้กับ ศบภ.กท. รวมทั้งบูรณาการในการ เชื่อมต่อระหว่าง ศบภ.กท., ศบภ.สป., ศบภ.บก.ทท. และ ศบภ.เหล่าทัพ กับ บก.ปภ.ช. ในกรณีที่ รัฐบาล ตกลงใจรับความช่วยเหลือทั้งทางพลเรือนและทางทหารจากต่างประเทศ ซึ่งมีกระทรวงการ ต่างประเทศเป็นช่องทางในการติดต่อหลักนั้น ศบภ.กท. อาจพิจารณาจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่าง พลเรือนกับทหาร หรือศูนย์ประสานงานนานาชาติ เพื่อเป็นช่องทางในประสานงานการรับ การช่วยเหลือจากต่างประเทศ โดยเฉพาะกองทัพมิตรประเทศในภาพรวม ทั้งนี้ ศบภ.กท. อาจพิจารณา มอบหมายให้ ศบภ.บก.ทท. หรือ ศบภ.เหล่าทัพ ดำเนินการ ในแต่ละระดับได้ตามความจำเป็นและ เหมาะสม

๕) เมื่อสภาวะฉุกเฉินสิ้นสุดลงแล้ว ให้หน่วยที่ได้รับมอบภารกิจเข้าไปให้ความ ช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย รายงาน ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคหรือข้อขัดข้องในด้านต่าง ๆ โดยให้รายงานผลการปฏิบัติตามสาย การบังคับบัญชา จนถึง ศบภ.กท. เพื่อรวบรวมข้อมูลและจัดทำสถิติผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนนำไป พิจารณาปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานในการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยหรือภัยพิบัติให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องในการจัดการในภาวะฉุกเฉินต่อไป

๕. การฟื้นฟู

การฟื้นฟู เป็นการปฏิบัติในห้วงภายหลังภาวะฉุกเฉินสิ้นสุดลง โดยมีมุ่งเน้น การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อปรับสภาพระบบสาธารณูปโภค การดำรงชีวิต และวิถีความเป็นอยู่ของ ชุมชนในพื้นที่ประสบภัย ให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ด้วยการพัฒนาให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม โดยการนำปัจจัยต่าง ๆ ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยมาช่วย รวมถึงการซ่อมสร้างและการฟื้นฟูสภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายพลเรือนเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติ (การปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บและผู้ป่วย การขนย้ายผู้ประสบภัยพิบัติและทรัพย์สินไปยังพื้นที่ที่ปลอดภัย การประกอบเลี้ยงอาหารแก่ผู้ประสบภัยพิบัติในระยะแรกการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัย แก่บุคคลและสถานที่ การสำรวจความเสียหายเพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประสบภัยและทรัพย์สิน

ที่เสียหาย การสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติตามผลการสำรวจ การซ่อมแซมที่พักอาศัย สิ่งสาธารณูปโภค และเส้นทางคมนาคมในระยะแรก การประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของประชาชน การป้องกันโรคระบาดในคนและสัตว์ การรื้อถอนหรือทำลายสิ่งปรักหักพัง การทำลายล้างวัตถุระเบิด และการล้างสารพิษตกค้างต่าง ๆ) การฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การสำรวจความเสียหายทุกด้าน อย่างละเอียด ทั้งระบบสาธารณูปโภคและสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ การซ่อมแซมส่วนที่ชำรุดเสียหายเพื่อให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ หรือการพัฒนาให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม โดยให้เป็นไปตามที่รัฐบาลมอบหมายแต่ละหน่วยงาน (กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๘ : ๘๒)

ทั้งนี้ พัฒนาระบบการประเมินความต้องการหลังเกิดสาธารณภัย โดยการประเมิน ความเสียหายและความสูญเสีย การฟื้นฟู ให้ นขต.ศบภ.ภท. และ ศบภ.เหล่าทัพ ให้การสนับสนุนและ ดำเนินการ เมื่อได้รับการร้องขอจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง หรือตามสั่งการของรัฐบาล ดังนี้

๑) วางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแล และประชาสัมพันธ์การช่วยเหลือ ประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติในส่วนที่รับผิดชอบ หลังจากเกิดเหตุการณ์ รวมทั้งสนับสนุนส่วนราชการ หรือหน่วยงานภาครัฐอื่นในการให้ความช่วยเหลือและฟื้นฟู

๒) จัดกำลังพลร่วมทำความสะอาด เก็บกู้ซากปรักหักพัง ซ่อมแซมระบบ สาธารณูปโภคและสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ตามขีดความสามารถ

๓) ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยรวดเร็ว

๔) การมอบสิ่งของที่จำเป็นต่อการยังชีพให้แก่ผู้ประสบภัยพิบัติ

๕) สนับสนุนการขนย้ายผู้ประสบภัยพิบัติ รวมถึงทรัพย์สินของผู้ประสบภัยพิบัติ ไปยังที่ปลอดภัย หรือกลับสู่สถานที่เดิม

๖) สำรวจและรวบรวมข้อมูลความเสียหายทุกด้าน เพื่อประโยชน์ในการให้ความ ช่วยเหลือของส่วนราชการที่รับผิดชอบต่อไป

๗) สนับสนุนตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อย อำนวยความสะดวกด้าน การจราจร และความปลอดภัยแก่บุคคล สถานที่และทรัพย์สิน

๘) ให้ความรู้เรื่องการสุขาภิบาล และการป้องกันโรคระบาด

๙) ดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ ประชาชนในพื้นที่ประสบภัยพิบัติให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็ว โดยให้สอดคล้องกับการประชาสัมพันธ์ หรือการแถลงข่าวของรัฐบาลหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อไม่ให้ประชาชนเกิดความสับสนและ ตื่นตระหนกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งป้องกันการสร้างข่าวลือที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของ ภาครัฐ หรือความสงบเรียบร้อยของสังคม

๑๐) รายงานผลการปฏิบัติงานและประเมินผลการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบ ภัยพิบัติ ในชั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยและการฟื้นฟู ให้รายงานผลการปฏิบัติตามสายการบังคับบัญชา โดยใช้แบบรายงานการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหมถึง ศบภ.ภท.

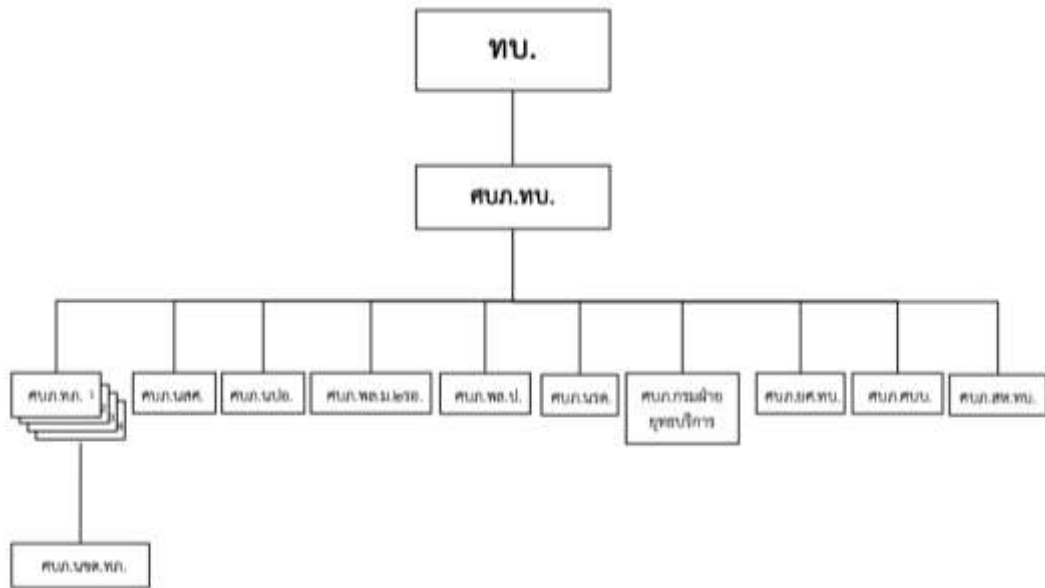
แผนบรรเทาสาธารณภัย กองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘

๑. ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ศบภ.ทบ.)

เพื่อให้การปฏิบัติงานในการป้องกัน แก้ไข และบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกองทัพบก เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล จึงจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ศบภ.ทบ.) โดยมีผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) เป็น ผอ.ศบภ.ทบ. รองบัญชาการทหารบก (รอง ผบ.ทบ.) เป็น รอง ผอ.ศบภ.ทบ. ผู้ช่วยบัญชาการทหารบก (ผช.ผบ.ทบ.) เป็น ผช.ผอ.ศบภ.ทบ. (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๔๗)

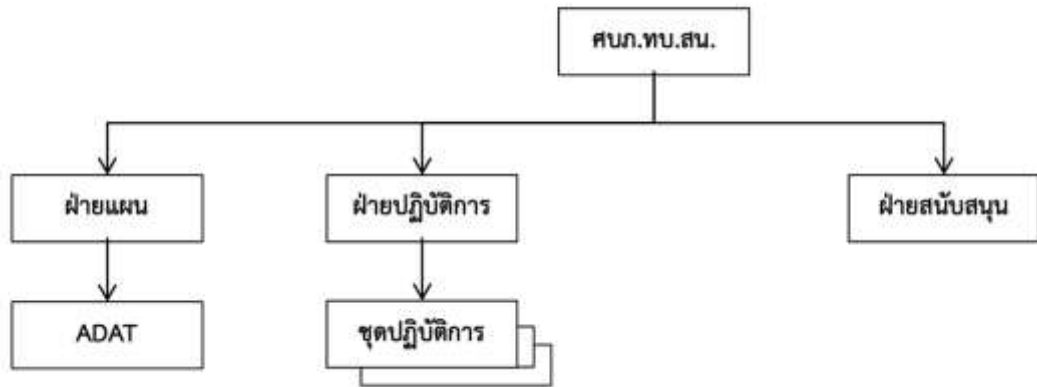
ขณะเดียวกัน เมื่อเกิดสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง (ความรุนแรงระดับ ๔) ที่มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน ความเป็นอยู่และขวัญกำลังใจของประชาชนจำนวนมากอย่างร้ายแรง นรม. หรือ รอง นรม. ที่ได้รับมอบหมายใช้อำนาจตามมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในฐานะผู้บัญชาการ เหตุการณ์ ความรุนแรงระดับ ๔ เข้าควบคุมสถานการณ์มีอำนาจสั่งการและบัญชาการทุกพื้นที่ที่ทั่วราชอาณาจักร โดย ศบภ.ทบ. จะจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกส่วนหน้า (ศบภ.ทบ.สน.) ขึ้นเพื่อสนับสนุน กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (บกปภ.ช.) (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๔๗)

แผนภาพที่ ๒ - ๕ แสดงโครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก

ที่มา : กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๔๗

แผนภาพที่ ๒ - ๖ แสดงโครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกส่วนหน้า

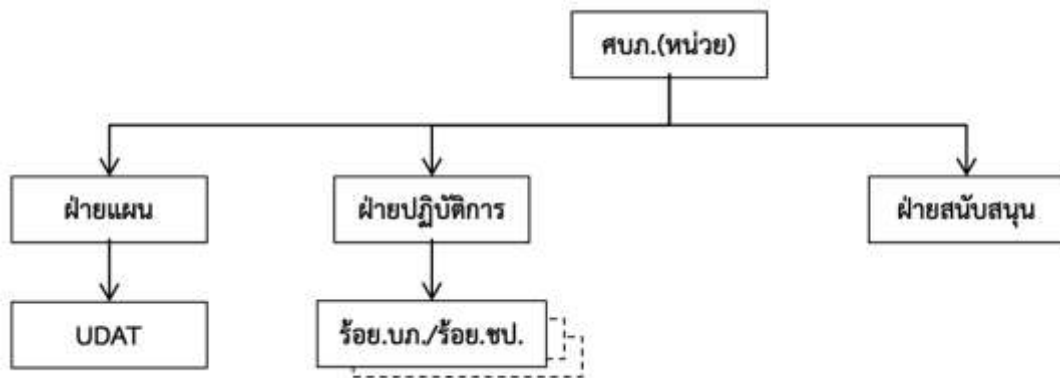

ที่มา : กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๔๘

ศบภ.ทบ.สน. มี ผบ.ทบ./ผอ.ศบภ.ทบ. หรือ ผู้ที่ได้รับมอบหมายจาก ผบ.ทบ./ผอ.ศบภ.ทบ. เป็นผู้บัญชาการ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกส่วนหน้า มีหน้าที่ในการให้นโยบายและสั่งการในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนมีฝ่ายแผนที่ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์โดยใช้ข้อมูลจากชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพบก (Army Disaster Assessment Team : ADAT) และจากแหล่งอื่น ๆ ที่เชื่อถือได้ในการวางแผน ปรับปรุงและคลี่คลายสถานการณ์ และกำหนดให้ฝ่ายปฏิบัติการ มีหน้าที่ในการนำแผนที่ได้จากฝ่ายแผน มาดำเนินการและอำนวยความสะดวก การปฏิบัติของชุดปฏิบัติการ ซึ่งจะมีฝ่ายสนับสนุนทำหน้าที่ดำเนินการสนับสนุน ยุทโธปกรณ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ การดำเนินการด้าน งบประมาณ และอื่น ๆ ให้การปฏิบัติของทุกฝ่ายสำเร็จภารกิจ (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๔๘)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดภัยพิบัติและหน่วยได้รับการร้องขอให้เข้าสนับสนุน ศูนย์ปฏิบัติการของกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งพื้นที่ ศูนย์บัญชาเหตุการณ์อำเภอ (ศบภ.อ.) ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์จังหวัด/กรุงเทพมหานคร (ศบภ.จ./ศบภ.กทม.) ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ส่วนหน้าจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสำหรับภัยขนาดเล็ก (ระดับ ๑) และภัยขนาดกลาง (ระดับ ๒) (ก่อนที่จะมีการยกระดับเป็นการจัดการสาธารณภัยขนาดใหญ่ (ระดับ ๓) หรือการจัดการสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง (ระดับ ๔)) ให้จัดโครงสร้าง ศบภ.หน่วย ดังนี้ (ในกรณีสถานการณ์ปกติไม่มีภัยพิบัติให้อยู่ในโครงสร้างของหน่วยตามปกติ)

แผนภาพที่ ๒ - ๗ แสดงโครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัย (หน่วย) (ศบภ.(หน่วย))

ที่มา : กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๔๘

จากโครงสร้างการจัดของ ศบภ.(หน่วย) ข้างต้น ได้กำหนดให้มี ผบ.หน่วย หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจาก ผบ.หน่วย เป็นผู้บัญชาการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วย มีหน้าที่ในการให้นโยบาย และสั่งการในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีฝ่ายแผนทำหน้าที่ในการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์โดยใช้ข้อมูลจากชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วย (Unit Disaster Assessment Team : UDAT) และจากแหล่งอื่น ๆ ที่เชื่อถือได้ วางแผน ปรับปรุงสถานการณ์ และฝ่ายปฏิบัติการ ทำหน้าที่ในการนำแผนที่ได้จากฝ่ายแผน มาดำเนินการ อำนวยการ การปฏิบัติของกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย/กองร้อยช่วยเหลือประชาชน และฝ่ายสนับสนุน ทำหน้าที่ดำเนินการสนับสนุนยุทโธปกรณ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ การดำเนินการด้านงบประมาณ และอื่น ๆ ให้การปฏิบัติของทุกฝ่ายสำเร็จภารกิจ

ในขณะเดียวกันในส่วนของชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพบก แบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๑) ชุดประเมินภัยพิบัติในระดับกองทัพบก (ADAT : Army Disaster Assessment Team) ประกอบด้วย

๑.๑) หน.ชุด : ผกร.ศบภ.ทบ.

๑.๒) รอง หน.ชุดฯ : อยู่ในดุลยพินิจของ ผกร.ฯ ตามสถานการณ์ภัยพิบัติ

๑.๓) จนท.วิเคราะห์และประเมิน : ศบภ.พบ., ศบภ.กช., ศบภ.วศ.ทบ., ศบภ.ขส.ทบ. และ หน่วยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔) จนท.สื่อสาร : ศบภ.สส.

ในส่วนหน้าที่ของชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพบกนั้น ได้แก่ ประสานกับกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (บกปภ.ช.) วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การจัดกำลังพล เครื่องมือที่เหมาะสมกับภัยพิบัติ ตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่จะป้องกันอุบัติเหตุหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นในการเข้าดำเนินการช่วยเหลือประชาชน อีกทั้งจัดการสถาปนาการติดต่อสื่อสารเพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกับหน่วยที่เข้าดำเนินการ และสามารถติดต่อสื่อสารได้กับฝ่ายพลเรือนได้

๒) ชุดประเมินภัยพิบัติในระดับกองทัพบก (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) ประกอบด้วย

- ๒.๑) หน.ชุด : ผบ.หน่วย
 ๒.๒) รอง หน.ชุดฯ : รอง ผบ.หน่วย
 ๒.๓) จนท.วิเคราะห์และประเมิน : ตามการพิจารณาของ ผบ.หน่วย
 ๒.๔) จนท.สื่อสาร : จนท.สื่อสารของหน่วย

ในส่วนของหน้าที่ของชุดประเมินภัยพิบัติหน่วยนั้น จะทำหน้าที่ในการประสานกับกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งพื้นที่ (องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล/เมืองพัทยา) ศูนย์บัญชาเหตุการณ์อำเภอ (ศบก.อ.) ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์จังหวัด/กรุงเทพมหานคร (ศบก.จ./ศบก.กทม.) และศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ส่วนหน้าจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ตลอดจนวิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การจำกัดกำลังพล เครื่องมือที่เหมาะสมกับภัยพิบัติ ตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่จะป้องกันอุบัติเหตุหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นในการเข้าดำเนินการช่วยเหลือประชาชน อีกทั้งจัดการสถาปนาการติดต่อสื่อสารเพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกับหน่วยที่เข้าดำเนินการ และสามารถติดต่อสื่อสารได้กับฝ่ายพลเรือนได้เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยในเบื้องต้น

๒. หน้าที่ของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ศบก.ทบ.)

เพื่อให้การปฏิบัติงานในการป้องกัน และช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุภัยและสาธารณภัยของ ศบก.ทบ. ในฐานะศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ศบก.ทบ.) เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงได้กำหนดหน้าที่การปฏิบัติดังนี้ (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๕๑)

๒.๑ ให้ฝ่ายต่าง ๆ ใน ศบก.ทบ. ปฏิบัติหน้าที่เป็นฝ่ายต่าง ๆ ของ ศบก.ทบ. ตามสายงานที่เกี่ยวข้อง โดย ผบ.ทบ./ผอ.ศบก.ทบ. ดำรงตำแหน่งเป็น ผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ผอ.ศบก.ทบ.)

๒.๒ ให้ ผกร.ศบก.ทบ. มีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในภารกิจการช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุภัย และสาธารณภัย ดังนี้

๒.๒.๑ วางแผน อำนวยการ ประสานงาน สั่งการ กำกับดูแล และให้การสนับสนุนที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติของหน่วยต่าง ๆ ใน ทบ. ในภารกิจการช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุภัยและสาธารณภัย รวมทั้งการปฏิบัติในขั้นการบูรณะสภาพความเสียหาย โดยยึดถือแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นหลักในการดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุภัยและสาธารณภัย

๒.๒.๒ เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยต่าง ๆ ทั้งในและนอก ทบ. ในการอำนวยการช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุภัยและสาธารณภัย รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์รับบริจาคเงิน และสิ่งของเพื่อนำไปแจกจ่ายช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยดังกล่าวด้วย

๒.๒.๓ อำนวยการ และดำเนินการประชาสัมพันธ์ โดยสื่อทุกชนิดที่มีอยู่ของ ทบ. หรือผ่านสื่อมวลชนอื่น ๆ เพื่อเตือนภัย รายงานเหตุการณ์ และการปฏิบัติการช่วยเหลือของ ทบ. และ/หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้คำแนะนำการปฏิบัติต่าง ๆ

๒.๒.๔ ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบจาก ศบก.กท. ศบก.ทท. และตามที่ ผบ.ทบ./ผอ.ศบก.ทบ. มอบหมาย

๒.๓ ให้ นขต.ทบ. จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยทุกระดับหน่วยให้สอดคล้องกับการจัดและการดำเนินงานของ ศบภ.ทบ. และเป็นหน่วยรับผิดชอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติ และช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของ ทบ.

๒.๔ ให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยทุกระดับหน่วย จัดทำแผนการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไข และบรรเทาภัยพิบัติ ที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติเหตุ โดยการประสานงานกับฝ่ายพลเรือนในพื้นที่ รวมทั้ง แผนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วย พร้อมทั้งพิจารณาทบทวนหรือปรับปรุงแผนดังกล่าว ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการป้องกัน แก้ไข และบรรเทาภัยพิบัติของ ทบ. และให้ติดตามสถานการณ์ด้านสาธารณภัยและอุบัติเหตุ พร้อมทั้งรายงานเหตุการณ์ด้านสาธารณภัยและอุบัติเหตุ รวมถึงผลการปฏิบัติงานของหน่วยในการป้องกัน แก้ไข และบรรเทาภัยพิบัติให้ ศบภ.ทบ. ทราบอย่างต่อเนื่อง โดยหากมีกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนให้รายงานให้ทราบในโอกาสแรก

๓. ขอบเขตและขั้นตอนในการปฏิบัติของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ศบภ.ทบ.)

ขอบเขตการปฏิบัติ ได้แก่ การป้องกัน การบรรเทา และการฟื้นฟูบูรณะในสาธารณภัยทุกประเภท โดยมีขั้นการปฏิบัติ จำนวน ๓ ขั้น ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย และขั้นการฟื้นฟูบูรณะ ซึ่งการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยแต่ละประเภท อาจแตกต่างกันในรายละเอียด เนื่องจากในแต่ละภัยมีเงื่อนไข การปฏิบัติที่แตกต่างกัน ดังนั้น บางขั้นตอนของบางภัยสามารถละเว้นการปฏิบัติที่ไม่จำเป็นในแต่ละขั้นตอนได้ โดยทั่วไปแล้วมีการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน ดังนี้ (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๕๓ - ๕๕)

๓.๑ ขั้นการเตรียมการ

๓.๑.๑ การจัดทำบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก โดยยึดกรอบแนวทางจากแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘

๓.๑.๒ การแบ่งพื้นที่รับผิดชอบในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ มอบหมายให้หน่วยต่าง ๆ ของ กองทัพบก รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ ตามการแบ่งมอบของแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว ในการบรรเทาภัยพิบัติต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และมีความอ่อนตัวในการปฏิบัติ รวมทั้งให้การช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติในพื้นที่เป็นไปโดยทั่วถึงและไม่ซ้ำซ้อน พร้อมกันนี้ได้กำหนดผู้แทนกระทรวงกลาโหมที่ได้รับมอบหมาย เป็นกรรมการในกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด (กอปภ.จ.) และ กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ (กอปภ.อ.)

๓.๑.๓ การเตรียมการก่อนเกิดภัย เป็นการเตรียมการป้องกันภัยพิบัติตั้งแต่ในภาวะปกติ โดยเน้นถึงความสำคัญของการเตรียมการล่วงหน้าในรูปแบบวิธีการป้องกัน เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติดังกล่าว การจัดระบบหน้าที่ความรับผิดชอบ และการอำนวยการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในภาพรวมของกองทัพบก จึงให้กองทัพบก/ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก/

ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (โดยฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก/ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก) เป็น ฝ่ายอำนวยการหลัก ดำเนินการดังนี้

๑) วางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแล และประชาสัมพันธ์ในการเตรียมการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติในส่วนที่รับผิดชอบ รวมทั้งสนับสนุนหน่วยงานฝ่ายพลเรือนเมื่อได้รับการร้องขอ

๒) ติดตามสถานการณ์สาธารณภัยและเฝ้าระวัง รวบรวมสถิติข้อมูลสาธารณภัยในพื้นที่ และข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประเมินความเสี่ยงภัยและโอกาสที่จะเกิดภัยตามฤดูกาลในพื้นที่ รวมทั้งแจ้งเตือนภัยให้หน่วยงาน และประชาชนทราบในโอกาสแรกที่สามารถกระทำได้

๓) ประสานการปฏิบัติกับส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ภาคเอกชนและองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้อง ในการแบ่งมอบพื้นที่และงานที่จะให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติเป็นไปโดยทั่วถึงและไม่ซ้ำซ้อนกัน

๔) เตรียมแผนการปฏิบัติ การฝึกอบรม และให้ความรู้ในด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย พิบัติร่วมกับฝ่ายพลเรือนตามห้วงเวลาที่เหมาะสม

๕) จัดเตรียมกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งระบบสื่อสารและสารสนเทศ (ระบบหลักและระบบรอง รวมถึงยามฉุกเฉิน) สำหรับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้พร้อมใช้ปฏิบัติงานได้ตลอด เมื่อได้รับการร้องขอ

๖) จัดเตรียมชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพบก (ADAT : Army Disaster Assessment Team) เพื่อเข้าประเมินภัยพิบัติระดับ ๓ และ ๔ ที่เกิดขึ้นก่อนพิจารณาจัดกำลังพล และเครื่องมือเข้าช่วยเหลือ โดยมีผู้แทนจากกรมกิจการพลเรือนทหารบก/ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก/ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก เป็นหัวหน้า และหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นทีมประเมิน

๗) จัดเตรียมชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วยทุกระดับ (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) เพื่อเข้าประเมินภัยพิบัติระดับ ๑, ๒ และ ๓ ที่เกิดขึ้นก่อนพิจารณาจัดกำลังพล และเครื่องมือเข้าช่วยเหลือ โดยพิจารณาจัดตามความเหมาะสมของภัยพิบัติที่เกิดขึ้น

๘) จัดกำลังพล และยุทโธปกรณ์ เข้าร่วมการฝึกซ้อมแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการฝึกซ้อมอื่น ๆ ด้านการบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง (ขึ้นอยู่กับงบประมาณ) เพื่อให้กำลังพลมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามแผนฯ

๙) ประสานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ภาคเอกชนและองค์กรการกุศล ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดเตรียมพื้นที่ปลอดภัย เพื่อรองรับการอพยพ และสนับสนุนการดำเนินการในการหลีกเลี่ยง หรือลดผลกระทบต่าง ๆ ขณะเกิดภัย เพื่อลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นให้เหลือน้อยที่สุด

๓.๒ การปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติ

๓.๒.๑ การปฏิบัติ เมื่อเกิดภัยพิบัติเป็นการปฏิบัติ เพื่อระงับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นให้ยุติลงโดยรวดเร็ว หรือลดความรุนแรงของภัยพิบัตินั้น โดยการประสานความร่วมมือในการปฏิบัติ

ร่วมกับส่วนราชการหรือ หน่วยงานอื่นของรัฐ ภาคเอกชน และองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้อง เพื่อรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และสถานะแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติให้มีการสูญเสีย น้อยที่สุด ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัยในด้านต่าง ๆ ตามระดับความรุนแรง ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับ ๑ สาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป หรือมีขนาดเล็ก ระดับการจัดการ ผู้อำนวยการ ท้องถิ่น ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร สามารถควบคุมสถานการณ์และจัดการระงับ ภัยได้โดยลำพัง

ระดับ ๒ สาธารณภัยขนาดกลาง ระดับการจัดการ ผู้อำนวยการในระดับ ๑ ไม่สามารถ ควบคุมสถานการณ์ได้ ผู้อำนวยการจังหวัด และ/หรือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร เข้าควบคุมสถานการณ์

ระดับ ๓ สถานการณ์ขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรงกว้างขวาง หรือสาธารณภัย ที่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ หรืออุปกรณ์พิเศษ ระดับการจัดการ ผู้อำนวยการในระดับ ๒ ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ผู้อำนวยการกลาง และ/หรือผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติ เข้าควบคุม สถานการณ์

ระดับ ๔ สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง ระดับการจัดการ นรม. หรือ รอง นรม. ที่ นรม. มอบหมาย ควบคุมสถานการณ์

๓.๒ การปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ ในกองทัพบก/ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก/ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก ตามระดับความรุนแรง มีดังนี้

๓.๒.๑ สถานการณ์ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงระดับ ๑ และ ๒ หากมีการร้อง ขอให้หน่วยเข้าดำเนินการช่วยเหลือ โดยหน่วยทหารที่ได้รับแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบ (ตามแผนวงแบ่ง มอบพื้นที่รับผิดชอบ) จัดชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วย (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) เข้าประสาน และตรวจสอบ พื้นที่ภัยพิบัติพร้อมทั้งจัดกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ เข้า สนับสนุนกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่และ/หรือ บกปก.ช. ตามแผนที่ กำหนดไว้ โดยให้ดำรงการประสานการปฏิบัติ กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และ ศบภ. (หน่วยต้นสังกัด) รวมถึง ศบภ.ภท. อย่างใกล้ชิด และรายงานผลการประชุม กอปภ.จ. และ/หรือ กอปภ.อ. รวมถึงผล การปฏิบัติให้กับ ศบภ.(หน่วยต้นสังกัด) ทราบในโอกาสแรก ซึ่งทั้งนี้ ศบภ.ทบ. อาจจัดตั้ง ศบภ.ทบ. (สน.) เพื่อบูรณาการการปฏิบัติการของหน่วยทหารต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ ประสบภัยพิบัติ โดยให้หน่วย ทหารต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายในพื้นที่ประสบภัยพิบัติขึ้นควบคุมทางยุทธการกับ ศบภ.ทบ.(สน.)

๓.๒.๒ สถานการณ์ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงตั้งแต่ระดับ ๓ หน่วยระดับ กองทัพภาค (หน่วยที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบพื้นที่ ตามแผนวง) จัดชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วย (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) หรือ ศบภ.ทบ. พิจารณาจัดชุดประเมินภัยพิบัติ กองทัพบก (ADAT : Army Disaster Assessment Team) เข้าประสาน และตรวจสอบพื้นที่ภัยพิบัติ โดยหน่วยระดับกองทัพภาค จะต้องระดมทรัพยากรในการบรรเทาสาธารณภัยของหน่วย หรือร้อง ขอรับการสนับสนุนกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ จาก ศบภ.ทบ. เข้าสนับสนุนกอง อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตามแผนที่กำหนดไว้

๓.๒.๓ สถานการณ์ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงระดับ ๔ ซึ่งเป็นสาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง หรือเป็นสาธารณภัยระดับชาติ ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (ผบ.ปภ.ช.) และ/หรือผู้อำนวยการกลาง กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ (ผอ.ปภ.ก.) จะออกคำสั่งจัดตั้งศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการระดมสรรพกำลัง และทรัพยากรเพื่อจัดการต่อภัยพิบัติที่เกิดขึ้นและอำนาจการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โครงสร้างศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจประกอบด้วย อย่างน้อย ๑ คณะที่ปรึกษา ๘ ฝ่าย ดังนี้

- ๑) คณะที่ปรึกษา
- ๒) ฝ่ายอำนาจการ
- ๓) ฝ่ายแจ้งเตือนภัย
- ๔) ฝ่ายป้องกันและปฏิบัติการ
- ๕) ฝ่ายสื่อสาร
- ๖) ฝ่ายประชาสัมพันธ์
- ๗) ฝ่ายรับบริจาค
- ๘) ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย
- ๙) ฝ่ายฟื้นฟูบูรณะ

สำหรับการปฏิบัติของหน่วยทหารที่ได้รับแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบ (ตามผนวกแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบฯ) ให้ดำรงการประสานการปฏิบัติกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และ ศบภ.ทบ. อย่างใกล้ชิดซึ่ง ทั้งนี้ ศบภ.ทบ. จะจัดชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพก (ADAT : Army Disaster Assessment Team) เข้าประสาน และตรวจสอบ พื้นที่ภัยพิบัติ พร้อมทั้งจัดตั้ง ศบภ.ทบ. (สน.) เพื่อบูรณาการการปฏิบัติการของหน่วยทหารต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ประสบภัยพิบัติในภาพรวม โดยให้หน่วยทหารต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายในพื้นที่ประสบภัยพิบัติขึ้นควบคุมทางยุทธการกับ ศบภ.ทบ.(สน) และ รายงานผลการประชุม ก.ภ.ช.จ. และ/หรือ ก.ภ.ช.อ./ก.ภ.ช.ก.อ. รวมถึงผลการปฏิบัติให้กับ ศบภ.ทบ. ทราบในโอกาสแรก

๓.๓ ขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัย

เมื่อมีการร้องขอหรือประสานจากกองอำนาจการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ ให้หน่วยงานในสังกัดกองทัพก ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเพื่อป้องกัน และบรรเทาภัยพิบัติทั้งในระยะก่อนเกิดภัย หรือขณะเกิดภัย ให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ทันทต่อเหตุการณ์อย่างเป็นระบบ เพื่อลดอันตราย ความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและส่วนราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพก ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพก หรือระเบียบปฏิบัติประจำ (รปจ.) ของหน่วย ทั้งนี้ให้

เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ตามประกาศกระทรวงกลาโหม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ดังนี้ (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๕๔ - ๕๕)

๓.๓.๑ วางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแล และประชาสัมพันธ์ในการให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยพิบัติในส่วนที่รับผิดชอบ ตามระดับความรุนแรงของภัยพิบัติ รวมทั้งสนับสนุนส่วนราชการหรือ หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘

๓.๓.๒ สนับสนุนกำลังพล ยุทโธปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสารและยานพาหนะ เข่าระงับและบรรเทาภัยพิบัติจากสาธารณภัย และภัยด้านความมั่นคง

๓.๓.๓ สนับสนุนการดำเนินการอพยพผู้ประสบภัยพิบัติ และเคลื่อนย้ายสิ่งของออกจากพื้นที่ อันตรายไปไว้ในพื้นที่ปลอดภัย โดยให้ถือว่าการรักษาชีวิตของประชาชนเป็นความเร่งด่วนสูงสุด

๓.๓.๔ สนับสนุนด้านการแพทย์แก่ผู้ประสบภัยพิบัติที่ได้รับบาดเจ็บ

๓.๓.๕ มอบถุงยังชีพ เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการยังชีพแก่ผู้ประสบภัยพิบัติตามประกาศกระทรวงกลาโหม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน

๓.๓.๖ สนับสนุนการดำเนินการต่าง ๆ ตามที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานภาครัฐอื่นร้องขอ เช่น การ รื้อซากปรักหักพัง รื้อถอนสิ่งกีดขวางเส้นทางคมนาคม จัดสร้างที่พักชั่วคราว การกู้เรืออัปปาง การขนย้าย ประชาชน การจัดระเบียบจราจร การใช้กระสอบทรายทำคันกันน้ำ และการจัดหาสะพานทางเดิน เป็นต้น

๓.๓.๗ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบทราบสถานการณ์ สาธารณภัยที่เกิดขึ้น และ วิธีการป้องกันตนเองอย่างถูกต้องจากภัยพิบัติ โดยให้สอดคล้องกับการประชาสัมพันธ์หรือการแถลงข่าวของ รัฐบาลหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อไม่ให้ประชาชนเกิดความสับสนและตื่นตระหนกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งป้องกันการสร้างข่าวลือที่ส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติงานของภาครัฐ หรือความสงบเรียบร้อย ของสังคม

๓.๓.๘ ในกรณีที่ภัยพิบัติมีความรุนแรงอย่างร้ายแรงยิ่งและเกินขีดความสามารถที่ประเทศไทยจะรับมือได้ หรือกรณีเกิดภัยพิบัติฉุกเฉิน (Disaster Emergency) จนรัฐบาลได้ร้องขอความช่วยเหลือจากประเทศสมาชิกอาเซียน ผ่านทาง AHA Centre หรือองค์การระหว่างประเทศ ให้ ศบภ.ทบ. ทำหน้าที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการร่วมระหว่างพลเรือนกับทหาร (Civil Military Operation Center: CMOC) ตามกฎเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติสากล เช่น AADMER, Oslo Guideline, APC MADRO, และ/หรือ SASOP เป็นต้น

๓.๓.๙ การดำเนินการทุกขั้นตอนจะต้องรายงานให้ ศบภ.ทบ. (ฝกร.ศบภ.ทบ.) ทราบโดยทันที เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. เอกสารกองทัพบกในการช่วยเหลือภัยพิบัติ

เอกสารกองทัพบกในการช่วยเหลือภัยพิบัติ ศึกษาและเรียบเรียงโดย ศูนย์พัฒนาหลักนิยมนและยุทธศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารบก (๒๕๖๒) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาเผยแพร่เป็นแนวทางให้กำลังพลของกองทัพบกได้ศึกษาถึงความสำคัญของการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานเชิงรุกร่วมกัน เพื่อการพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืนปลอดภัยและยังประโยชน์ให้กับสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ สารัตถะของเอกสารฉบับนี้เป็นการรวบรวมเนื้อหา เอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือภัยพิบัติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทัพบก โดยรวบรวมเนื้อหาจากการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากการปฏิบัติงานของหน่วยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือภัยพิบัติ รวมทั้ง การถอดบทเรียนจากเหตุการณ์การช่วยเหลือทีมหมูป่าอะคาเดมี ณ ถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่อ้างอิงการปฏิบัติจาก แผนการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ แผนป้องกันบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘, แผนป้องกันบรรเทาสาธารณภัย กองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๕ และจากผลการสัมมนาวิชาการทางทหารประจำปี ๒๕๖๑ เรื่อง กองทัพบกในการช่วยเหลือภัยพิบัติ

๒. เอกสารถอดปฏิบัติการกู้ภัยถ้ำหลวง สู่บทเรียนการบริหารจัดการสาธารณภัย

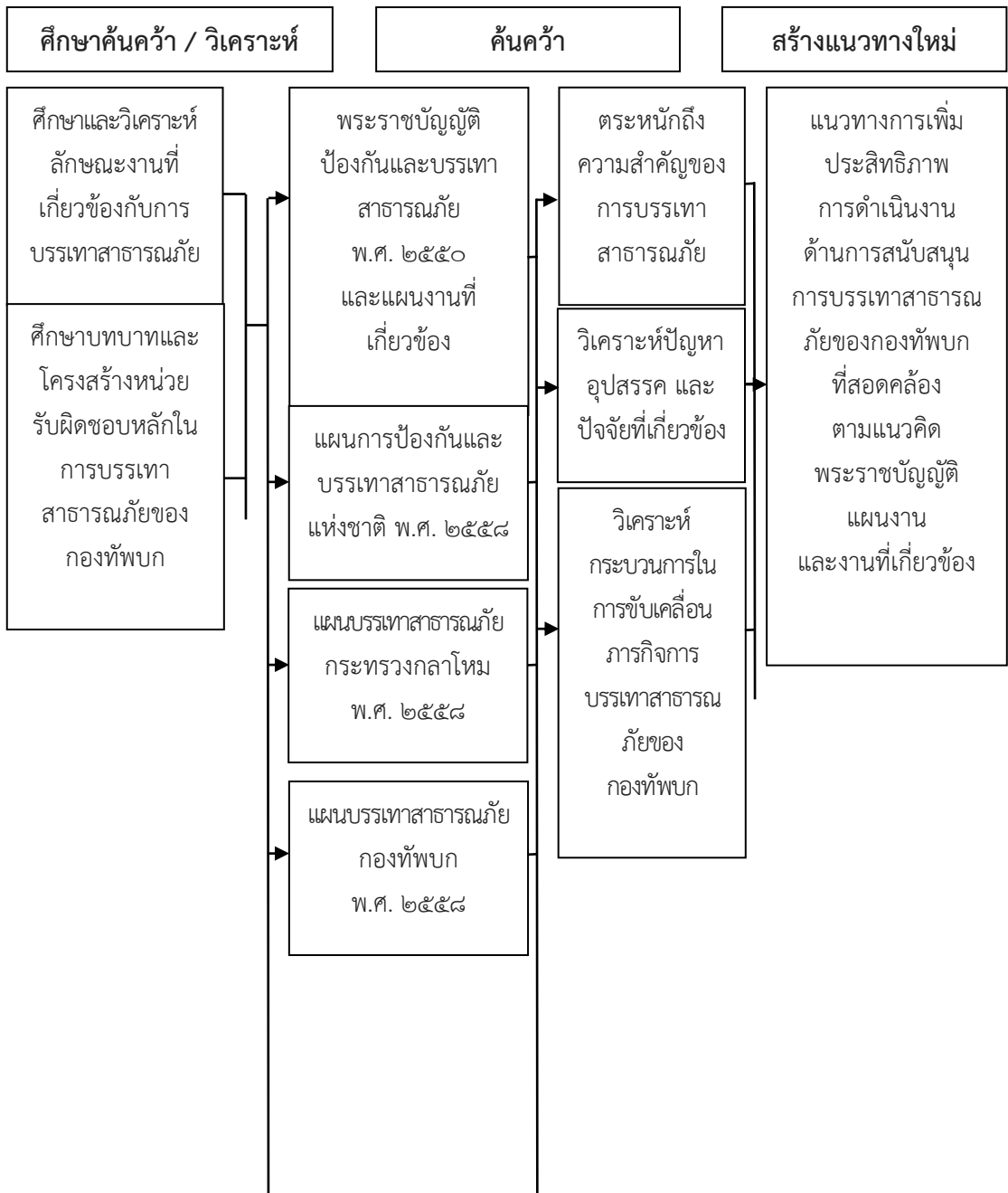
เอกสารถอดปฏิบัติการกู้ภัยถ้ำหลวง สู่บทเรียนการบริหารจัดการสาธารณภัย ศึกษาและเรียบเรียงโดย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (๒๕๖๒) โดยมีวัตถุประสงค์รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปฏิบัติการค้นหาและช่วยเหลือผู้สูญหายในถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นการถอดบทเรียนถึงประเด็นด้านการจัดการสาธารณภัยที่ได้เรียนรู้และค้นพบ รวมถึงข้อเสนอเกี่ยวกับองค์ความรู้ในการพัฒนาการจัดการในภาวะฉุกเฉินของประเทศไทยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้เป็นแนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ โดยเฉพาะการปรับปรุงแผนเผชิญเหตุในแต่ละประเภทภัยให้สอดคล้องกับสภาพความเสี่ยงภัยและข้อจำกัดในแต่ละพื้นที่ การพัฒนาระบบการจัดการในภาวะฉุกเฉินภายใต้ระบบบัญชาการเหตุการณ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีด้านสาธารณภัยให้มีมาตรฐาน รวมถึงนำองค์ความรู้จากเหตุการณ์ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความตระหนักรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านความปลอดภัยในสังคมไทย ซึ่งหากย้อนไปถึงเหตุการณ์ภารกิจการค้นหาและช่วยเหลือนักฟุตบอลเยาวชนและผู้ช่วยโค้ช ทีมหมูป่า อะคาเดมี จำนวน ๑๓ คน ที่ติดอยู่ในถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เมื่อช่วงกลางปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ถือเป็นเหตุการณ์หนึ่งที่สะท้อนภาพการบูรณาการการจัดการสาธารณภัยของประเทศที่เป็นระบบและเป็นเอกภาพ ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ประชาชนจิตอาสา ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ระดมสรรพกำลัง องค์ความรู้ และประสบการณ์ สนับสนุนปฏิบัติการค้นหาและช่วยเหลืออย่างเต็มกำลัง กล่าวได้ว่าเป็นความสำเร็จของภารกิจการกู้ภัยระดับโลก อีกทั้งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมจัดการสาธารณภัยในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะการแจ้งเตือนภัยแก่ประชาชนอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และทั่วถึง การจัดการในภาวะฉุกเฉิน และการฟื้นฟูภายหลังเกิดภัย

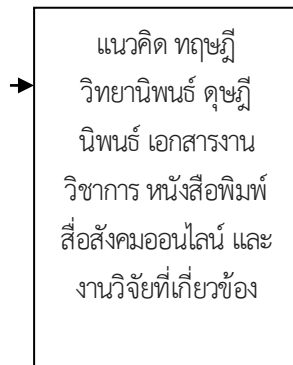
๓. งานวิจัยเรื่องบทบาทของกองทัพบกในการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทของกองทัพบกในการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยศึกษาวิจัยโดย ณัฐพงษ์ ลมสูงเนิน (๒๕๖๒) มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก และ ๒) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา กระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและเอกสาร การสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก จำนวน ๖ ท่าน ได้แก่ ผู้บริหารที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญส่วนสนับสนุน และเจ้าหน้าที่ส่วนปฏิบัติงาน

ทั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ในบริบทเชิงสถาบัน ทั้งกฎหมาย นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พบว่ากองทัพบกมิได้มีบทบาทและหน้าที่ชัดเจน ในการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นเพียงหน่วยงานเชิงตั้งรับที่รอการร้องขอในการสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณะจากฝ่ายพลเรือน รวมถึงแนวทางการร่วมมือที่ขาดชัดเจนในทางปฏิบัติระหว่างกองทัพและฝ่ายพลเรือน และการบูรณาการทั้งการสื่อสารข้อมูล และระบบการทำงานร่วมกันในทุกระดับของภัยพิบัติ ส่วนปัจจัยภายในกองทัพบกมีศูนย์บรรเทาสาธารณภัยที่มีโครงสร้างที่สามารถปรับบทบาทในการจัดการสาธารณภัย และกำลังพลของกองทัพในการปฏิบัติภารกิจที่กระจายทุกพื้นที่ และยุทธโปกรณ์ที่สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือและเผชิญเหตุการณ์ของภัยต่าง ๆ รวมไปถึงเอกภาพในการสั่งการและบัญชาการเหตุการณ์ ถึงแม้ว่ากองทัพบกศักยภาพที่พร้อม แต่ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลให้กองทัพบกยังไม่สามารถใช้ศักยภาพที่แท้จริงได้อย่างเต็มที่ และส่งผลกระทบต่อบทบาทกองทัพบกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมตามที่กล่าวมานั้น ในขั้นต้นผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษา/ทำความเข้าใจ อันนำไปสู่การกำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดทิศทางการวิจัยให้มีขอบเขตที่ชัดเจน ซึ่งการหยิบยกในส่วนทั้งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสาธารณสุขของประเทศไทยในปัจจุบัน, พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐, แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘, แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘ และแผนบรรเทาสาธารณภัย กองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีทั้ง เอกสารกองทัพบกในการช่วยเหลือภัยพิบัติ เอกสารถอดปฏิบัติการกู้ภัยถ้ำหลวง สู่บทเรียนการบริหารจัดการสาธารณสุข และงานวิจัยเรื่องบทบาทของกองทัพบกในการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย ก็เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย และศึกษาบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ตามที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัย และเพื่อให้สอดคล้องกับการนำไปสู่การตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย กล่าวคือ ๑) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย ๒) เพื่อศึกษาบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก และ ๓) เพื่อศึกษาและเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นจะเห็นได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของกองทัพบกในฐานะหน่วยงานให้การสนับสนุนการบรรเทาภัยพิบัตินั้น เป็นไปตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานภายใต้อำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม ซึ่งถูกกำหนดเอาไว้ตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบส่วนราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑ และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม คือ (๓) ปกป้อง พิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคง ตลอดจนสนับสนุนภารกิจของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกัน และแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ และมาตรา ๑๙ คือ กองทัพบกมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพบก การป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพบกตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานในการป้องกัน แก้ไข และบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกองทัพบก เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล กองทัพบกได้จัดตั้ง ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก

(ศบภ.ทบ.) โดยมีผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) เป็น ผอ.ศบภ.ทบ. และมอบหมายให้ ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ฝกร.ศบภ.ทบ.) ทำหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในภารกิจ การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย

อย่างไรก็ตาม ในด้านขอบเขตการปฏิบัติของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกนั้น มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่ดำเนินการโดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่ดำเนินการโดยเหล่าทัพภายใต้การกำกับของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม โดยมีชั้นการปฏิบัติ จำนวน ๓ ชั้น ได้แก่ ชั้นเตรียมการ ชั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย และชั้นการฟื้นฟูบูรณะ ซึ่งการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยแต่ละประเภท อาจแตกต่างกันในรายละเอียด เนื่องจากในแต่ละภัยมีเงื่อนไขการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ สำหรับในแง่ของการปฏิบัติภายใต้สถานการณ์ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงในแต่ละระดับ ตามที่กำหนดไว้ภายใต้แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ จำนวน ๔ ระดับ นั้น การปฏิบัติของของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกที่ระบุไว้ในแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘ ก็ได้สอดรับกันในแง่ของการปฏิบัติ เช่น ระดับ ๑ (สาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป หรือมีขนาดเล็ก) และระดับ ๒ (สาธารณภัยขนาดกลาง ระดับการจัดการ) หากมีการร้องขอให้หน่วยเข้าดำเนินการช่วยเหลือ โดยหน่วยทหารที่ได้รับแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบจัดชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วย (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) เข้าประสาน และตรวจสอบ พื้นที่ภัยพิบัติพร้อมทั้งจัดกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ เข้าสนับสนุนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ ในขณะที่หากเป็นสถานการณ์ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงตั้งแต่ระดับ ๓ จะมอบหมายให้หน่วยระดับกองทัพอากาศจัดชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วย (UDAT) หรือ ศบภ.ทบ. พิจารณาจัดชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพบก (ADAT : Army Disaster Assessment Team) เข้าประสาน และตรวจสอบพื้นที่ภัยพิบัติ โดยหน่วยระดับกองทัพอากาศ จะต้องระดมทรัพยากรในการบรรเทาสาธารณภัยของหน่วย และในกรณีของสถานการณ์ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงระดับ ๔ ซึ่งเป็นสาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง หรือเป็นสาธารณภัยระดับชาติ ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (ผบ.ปภ.ช.) และ/หรือผู้อำนวยการกลาง กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ (ผอ.ปภ.ก.) จะออกคำสั่งจัดตั้งศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการระดมสรรพกำลัง และทรัพยากรเพื่อจัดการต่อภัยพิบัติที่เกิดขึ้นและอำนาจการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

บทที่ ๓

แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุน การบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก” นั้น ผู้วิจัยมุ่งหมายศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก เพื่อทำความเข้าใจต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยในภาพรวม ตลอดจนมุ่งศึกษาบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก เพื่อทำความเข้าใจต่อองค์ประกอบที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหน่วยงานให้การสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ และแผนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งหวังเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมด้วยการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เพื่อนำมาอธิบายและหาข้อสรุปของประเด็นที่ศึกษา รวมไปถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นการคัดเลือกโดยใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ ๑) กลุ่มระดับผู้บริหารที่มีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก จำนวน ๕ นาย และ ๒) กลุ่มระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก จำนวน ๕ นาย เพื่อสะท้อนถึงบทวิเคราะห์ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถแบ่งประเด็นการนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ตามหัวข้อ ดังนี้

๑. ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก
๒. บทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก
๓. แนวทางการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย
๔. บทสัมภาษณ์
๕. การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์
๖. สรุป

ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

แม้ว่าการปฏิบัติการทางทหารที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกนั้น ได้ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งกำหนดบทบาทให้กระทรวงกลาโหมเป็นส่วนราชการที่ให้การสนับสนุนทรัพยากรที่มีอยู่ เมื่อมีการร้องขอจากหน่วยงานที่

มีความรับผิดชอบหลัก แต่ทว่าปัจจุบันประเทศไทยได้ประสบกับเหตุการณ์สาธารณสุขภัยต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยจากธรรมชาติ ที่มีความถี่และทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อความเสียหายกับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก ซึ่งแม้ว่ากฎหมาย/พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องได้กำหนดให้มีหน่วยงานหลักด้านสาธารณสุขรับผิดชอบโดยตรงแล้วก็ตาม แต่ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทุกครั้งที่มีเหตุการณ์จากสาธารณสุขภัยก็ยังคงเป็นปัญหาและอุปสรรคคล้ายคลึงกับบทเรียนที่ผ่านมา

ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้กำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ บูรณาการระบบป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีหน่วยงานกลาง ได้แก่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปฏิบัติ ประสานการปฏิบัติและสนับสนุนการปฏิบัติกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยให้อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทำหน้าที่ผู้อำนวยการกลางและมีผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ผู้บริหารท้องถิ่น ทำหน้าที่ผู้อำนวยการและรับผิดชอบในการปฏิบัติภายในพื้นที่ของตน โดยมีหน่วยทหารในพื้นที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนในขีดความสามารถของแต่ละหน่วยตามการร้องขอ

ทั้งนี้ จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวข้างต้นถึงขอบเขตการปฏิบัติการทางทหารที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก อันได้แก่ การป้องกัน การบรรเทา และการฟื้นฟูบูรณะ โดยมีชั้นการปฏิบัติ จำนวน ๓ ชั้น ได้แก่ ชั้นเตรียมการ ชั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย และชั้นการฟื้นฟูบูรณะ ซึ่งการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยแต่ละประเภท อาจแตกต่างกันในรายละเอียด (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๕๓ - ๕๕) นั้น ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกจึงสามารถอธิบายและทำความเข้าใจผ่านชั้นการปฏิบัติ ๓ ชั้น ข้างต้น ดังนี้

๑. ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกในชั้นการเตรียมการ

ในชั้นการเตรียมการนั้น งานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการจัดทำแผนงานที่เกี่ยวข้องกับบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก โดยยึดกรอบแนวทางจากแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ และแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘ ตลอดจนการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย มอบหมายให้หน่วยต่าง ๆ ของกองทัพบกในแต่ละพื้นที่ เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว ในการบรรเทาสาธารณภัยต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ สามารถให้การช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยในพื้นที่เป็นไปโดยทั่วถึงและไม่ซ้ำซ้อน

ในขณะเดียวกันการเตรียมการก่อนเกิดภัยเป็นการเตรียมการป้องกันสาธารณภัยในภาวะปกติ โดยเน้นถึงความสำคัญของการเตรียมการล่วงหน้าในรูปแบบวิธีการป้องกัน เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติดังกล่าว การจัดระบบหน้าที่ความรับผิดชอบ และการอำนวยความสะดวก การปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในภาพรวมของกองทัพบก ให้กองทัพบก/ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก/ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (โดยฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก/ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก) เป็น ฝ่ายอำนวยการหลัก ดำเนินการวางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแล และประชาสัมพันธ์ในการเตรียมการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยในส่วนที่รับผิดชอบ รวมทั้งติดตามสถานการณ์สาธารณภัยและเฝ้าระวัง รวบรวมสถิติ ข้อมูลสาธารณภัยในพื้นที่ และข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประเมินความเสี่ยงภัยและโอกาสที่จะเกิดภัยตามฤดูกาลในพื้นที่ ตลอดจนเตรียมแผนการปฏิบัติ จัดเตรียมกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งระบบสื่อสารและสารสนเทศ (ระบบหลักและระบบรอง รวมถึงยามฉุกเฉิน) และจัดเตรียมชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพบก (ADAT : Army Disaster Assessment Team) เพื่อเข้าประเมินภัยพิบัติระดับ ๓ และ ๔ ที่เกิดขึ้นก่อนพิจารณาจัดกำลังพล และเครื่องมือเข้าช่วยเหลือ รวมถึงชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วยทุกระดับ (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) เพื่อเข้าประเมินภัยพิบัติระดับ ๑, ๒ และ ๓ ที่เกิดขึ้นก่อนพิจารณาจัดกำลังพล และเครื่องมือเข้าช่วยเหลือ โดยพิจารณาจัดตามความเหมาะสมของภัยพิบัติที่เกิดขึ้น

๒. ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกในชั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัย

การปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัยเป็นการปฏิบัติเพื่อระงับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นให้ยุติหรือลดความรุนแรงลงอย่างรวดเร็ว โดยการประสานความร่วมมือในการปฏิบัติร่วมกับส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ภาคเอกชน และองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้อง เพื่อรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และสภาวะแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติให้มีการสูญเสียน้อยที่สุด ทั้งนี้หากย้อนกลับไปพิจารณาตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัยในด้านต่าง ๆ ตามระดับความรุนแรง ๔ ระดับ ดังนี้

ตารางที่ ๓ - ๑ ระดับความรุนแรงของสาธารณภัย

ระดับ ๑	ระดับ ๒	ระดับ ๓	ระดับ ๔
สาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป หรือมีขนาดเล็ก	สาธารณภัยขนาดกลาง	สถานการณ์ขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรง กว้างขวาง จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ หรือ อุปกรณ์พิเศษ	สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง
ระดับการจัดการ ผู้อำนวยการ ท้องถิ่น	ระดับการจัดการ ผู้อำนวยการในระดับ	ระดับการจัดการ ผู้อำนวยการในระดับ	ระดับการจัดการ นรม. หรือ รอง นรม.

ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ กรุงเทพมหานคร สามารถควบคุม สถานการณ์และ จัดการระงับ ภัยได้ โดยลำพัง	๑ ไม่สามารถ ควบคุม สถานการณ์ได้ ผู้อำนวยการจังหวัด และ/หรือผู้อำนวยการ กรุงเทพมหานคร เข้าควบคุม สถานการณ์	๒ ไม่สามารถควบคุม สถานการณ์ได้ ผู้อำนวยการกลาง และ/หรือผู้บัญชาการ ป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติ เข้าควบคุม สถานการณ์	ที่ นรม. มอบหมาย ควบคุมสถานการณ์

ที่มา : ผู้วิจัยประยุกต์จากแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘, ๒๕๕๘ : ๒๕

ทั้งนี้ ในการปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ ของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก
ตามระดับความรุนแรงข้างต้นนั้น สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ ๓ - ๒ การปฏิบัติของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก

ระดับสาธารณภัย	ลักษณะงานที่เกี่ยวข้อง
ระดับ ๑ : สาธารณภัย ที่เกิดขึ้นทั่วไป หรือมีขนาด เล็ก	สถานการณ์ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงระดับ ๑ และ ๒ หากมีการ ร้องขอให้หน่วยเข้าดำเนินการช่วยเหลือ โดยหน่วยทหารที่ได้รับ แบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบ จัดชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วย (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) เข้าประสาน และ ตรวจสอบ พื้นที่ภัยพิบัติพร้อมทั้งจัดกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และ เครื่องมือต่าง ๆ เข้าสนับสนุนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยในเขตพื้นที่ตามแผนที่กำหนดไว้ โดยให้ดำรงการ ประสานการปฏิบัติ กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และ ศบภ. (หน่วยต้นสังกัด) รวมถึง ศบภ.กท. อย่างใกล้ชิด และรายงานผล การประชุม กอปภ.จ. และ/หรือ กอปภ.อ. รวมถึงผลการปฏิบัติ ให้กับ ศบภ.(หน่วยต้นสังกัด) ทราบในโอกาสแรก ทั้งนี้ ศบภ.ทบ. อาจจัดตั้ง ศบภ.ทบ.(สน.) เพื่อบูรณาการการปฏิบัติการของ หน่วยทหารต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ ประสบสาธารณภัย โดยให้หน่วย ทหารต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายในพื้นที่ประสบสาธารณภัยขึ้น ควบคุมทางยุทธการกับ ศบภ.ทบ.(สน.)
ระดับ ๒ : สาธารณภัย ขนาดกลาง	

ระดับ ๓ : สถานการณ์ขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรง กว้างขวาง จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ หรืออุปกรณ์พิเศษ	สถานการณ์ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงตั้งแต่ระดับ ๓ หน่วยระดับกองทัพอากาศ จัดชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วย (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) หรือ ศบภ.ทบ. พิจารณาจัดชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพบก (ADAT : Army Disaster Assessment Team) เข้าประสานและตรวจสอบพื้นที่ภัยพิบัติ โดยหน่วยระดับกองทัพอากาศ จะต้องระดมทรัพยากรในการบรรเทาสาธารณภัยของหน่วย หรือร้องขอรับการสนับสนุนกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ จาก ศบภ.ทบ. เข้าสนับสนุนกองอำนวยการ
ระดับ ๔ : สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง	สถานการณ์ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงระดับ ๔ ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (ผบ.ปภ.ช.) และ/หรือผู้อำนวยการกลาง กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ (ผอ.ปภ.ก.) จะออกคำสั่งจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการระดมสรรพกำลัง และ

ตารางที่ ๓ - ๒ การปฏิบัติของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ต่อ)

ระดับสาธารณภัย	ลักษณะงานที่เกี่ยวข้อง
	ทรัพยากรเพื่อจัดการต่อภัยพิบัติ สำหรับการปฏิบัติของหน่วยทหารที่ได้รับแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบ ให้ดำรงการประสานการปฏิบัติกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และ ศบภ.ทบ. อย่างใกล้ชิดซึ่งทั้งนี้ ศบภ.ทบ. จะจัดชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพบก (ADAT : Army Disaster Assessment Team) เข้าประสาน และตรวจสอบ พื้นที่ภัยพิบัติ พร้อมทั้งจัดตั้ง ศบภ.ทบ.(สน.) เพื่อบูรณาการการปฏิบัติการของหน่วยทหารต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ประสบสาธารณภัยในภาพรวม โดยให้หน่วยทหารต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายขึ้นควบคุมทาง ยุทธการกับ ศบภ.ทบ.(สน)

ที่มา : ผู้วิจัยประยุกต์จากแผนบรรเทาสาธารณภัย กองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘, ๒๕๕๘ : ๕๔ - ๕๕

๓. ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกในขั้นการฟื้นฟูบูรณะ

การปฏิบัติในขั้นการฟื้นฟูบูรณะโดยส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายพลเรือน โดยมีกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทุกระดับ เป็นหน่วยปฏิบัติ ซึ่งมีคณะอนุกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยทำการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยที่เกิดขึ้นและให้ความเห็นชอบวงเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยในปัญหาเฉพาะหน้าจากวงเงินงบกลางรายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น เพื่อขออนุมัติวงเงินจากคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ในแง่ของการฟื้นฟูผู้ประสบสาธารณภัยและพื้นที่ประสบภัย ประกอบด้วย (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๕๕ - ๕๖)

ตารางที่ ๓ - ๓ ลักษณะการปฏิบัติในด้านการฟื้นฟูสาธารณสุขภัยกองทัพบก

ลำดับ	การฟื้นฟู	ลักษณะการปฏิบัติ
๑	การฟื้นฟูผู้ประสบสาธารณสุขภัย	การปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บและผู้ป่วย การขนย้ายผู้ประสบสาธารณสุขภัยและทรัพย์สินไปยังพื้นที่ที่ปลอดภัย การประกอบเลี้ยงอาหารแก่ผู้ประสบสาธารณสุขภัยในระยะแรก การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยแก่บุคคลและสถานที่ การสำรวจความเสียหายเพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประสบภัย

ตารางที่ ๓ - ๓ ลักษณะการปฏิบัติในด้านการฟื้นฟูสาธารณสุขภัยกองทัพบก (ต่อ)

ลำดับ	การฟื้นฟู	ลักษณะการปฏิบัติ
		และทรัพย์สินที่เสียหาย การสงเคราะห์ผู้ประสบสาธารณสุขภัยตามผลการสำรวจ การซ่อมแซมที่พักอาศัย สิ่งสาธารณูปโภค และเส้นทางคมนาคมในระยะแรก การประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของประชาชน การป้องกันโรคระบาดในคนและสัตว์ การรื้อถอนหรือทำลายสิ่งปรักหักพัง การทำลายล้างวัตถุระเบิด และการล้างสารพิษตกค้างต่าง ๆ เป็นต้น
๒	การฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน	การสำรวจความเสียหายทุกด้านอย่างละเอียดทั้งระบบ สาธารณูปโภคและสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ การซ่อมแซมส่วนที่ชำรุดเสียหาย เพื่อให้สามารถใช้งานได้ ตามปกติ ให้เป็นไปตามที่รัฐบาลมอบหมายแต่ละหน่วยงาน

ที่มา : ผู้วิจัยประยุกต์จากแผนบรรเทาสาธารณสุขภัย กองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘, ๒๕๕๘ : ๕๕ - ๕๖

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการฟื้นฟูบูรณะเป็นการดำเนินการภายหลังจากภัยได้ยุติลงหรือผ่านพ้นไปแล้ว ซึ่งการดำเนินการทั้งปวงเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณสุขภัย และเพื่อฟื้นฟูสภาพพื้นที่ เมื่อได้รับการร้องขอจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้ ศบภ.ทบ. หรือ หน่วยที่รับผิดชอบในพื้นที่ให้การสนับสนุนและดำเนินการ ดังนี้

๑) วางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแล และประชาสัมพันธ์การช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณสุขภัยในส่วนที่รับผิดชอบ หลังจากเกิดเหตุการณ์ รวมทั้งสนับสนุนส่วนราชการในการให้ความช่วยเหลือและฟื้นฟูบูรณะ

๒) จัดกำลังพลร่วมทำความสะอาด เก็บกู้ซากปรักหักพัง ซ่อมแซมระบบสาธารณูปโภค และสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ตามขีดความสามารถ

๓) ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยรวดเร็ว

๔) การมอบสิ่งของที่จำเป็นต่อการยังชีพให้แก่ผู้ประสบสาธารณสุขภัย

๕) สนับสนุนการขนย้ายผู้ประสบสาธารณภัย รวมถึงทรัพย์สินของผู้ประสบสาธารณภัย ไปยังที่ปลอดภัย หรือกลับสู่สถานที่เดิม

๖) สำรวจและรวบรวมข้อมูลความเสียหายทุกด้าน เพื่อประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือของส่วนราชการที่รับผิดชอบต่อไป

๗) รักษาความสงบเรียบร้อย การจราจร และความปลอดภัยแก่บุคคล และสถานที่ และทรัพย์สินร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือได้รับมอบหมายในการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่

๘) ให้การปฐมพยาบาลขั้นต้นแก่ผู้บาดเจ็บและผู้ป่วย

๙) ดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่ประสบสาธารณภัยให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็ว โดยให้สอดคล้องกับการประชาสัมพันธ์หรือการแถลงข่าวของรัฐบาลหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อไม่ให้ประชาชนเกิดความสับสนและตื่นตระหนกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรวมทั้งป้องกันการสร้างข่าวลือที่ส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติงานของภาครัฐ หรือความสงบเรียบร้อยของสังคม

๑๐) การรายงานผลการปฏิบัติงานและประเมินผลการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบ สาธารณภัย ในขั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยและการฟื้นฟูบูรณะ ให้รายงานผลการปฏิบัติตามสายการ บังคับบัญชาโดยใช้แบบรายงานการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยของ ศบภ.ทบ.

๑๑) การติดตามและประเมินผล เมื่อสถานการณ์ภัยพิบัติยุติแล้ว ให้หน่วยที่ได้รับ มอบภารกิจเข้า ไปให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย รายงาน ติดตาม และประเมินผลการ ปฏิบัติงาน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคหรือข้อขัดข้องในด้านต่าง ๆ โดยให้ รายงานผลการปฏิบัติตามสายการบังคับบัญชา ตามแบบรายงานการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ของ ศบภ.ทบ. เพื่อรวบรวมข้อมูลและจัดทำสถิติผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนนำไปพิจารณาปรับปรุง แนวทางการปฏิบัติงานในการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งแก้ไข ข้อบกพร่องในการบริหารจัดการภัยพิบัติในอนาคตต่อไป

บทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

๑. บทบาทและหน้าที่ในการสนับสนุนงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยของ กองทัพบก

ตามที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้างต้นถึงขอบเขตการปฏิบัติทั้งในแง่ของการป้องกันการ บรรเทา และการฟื้นฟูบูรณะในสาธารณภัยทุกประเภท ที่มีชั้นการปฏิบัติ จำนวน ๓ ชั้น (ชั้นเตรียมการ ชั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย และชั้นการฟื้นฟูบูรณะ) ซึ่งการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยแต่ละ ประเภท อาจแตกต่างกันในรายละเอียด เนื่องจากในแต่ละภัยมีเงื่อนไข โดยทั่วไปบทบาทที่สำคัญของ กองทัพบกมีการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน ดังนี้ (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๕๓ - ๕๕)

๑.๑ ชั้นการเตรียมการ ประกอบด้วย

๑.๑ การจัดทำแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก โดยยึดกรอบแนวทางจากแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ และแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘

๑.๒ การจัดทำแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก มอบหมายให้หน่วยต่าง ๆ ของกองทัพบก รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ ตามการแบ่งมอบของแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว ในการบรรเทาภัยพิบัติต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และมีความอ่อนตัวในการปฏิบัติ รวมทั้งให้การช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยในพื้นที่เป็นไปโดยทั่วถึงและไม่ซ้ำซ้อน พร้อมกันนี้ได้กำหนดผู้แทนกระทรวงกลาโหมที่ได้รับมอบหมาย เป็นกรรมการในกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด (กอปภ.จ.) และกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ (กอปภ.อ.)

๑.๓ การเตรียมการก่อนเกิดภัย เป็นการเตรียมการป้องกันภัยพิบัติตั้งแต่ในภาวะปกติ โดยเน้นถึงความสำคัญของการเตรียมการล่วงหน้าในรูปแบบวิธีการป้องกัน เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติดังกล่าว การจัดระบบหน้าที่ความรับผิดชอบ และการอำนวยการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในภาพรวมของกองทัพบก จึงให้กองทัพบก/ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก/ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (โดยฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก/ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก) เป็น ฝ่ายอำนวยการหลัก ดำเนินการดังนี้

๑.๓.๑ วางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแล และประชาสัมพันธ์ ในการเตรียมการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยในส่วนที่รับผิดชอบ รวมทั้งสนับสนุนหน่วยงานฝ่ายพลเรือนเมื่อได้รับการร้องขอ

๑.๓.๒ ติดตามสถานการณ์สาธารณภัยและเฝ้าระวัง รวบรวมสถิติ ข้อมูลสาธารณภัยในพื้นที่ และข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประเมินความเสี่ยงภัยและโอกาสที่จะเกิดภัยตามฤดูกาลในพื้นที่ รวมทั้งแจ้งเตือนภัยให้หน่วยงานและประชาชนทราบในโอกาสแรก

๑.๓.๓ ประสานการปฏิบัติกับส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ภาคเอกชนและองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้อง ในการแบ่งมอบพื้นที่และงานที่จะให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยเป็นไปโดยทั่วถึงและ ไม่ซ้ำซ้อนกัน

๑.๓.๔ เตรียมแผนการปฏิบัติ การฝึกอบรม และให้ความรู้ในด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย พิบัติร่วมกับฝ่ายพลเรือนตามห้วงเวลาที่เหมาะสม

๑.๓.๕ จัดเตรียมกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งระบบสื่อสารและสารสนเทศ (ระบบหลักและระบบรอง รวมถึงยามฉุกเฉิน) สำหรับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้พร้อมใช้ปฏิบัติงานได้ตลอด เมื่อได้รับการร้องขอ

๑.๓.๖ จัดเตรียมชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพบก (ADAT : Army Disaster Assessment Team) เพื่อเข้าประเมินภัยพิบัติระดับ ๓ และ ๔ ที่เกิดขึ้นก่อนพิจารณาจัดกำลังพล และเครื่องมือเข้าช่วยเหลือ โดยมีผู้แทนจากกรมกิจการพลเรือนทหารบก/ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก/ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก เป็นหัวหน้า และหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นทีมประเมิน

๑.๓.๗ จัดเตรียมชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วยทุกระดับ (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) เพื่อเข้าประเมินภัยพิบัติระดับ ๑, ๒ และ ๓ ที่เกิดขึ้นก่อนพิจารณาจัดกำลังพล และเครื่องมือเข้าช่วยเหลือ โดยพิจารณาจัดตามความเหมาะสมของภัยพิบัติที่เกิดขึ้น

๑.๓.๘ จัดกำลังพล และยุทโธปกรณ์ เข้าร่วมการฝึกซ้อมแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการฝึกซ้อมอื่น ๆ ด้านการบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง (ขึ้นอยู่กับงบประมาณ) เพื่อให้กำลังพลมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามแผนฯ

๑.๓.๙ ประสานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ภาคเอกชน และองค์กรการกุศล ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดเตรียมพื้นที่ปลอดภัย เพื่อรองรับการอพยพ และสนับสนุนการดำเนินการในการหลีกเลี่ยง หรือลดผลกระทบต่าง ๆ ขณะเกิดภัย เพื่อลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นให้เหลือน้อยที่สุด

๑.๒ การปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติ

การปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติเป็นการปฏิบัติ เพื่อระงับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นให้ยุติลงโดยรวดเร็ว หรือลดความรุนแรงของภัยพิบัตินั้น โดยการประสานความร่วมมือในการปฏิบัติร่วมกับส่วนราชการหรือ หน่วยงานอื่นของรัฐ ภาคเอกชน และองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้อง เพื่อรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และสถานะแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติให้มีการสูญเสียน้อยที่สุดตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัยในด้านต่าง ๆ ตามระดับความรุนแรง ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับ ๑ สาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป หรือมีขนาดเล็ก ระดับการจัดการ ผู้อำนวยการ ท้องถิ่น ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร สามารถควบคุมสถานการณ์และจัดการระงับ ภัยได้โดยลำพัง

ระดับ ๒ สาธารณภัยขนาดกลาง ระดับการจัดการ ผู้อำนวยการในระดับ ๑ ไม่สามารถ ควบคุมสถานการณ์ได้ ผู้อำนวยการจังหวัด และ/หรือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร เข้าควบคุมสถานการณ์

ระดับ ๓ สถานการณ์ขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรงกว้างขวาง หรือสาธารณภัยที่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ หรืออุปกรณ์พิเศษ ระดับการจัดการ ผู้อำนวยการในระดับ ๒ ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ผู้อำนวยการกลาง และ/หรือผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เข้าควบคุมสถานการณ์

ระดับ ๔ สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง ระดับการจัดการ นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายควบคุมสถานการณ์

ทั้งนี้ การปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ ในกองทัพบก/ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก/ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก ตามระดับความรุนแรง มีดังนี้

๑) สถานการณ์ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงระดับ ๑ และ ๒ หากมีการร้องขอให้หน่วยเข้าดำเนินการช่วยเหลือ โดยหน่วยทหารที่ได้รับแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบ (ตามผนวกแบ่งมอบ

พื้นที่รับผิดชอบ) จัดชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วย (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) เข้าประสาน และตรวจสอบ พื้นที่ภัยพิบัติพร้อมทั้งจัดกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ เข้าสนับสนุนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่และ/หรือ บกภ.ช. ตามแผนที่กำหนดไว้ โดยให้ดำรงการประสานการปฏิบัติ กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และ ศบภ. (หน่วยต้นสังกัด) รวมถึง ศบภ.ภท. อย่างใกล้ชิด และรายงานผลการประชุม กอปก.จ. และ/หรือ กอปก.อ. รวมถึงผลการปฏิบัติให้กับ ศบภ.(หน่วยต้นสังกัด) ทราบในโอกาสแรก ซึ่งทั้งนี้ ศบภ.ทบ. อาจจัดตั้ง ศบภ.ทบ. (สน.) เพื่อบูรณาการการปฏิบัติการของหน่วยทหารต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ ประสบสาธารณภัย โดยให้หน่วยทหารต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายในพื้นที่ประสบสาธารณภัยขึ้นควบคุมทางยุทธการกับ ศบภ.ทบ.(สน.)

๒) สถานการณ์ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงตั้งแต่ระดับ ๓ หน่วยระดับกองทัพภาค (หน่วยที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบพื้นที่ ตามผนวก) จัดชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วย (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) หรือ ศบภ.ทบ. พิจารณาจัดชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพภาค (ADAT : Army Disaster Assessment Team) เข้าประสาน และตรวจสอบพื้นที่ภัยพิบัติ โดยหน่วยระดับกองทัพภาค จะต้องระดมทรัพยากรในการบรรเทาสาธารณภัยของหน่วย หรือร้องขอรับการสนับสนุนกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ จาก ศบภ.ทบ. เข้าสนับสนุนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตามแผนที่กำหนดไว้

๓) สถานการณ์ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงระดับ ๔ ซึ่งเป็นสาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง หรือเป็นสาธารณภัยระดับชาติ ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (ผบ.ปภ.ช.) และ/หรือผู้อำนวยการกลาง กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ (ผอ.ปภ.ก.) จะออกคำสั่งจัดตั้งศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการระดมสรรพกำลัง และทรัพยากรเพื่อจัดการต่อภัยพิบัติที่เกิดขึ้นและอำนาจการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โครงสร้างศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจประกอบด้วย อย่างน้อย ๑ คณะที่ปรึกษา ๘ ฝ่าย ดังนี้

- ๑) คณะที่ปรึกษา
- ๒) ฝ่ายอำนาจการ
- ๓) ฝ่ายแจ้งเตือนภัย
- ๔) ฝ่ายป้องกันและปฏิบัติการ
- ๕) ฝ่ายสื่อสาร
- ๖) ฝ่ายประชาสัมพันธ์
- ๗) ฝ่ายรับบริจาค
- ๘) ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย
- ๙) ฝ่ายฟื้นฟูบูรณะ

สำหรับการปฏิบัติของหน่วยทหารที่ได้รับแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบ ให้ดำรงการประสานการปฏิบัติกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และ ศบภ.ทบ. อย่างใกล้ชิดซึ่ง ทั้งนี้ ศบภ.ทบ. จะจัดชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพภาค (ADAT : Army Disaster Assessment Team) เข้าประสาน และตรวจสอบ พื้นที่ภัยพิบัติ พร้อมทั้งจัดตั้ง ศบภ.ทบ. (สน.) เพื่อบูรณาการการปฏิบัติการของหน่วยทหารต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ ประสบสาธารณภัยในภาพรวม โดยให้หน่วยทหารต่าง ๆ ที่ได้รับ

มอบหมายในพื้นที่ที่ประสบสาธารณภัยขึ้นควบคุมทาง ยุทธการกับ ศบภ.ทบ.(สน) และ รายงานผลการประชุม ก.ภ.ช.จ. และ/หรือ ก.ภ.ช.อ./ก.ภ.ช.ก.อ. รวมถึงผลการปฏิบัติให้กับ ศบภ.ทบ. ทราบในโอกาสแรก

๑.๓ ขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัย

เมื่อมีการร้องขอหรือประสานจากกองอำนาจการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ ให้หน่วยงานในสังกัดกองทัพบก ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเพื่อป้องกัน และบรรเทาภัยพิบัติทั้งในระยะก่อนเกิดภัย หรือขณะเกิดภัย ให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ อย่างเป็นระบบ เพื่อลดอันตราย ความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและส่วนราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก หรือระเบียบปฏิบัติประจำ (รปจ.) ของหน่วย ทั้งนี้ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ตามประกาศกระทรวงกลาโหม เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยกรณีฉุกเฉิน ดังนี้ (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๕๔ - ๕๕)

๑.๓.๑ วางแผน อำนาจการ ประสานงาน กำกับดูแล และประชาสัมพันธ์ ในการให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบสาธารณภัยในส่วนที่รับผิดชอบ ตามระดับความรุนแรงของภัยพิบัติ รวมทั้งสนับสนุนส่วนราชการหรือ หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘

๑.๓.๒ สนับสนุนกำลังพล ยุทโธปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสารและยานพาหนะ เข่าระงับและบรรเทาภัยพิบัติจากสาธารณภัย และภัยด้านความมั่นคง

๑.๓.๓ สนับสนุนการดำเนินการอพยพผู้ประสบสาธารณภัย และเคลื่อนย้ายสิ่งของออกจากพื้นที่ อันตรายไปไว้ในพื้นที่ปลอดภัย โดยให้ถือว่าการรักษาชีวิตของประชาชนเป็นความเร่งด่วนสูงสุด

๑.๓.๔ สนับสนุนด้านการแพทย์แก่ผู้ประสบสาธารณภัยที่ได้รับบาดเจ็บ

๑.๓.๕ มอบถุงยังชีพ เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการยังชีพแก่ผู้ประสบสาธารณภัยตามประกาศกระทรวงกลาโหม เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยกรณีฉุกเฉิน

๑.๓.๖ สนับสนุนการดำเนินการต่าง ๆ ตามที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานภาครัฐอื่นร้องขอ เช่น การรื้อซากปรักหักพัง รื้อถอนสิ่งกีดขวางเส้นทางคมนาคม จัดสร้างที่พักชั่วคราว การกู้เรืออับปาง การขนย้ายประชาชน การจัดระเบียบจราจร การใช้กระสอบทรายทำคันกั้นน้ำ และการจัดทำสะพานทางเดิน เป็นต้น

๑.๓.๗ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบทราบสถานการณ์ สาธารณภัยที่เกิดขึ้น และวิธีการป้องกันตนเองอย่างถูกต้องจากภัยพิบัติ โดยให้สอดคล้องกับการประชาสัมพันธ์หรือการแถลงข่าวของรัฐบาลหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนและตื่นตระหนกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งป้องกันการสร้างข่าวลือที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของภาครัฐ หรือความสงบเรียบร้อยของสังคม

๑.๓.๘ ในกรณีที่ภัยพิบัติมีความรุนแรงอย่างร้ายแรงยิ่งและเกินขีดความสามารถที่ประเทศไทยจะรับมือได้ หรือกรณีเกิดภัยพิบัติฉุกเฉิน (Disaster Emergency) จนรัฐบาลได้ร้องขอความช่วยเหลือจากประเทศสมาชิกอาเซียน ผ่านทาง AHA Centre หรือองค์การระหว่างประเทศให้ ศบภ.ทท. ทำหน้าที่เป็นศูนย์ ปฏิบัติการร่วมระหว่างพลเรือนกับทหาร (Civil Military Operation Center: CMOC) ตามกฎเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติสากล เช่น AADMER, Oslo Guideline, APC MADRO, และ/หรือ SASOP เป็นต้น

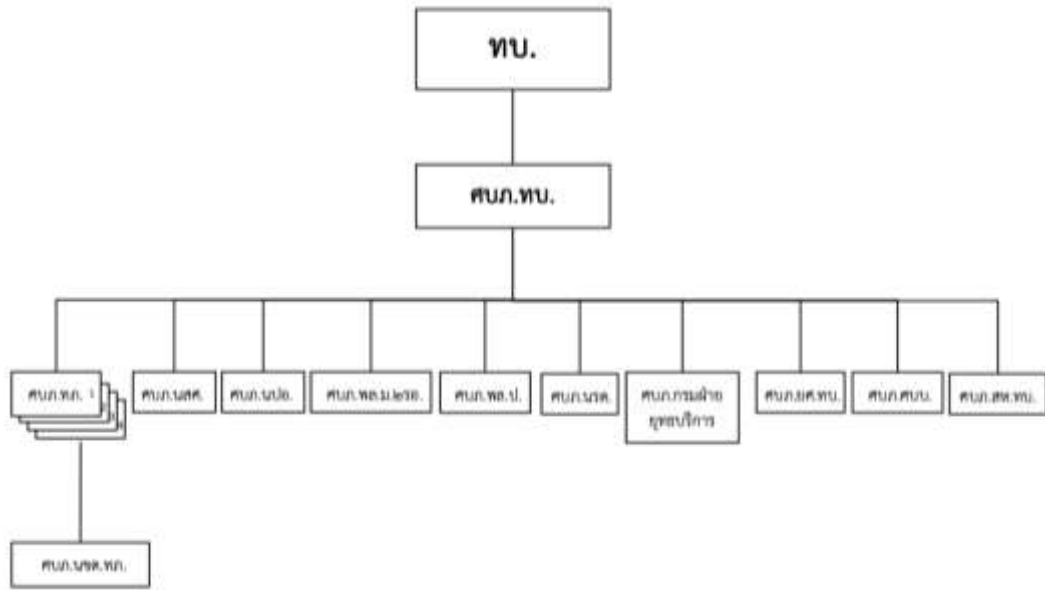
๑.๓.๙ การดำเนินการทุกขั้นตอนจะต้องรายงานให้ ศบภ.ทบ. (ฝกร.ศบภ.ทบ.) ทราบโดยทันที เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

๒. โครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ภายใต้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ศบภ.ทบ.)

เพื่อให้การปฏิบัติงานในการป้องกัน แก้ไข และบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยของกองทัพบก เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล จึงจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ศบภ.ทบ.) โดยมีผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) เป็นผู้บัญชาการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ผอ.ศบภ.ทบ.) (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๔๗)

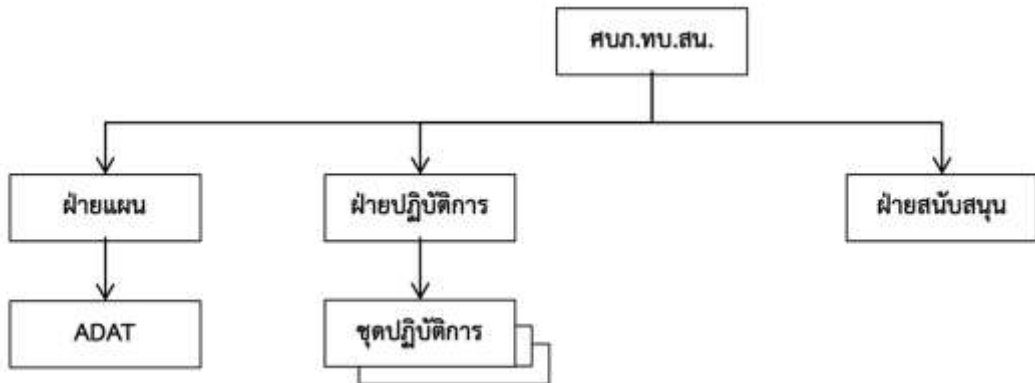
ขณะเดียวกัน เมื่อเกิดสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง (ความรุนแรงระดับ ๔) ที่มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน ความเป็นอยู่และขวัญกำลังใจของประชาชนจำนวนมากอย่างร้ายแรง นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายใช้อำนาจตามมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในฐานะผู้บัญชาการเหตุการณ์ความรุนแรงระดับ ๔ เข้าควบคุมสถานการณ์มีอำนาจสั่งการและบัญชาการทุกพื้นที่ทั่วราชอาณาจักร โดย ศบภ.ทบ. จะจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกส่วนหน้า (ศบภ.ทบ.สน.) ขึ้นเพื่อสนับสนุนกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (บกปภ.ช.) (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๔๗)

แผนภาพที่ ๓ - ๑ แสดงโครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก

ที่มา : กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๔๗

แผนภาพที่ ๓ - ๒ แสดงโครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกส่วนหน้า

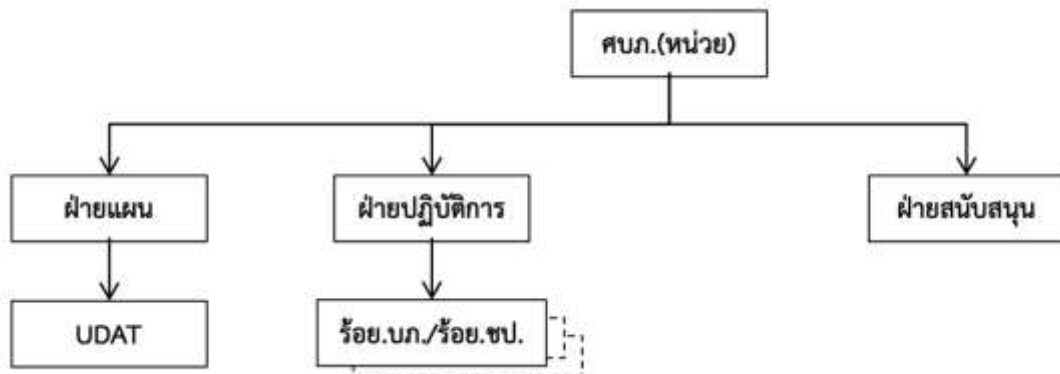
ที่มา : กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๔๘

ศบภ.ทบ.สน. มี ผบ.ทบ./ผอ.ศบภ.ทบ. หรือ ผู้ที่ได้รับมอบหมายจาก ผบ.ทบ./ผอ.ศบภ.ทบ. เป็นผู้บัญชาการ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกส่วนหน้า มีหน้าที่ในการให้นโยบายและสั่งการในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนมีฝ่ายแผนที่ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์โดยใช้ข้อมูลจากชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพบก (Army Disaster Assessment Team : ADAT) และจากแหล่งอื่น ๆ ที่เชื่อถือได้ในการวางแผน ปรับปรุงและคลี่คลายสถานการณ์ และกำหนดให้ฝ่ายปฏิบัติการ มีหน้าที่ในการนำแผนที่ได้จากฝ่ายแผน มาดำเนินการและอำนวยความสะดวก การปฏิบัติของชุดปฏิบัติการ ซึ่งจะ มีฝ่ายสนับสนุนทำหน้าที่ดำเนินการสนับสนุน

ยุทธโศปกรณ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ การดำเนินการด้านงบประมาณ และอื่น ๆ ให้การปฏิบัติของทุกฝ่ายสำเร็จภารกิจ (กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๔๘)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดภัยพิบัติและหน่วยได้รับการร้องขอให้เข้าสนับสนุนศูนย์ปฏิบัติการของกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งพื้นที่ ศูนย์บัญชาเหตุการณ์อำเภอ (ศบก.อ.) ศูนย์บัญชาเหตุการณ์จังหวัด/กรุงเทพมหานคร (ศบก.จ./ศบก.กทม.) ศูนย์บัญชาเหตุการณ์ส่วนหน้าจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสำหรับภัยขนาดเล็ก (ระดับ ๑) และภัยขนาดกลาง (ระดับ ๒) (ก่อนที่จะมีการยกระดับเป็นการจัดการสาธารณภัยขนาดใหญ่ (ระดับ ๓) หรือการจัดการสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง (ระดับ ๔)) ให้จัดโครงสร้าง ศบก.หน่วย ดังนี้ (ในกรณีสถานการณ์ปกติไม่มีภัยพิบัติให้อยู่ในโครงสร้างของหน่วยตามปกติ)

แผนภาพที่ ๓ - ๓ แสดงโครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัย (หน่วย) (ศบก.(หน่วย))

ที่มา : กองทัพบก, ๒๕๕๘ : ๔๘

จากโครงสร้างการจัดของ ศบก.(หน่วย) ข้างต้น ได้กำหนดให้มี ผบ.หน่วย หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจาก ผบ.หน่วย เป็นผู้บัญชาการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วย มีหน้าที่ในการให้นโยบาย และสั่งการในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีฝ่ายแผนทำหน้าที่ในการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์โดยใช้ข้อมูลจากชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วย (Unit Disaster Assessment Team : UDAT) และจากแหล่งอื่น ๆ ที่เชื่อถือได้ วางแผน ปรับปรุงสถานการณ์ และฝ่ายปฏิบัติการ ทำหน้าที่ในการนำแผนที่ได้จากฝ่ายแผน มาดำเนินการ อำนาจการ การปฏิบัติของกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย/กองร้อยช่วยเหลือประชาชน และฝ่ายสนับสนุน ทำหน้าที่ดำเนินการสนับสนุนยุทธโศปกรณ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ การดำเนินการด้านงบประมาณ และอื่น ๆ ให้การปฏิบัติของทุกฝ่ายสำเร็จภารกิจ

ในขณะเดียวกันในส่วนของชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพบก แบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๑) ชุดประเมินภัยพิบัติในระดับกองทัพบก (ADAT : Army Disaster Assessment Team) ประกอบด้วย

๑.๑) หน.ชุด : ผกร.ศบภ.ทบ.

๑.๒) รอง หน.ชุดฯ : อยู่ในดุลยพินิจของ ผกร.ฯ ตามสถานการณ์ภัยพิบัติ

๑.๓) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์และประเมิน : ศบภ.พบ., ศบภ.กช., ศบภ.วศ.ทบ., ศบภ.ขส.ทบ. และ หน่วยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔) เจ้าหน้าที่สื่อสาร : ศบภ.สส.

ในส่วนหน้าที่ของชุดประเมินภัยพิบัติกองทัพบกนั้น ได้แก่ ประสานกับกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (บกปภ.ช.) วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การจัดกำลังพล เครื่องมือที่เหมาะสมกับภัยพิบัติ ตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่จะป้องกันอุบัติเหตุหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นในการเข้าดำเนินการช่วยเหลือประชาชน อีกทั้งจัดการสถาปนาการติดต่อสื่อสารเพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกับหน่วยที่เข้าดำเนินการ และสามารถติดต่อสื่อสารได้กับฝ่ายพลเรือนได้

๒) ชุดประเมินภัยพิบัติในระดับกองทัพบก (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) ประกอบด้วย

๒.๑) หน.ชุด : ผบ.หน่วย

๒.๒) รอง หน.ชุดฯ : รอง ผบ.หน่วย

๒.๓) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์และประเมิน : ตามการพิจารณาของ ผบ.หน่วย

๒.๔) เจ้าหน้าที่สื่อสาร : จนท.สื่อสารของหน่วย

ในส่วนหน้าที่ของชุดประเมินภัยพิบัติหน่วยนั้น จะทำหน้าที่ในการประสานกับกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล/เมืองพัทยา) ศูนย์บัญชาเหตุการณ์อำเภอ (ศบก.อ.) ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์จังหวัด/กรุงเทพมหานคร (ศบก.จ./ศบก.กทม.) และศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ส่วนหน้าจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ตลอดจนวิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การจัดกำลังพล เครื่องมือที่เหมาะสมกับภัยพิบัติ ตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่จะป้องกันอุบัติเหตุหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นในการเข้าดำเนินการช่วยเหลือประชาชน อีกทั้ง จัดการสถาปนาการติดต่อสื่อสารเพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกับหน่วยที่เข้าดำเนินการ และสามารถติดต่อสื่อสารได้กับฝ่ายพลเรือนได้เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยในเบื้องต้น

แนวทางการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละขั้นตอนล้วนแล้วจะเกี่ยวข้องกับส่วนราชการหรือหน่วยงานต่าง ๆ แทบทั้งสิ้น ดังนั้น การปฏิบัติระหว่างพลเรือนกับทหารนั้นจะต้องมีการประสานงานระหว่างกันอย่างใกล้ชิดและพยายาม เสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดการเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างการปฏิบัติงานตลอดจนเพื่อเป็นการสนับสนุนการจัดการสาธารณภัย

ของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติและศูนย์บัญชาการเหตุการณ์แต่ละระดับ ฝ่ายทหารอาจต้องพิจารณาจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างพลเรือนกับทหารหรือศูนย์ปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหารขึ้นอยู่กับระดับของหน่วยและสถานการณ์สาธารณสุขเพื่อประชุมหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดการสาธารณสุขรวมทั้งการบรรยายสรุปสถานการณ์ประจำวันเพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ให้ตรงกัน โดยยึดกรอบแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานหลักสากลและพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นสำคัญ (ณัฐพงษ์ ลมสูงเนิน, ๒๕๖๒ : ๑๓)

บทสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นการคัดเลือกโดยใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่

๑) กลุ่มระดับนายทหารที่มีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก จำนวน ๕ นาย

๑.๑) พันเอก สิทธิกร เรืองจิต

ตำแหน่ง นายทหารปฏิบัติการประจำ กรมยุทธการทหารบก
ปฏิบัติหน้าที่ กองปฏิบัติการทางทหารที่มิใช่สงคราม สำนักปฏิบัติการ
กรมยุทธการทหารบก

๑.๒) พันเอก ภูมิจิต ภูมินาถ

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการกอง กรมกิจการพลเรือนทหารบก
ปฏิบัติหน้าที่ กองบรรเทาสาธารณภัย สำนักกิจการพลเรือน
กรมกิจการพลเรือนทหารบก

๑.๓) พันโท อนุศักดิ์ สงวนรักษ์

ตำแหน่ง หัวหน้าแผนก กรมกิจการพลเรือนทหารบก
ปฏิบัติหน้าที่ กองบรรเทาสาธารณภัย สำนักกิจการพลเรือน
กรมกิจการพลเรือนทหารบก

๑.๔) พันโท ณัฐพงศ์ สวยเนตรทอง

ตำแหน่ง หัวหน้าแผนก กรมยุทธการทหารบก
ปฏิบัติหน้าที่ กองปฏิบัติการทางทหารที่มิใช่สงคราม สำนักปฏิบัติการ
กรมยุทธการทหารบก

๑.๕) พันตรีหญิง อวิสดา ดีศิรัรักษ์

ตำแหน่ง นายทหารประวัติศาสตร์ กรมยุทธการทหารบก
ปฏิบัติหน้าที่ กองปฏิบัติการทางทหารที่มิใช่สงคราม สำนักปฏิบัติการ
กรมยุทธการทหารบก

๒) กลุ่มระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก จำนวน ๕ นาย

๒.๑) ร้อยเอก พรธนะ อินทรนวล

- ตำแหน่ง ผบ.ร้อย บก.ปตอ.๒
 ปฏิบัติหน้าที่ กรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๒
 ๒.๒) ร้อยโท นนทชัย ธัญชัย
 ตำแหน่ง นคร.ปตอ.๒
 ปฏิบัติหน้าที่ กรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๒
 ๒.๓) จำสิบเอก อภิสิทธิ์ นัยจิตร
 ตำแหน่ง นายสิบ กร.พล.ปตอ.
 ปฏิบัติหน้าที่ กองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน
 ๒.๔) จำสิบเอก สมนึก ตีเป้า
 ตำแหน่ง พลจัตวา ปตอ.๑๒.๗ ปตอ.๒ พัน.๑ รอ.
 ปฏิบัติหน้าที่ กองพันทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๑ รักษาพระองค์
 ๒.๕) จำสิบเอก ศุภสิทธิ์ ใจใสสุข
 ตำแหน่ง พล.จัตวา ปตอ.๔๐ มม. ปตอ.๒ พัน.๔
 ปฏิบัติหน้าที่ กองพันทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๔

การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

๑. ประเด็นลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ทั้ง ๒ กลุ่ม ในแง่ของลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย พบว่า ในกลุ่มระดับนายทหารที่มีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก จะมุ่งเน้นการให้ความสำคัญต่อการกำหนดทิศทาง/ขอบเขตการปฏิบัติการทางทหารที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ที่แบ่งการทำความเข้าใจ ๓ แง่มุม ได้แก่

๑) แง่มุมของการป้องกัน : โดยมองว่า แม้การป้องกันการเกิดสาธารณภัยจะไม่สามารถทำได้ เนื่องจากโดยส่วนใหญ่ภัยพิบัติหรือสาธารณภัยมักจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ในบางครั้ง บางโอกาสธรรมชาติจะส่งสัญญาณบางอย่างล่วงหน้า ดังนั้น การป้องกันในที่นี้ หมายถึงการลดโอกาสหรือความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้นผ่านการใช้โครงสร้างต่าง ๆ เพื่อป้องกันภัย เช่น การสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ การสร้างกำแพงกันน้ำริมตลิ่ง การสร้างระบบระบายน้ำ หรือการสร้างอาคารที่คงทนต่อแรงสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหว ซึ่งในลักษณะการดำเนินการนี้ อาจจะทำได้ผ่านการออกกฎหมายควบคุมมาตรฐานก่อสร้างอาคาร การจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดิน การอบรมวิศวกรในการก่อสร้างเขื่อน และการขุดลอกคูคลอง เป็นต้น

๒) แง่มุมของการบรรเทา : สิ่งสำคัญที่สุดในขั้นของการบรรเทา คือการรับมือต่อภัยพิบัติที่เน้นให้ความสำคัญกับการรักษาชีวิตของผู้ประสบภัยเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินหรือเกิดสาธารณภัย โดยเน้นในการให้ความช่วยเหลือ กู้ชีพ/กู้ภัย การพยาบาลสาธารณสุข ตลอดจนการบรรเทาทุกข์ และการแจกจ่ายสิ่งของปัจจัยยังชีพ การดูแลช่วยเหลือจัดการศูนย์อพยพ ในแง่ของการจัดระบบบัญชาการเหตุการณ์ฉุกเฉิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดต่อสื่อสาร การประสานงาน ที่จะทำให้

หน่วยงานต่าง ๆ สามารถบูรณาการรับมือกับเหตุการณ์และให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันทีทันที่

๓) แง่มุมของการฟื้นฟูบูรณะ : โดยหลักการพื้นฐานจะให้ความสำคัญ ๒ ส่วนไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ การฟื้นฟูผู้ประสบสาธารณภัย (ที่ดำเนินการมาตั้งแต่ในขั้นของการบรรเทา) เช่น การปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บและผู้ป่วย การขนย้ายผู้ประสบสาธารณภัยและทรัพย์สินไปยังพื้นที่ที่ปลอดภัย การประกอบเลี้ยงอาหารแก่ผู้ประสบสาธารณภัยในระยะแรก การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยแก่บุคคลและสถานที่ การสำรวจความเสียหายเพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประสบภัยและทรัพย์สินที่เสียหาย และการฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งในลักษณะการฟื้นฟูในเชิงโครงสร้างด้วยการบูรณะซ่อมแซม (Reconstruction) หรือการสร้างใหม่ให้ดีกว่าเดิม (Build Back Better)

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในกลุ่มระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ในประเด็นเดียวกันนั้นกลุ่มระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ได้ให้ความสำคัญในแง่ของการมองถึงขั้นการปฏิบัติ อาจเนื่องจากกลุ่มระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมักมีความกระตือรือร้นอยู่เสมอต่อการรับมือการบรรเทาสาธารณภัย กล่าวคือ ในจำนวน ๓ ขั้น ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย และขั้นการฟื้นฟูบูรณะ นั้น ถือเป็นลักษณะงานที่เกี่ยวข้องและต่อเนื่องกัน ซึ่งการปฏิบัติในขณะที่เกิดภัยแต่ละประเภท อาจแตกต่างกันในรายละเอียดเนื่องจากมีเงื่อนไขที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ การปฏิบัติโดยทั่วไปในแต่ละขั้นตอนจะสรุปได้ดังนี้

๑) ขั้นเตรียมการ จะมุ่งเน้นการวางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแล และประชาสัมพันธ์ในการเตรียมการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยในส่วนที่รับผิดชอบ รวมทั้งสนับสนุนหน่วยงานฝ่ายพลเรือนเมื่อได้รับการร้องขอ รวมทั้งติดตามสถานการณ์สาธารณภัยและเฝ้าระวังรวบรวมสถิติข้อมูลสาธารณภัยในพื้นที่ และข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การประเมินความเสี่ยงภัยและโอกาสที่จะเกิดภัยตามฤดูกาลในพื้นที่ ตลอดจนจัดเตรียมกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และระบบสื่อสารและสารสนเทศสำหรับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ

๒) ขั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย จะมุ่งเน้นการสนับสนุนกำลังพล ยุทโธปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์สื่อสารและยานพาหนะ เข้าระงับและบรรเทาสาธารณภัย ตามระดับความรุนแรงของภัยพิบัติ รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการอพยพผู้ประสบภัย และเคลื่อนย้ายสิ่งของออกจากพื้นที่อันตรายไปไว้ในพื้นที่ปลอดภัย โดยให้ถือว่าการรักษาชีวิตของประชาชนเป็นความเร่งด่วนสูงสุดภายใต้การสั่งการ/การบังคับบัญชาของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ศบภ.ทบ.) ตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก หรือระเบียบปฏิบัติประจำ (รปจ.) ของหน่วย ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการสนับสนุนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘

๓) ขั้นการฟื้นฟูบูรณะ เป็นการดำเนินการภายหลังจากภัยได้ยุติลงหรือผ่านพ้นไปแล้ว เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยและเพื่อฟื้นฟูสภาพพื้นที่ เมื่อได้รับการร้องขอจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการจัดกำลังพลร่วมทำความสะอาด เก็บกู้ซากปรักหักพัง ซ่อมแซมระบบสาธารณูปโภคและสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ตามขีดความสามารถ เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยรวดเร็ว อีกทั้ง ยังสนับสนุนการขนย้ายผู้ประสบภัยหรือทรัพย์สินของ

ผู้ประสบภัยไปยังที่ปลอดภัยหรือกลับสู่สถานที่เดิม และท้ายที่สุดเป็นการสำรวจและรวบรวมข้อมูล ความเสียหายทุกด้าน เพื่อประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือของส่วนราชการที่รับผิดชอบต่อไป

๒. ประเด็นบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทา สาธารณภัยของกองทัพบก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ทั้ง ๒ กลุ่ม ในแง่ของบทบาท และโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก พบว่า ทั้ง ๒ กลุ่มผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า กองทัพบกเป็นหน่วยงานที่ให้การ สนับสนุนหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบหลักเมื่อได้รับการร้องขอ แต่จากสภาพการณ์/การปฏิบัติที่ผ่าน มากกลับกลายเป็นว่า กองทัพบกจำเป็นต้องแสดงบทบาทในการบรรเทาสาธารณภัยและช่วยเหลือ ประชาชนในฐานะหน่วยงานหลัก ทั้งนี้ก็เพราะว่าการตอบสนองหรือการปฏิบัติต่อสถานการณ์ดังกล่าว สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และเข้าถึงพื้นที่ประสบภัยก่อนหน่วยงานอื่น จนได้รับการยอมรับ และชื่นชมจากสังคมไทยโดยรวมตามที่สังคมได้รับรู้รับทราบอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัย ของกองทัพบก หรือศูนย์บรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก (ศบภ.ทบ.) นั้น สามารถแบ่งโครงสร้าง ตามระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System : ICS) ออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ ๑) ส่วนสนับสนุนการบัญชาการ (Command Staff) และ 2) ส่วนปฏิบัติงาน (General Staff) โดยแต่ละ ส่วนประกอบด้วยโครงสร้างการรับผิดชอบตามหน้าที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานในการป้องกัน บรรเทา และฟื้นฟูสาธารณภัยที่เกิดขึ้นให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของ รัฐบาล และแผนงานที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ในแง่ของส่วนปฏิบัติการ ที่สะท้อนโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) กลุ่มระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานนั้น ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า กองทัพบกมีกำลังพลทุกพื้นที่ ทำให้ส่วน ปฏิบัติสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการซักซ้อมภัยร่วมกับพลเรือนหรือหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง เป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะในภัยระดับที่ ๓ (สถานการณ์ขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรง กว้างขวาง) และระดับที่ ๔ (สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง) ซึ่งเป็นการฝึกอบรม ร่วมกันในระดับชาติ แต่ขณะเดียวกัน ปัจจุบันในส่วนภัยระดับที่ ๑ (สาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป หรือมี ขนาดเล็ก) และระดับที่ ๒ (สาธารณภัยขนาดกลางซึ่งเกิดขึ้นบ่อย) เช่น ภัยน้ำท่วม ภัยแล้ง ไฟป่า ยังไม่มีการฝึกซ้อมร่วมกันและยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ของสาธารณภัย

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุน การบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ทั้ง ๒ กลุ่ม ในแง่ของ ข้อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย ของกองทัพบก พบว่า ในกลุ่มระดับนายทหารที่มีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลการขับเคลื่อนการ ดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ได้ให้มุมมองที่น่าสนใจต่อการเพิ่ม ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ว่า กองทัพบกมีข้อจำกัดในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ซึ่งเป็นการ

ปฏิบัติในขั้นของการป้องกันสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้น และด้วยการขาดความชัดเจนในอำนาจหน้าที่ ส่งผลให้ไม่สามารถจัดทำคำของบประมาณประจำปีเพื่อการดำเนินการป้องกันภัยให้แก่ชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบได้ ถึงแม้ความพร้อมของกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และด้านบุคลากรในสายงานต่าง ๆ เช่น สายงานการแพทย์ทหาร การปฏิบัติการจิตวิทยา สายงานก่อสร้าง ซึ่งเมื่อได้รับการร้องขอให้เข้าร่วมสนับสนุนการปฏิบัติขั้นพื้นฐานบูรณะกับหน่วยงานพลเรือน แต่กองทัพบกไม่มีหน้าที่ในการดำเนินการฟื้นฟูโดยตรง แต่สามารถให้การสนับสนุนหน่วยงานพลเรือน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด ที่มีหน้าที่หลักในการฟื้นฟูช่วยเหลือประชาชนและภาคเอกชน ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรให้กองทัพบกเป็นหน่วยรองรับงบประมาณสนับสนุนบรรเทาสาธารณภัยในการจัดทำคำของบประมาณในส่วนอุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับกำลังพลในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมไปถึงการจัดกิจกรรมและโครงการป้องกันและลดความเสี่ยงของภัยในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงที่มีผลกระทบต่อประชาชนและทรัพย์สินของประชาชน

ขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในกลุ่มระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ได้สะท้อนประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ว่า อีกข้อจำกัดหนึ่งคือแนวทางการปฏิบัติจริงในแต่ละพื้นที่นั้นต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวทางการความร่วมมือและการให้ความสำคัญของส่วนราชการ ทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้หน่วยทหารทำหน้าที่เพียงเป็นหน่วยสนับสนุนฝ่ายพลเรือน เมื่อมีการประสาน/สั่งการจากฝ่ายพลเรือนไปที่หน่วยงานทหารในพื้นที่เท่านั้น ทั้งนี้ แม้ว่า มีการฝึกความร่วมมือร่วมกับฝ่ายพลเรือนเป็นประจำทุกปี แต่การฝึกจะมุ่งเน้นการจัดการในระดับภัยที่สำคัญและขนาดใหญ่เท่านั้น ซึ่งแม้ว่าการฝึกดังกล่าวจะเป็นการพัฒนาศักยภาพกำลังพล แต่จากการปฏิบัติที่ผ่านมามักจะเป็นภัยในระดับที่เกิดขึ้นทั่วไป หรือมีขนาดเล็ก และภัยขนาดกลางซึ่งเกิดขึ้นบ่อย เช่น ภัยน้ำท่วม ภัยแล้ง ไฟป่า ที่ยังไม่มีมีการฝึกซ้อมร่วมกัน ดังนั้น จึงเห็นสมควรให้มีการบรรจุองค์ความรู้ด้านการจัดการสาธารณภัย ทักษะที่จำเป็นในหลักสูตรการศึกษาของทหารทุกระดับ ทั้งระบบบัญชาการเหตุการณ์ การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย การป้องกันและการฟื้นฟู เป็นต้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของกองทัพในทุกภาคส่วน

สรุป

ปัจจุบันประเทศไทยได้ประสบกับเหตุการณ์สาธารณภัยต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยจากธรรมชาติที่มีความถี่และทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อความเสียหายกับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก แม้ว่าการปฏิบัติการทางทหารที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกนั้น ได้ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งกำหนดบทบาทให้กระทรวงกลาโหมเป็นส่วนราชการที่ให้การสนับสนุนทรัพยากรที่มีอยู่ เมื่อมีการร้องขอจากหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบหลัก โดยกองทัพบกได้จัดทำแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘ สอดรับกับการกำหนดบทบาทและบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก และได้จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ศบภ.ทบ.) โดยมีผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) เป็นผู้บัญชาการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ผอ.ศบภ.)

ทพ.) อีกทั้ง ยังกำหนดขอบเขตการปฏิบัติการทางทหารที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของ กองทัพบก อันได้แก่ การป้องกัน การบรรเทา และการฟื้นฟูบูรณะ โดยมีชั้นการปฏิบัติ จำนวน ๓ ชั้น ได้แก่ ชั้นเตรียมการ ชั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย และชั้นการฟื้นฟูบูรณะ ซึ่งในส่วนนี้สอดคล้องกับการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ทั้ง ๒ กลุ่ม (๑. กลุ่มระดับนายทหารที่มีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้าน การสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก และ ๒. กลุ่มระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทา สาธารณภัยของกองทัพบก)

ทั้งนี้ ในประเด็นข้อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการ สนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ทั้ง ๒ กลุ่ม ได้สะท้อนถึงประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่ การกำหนดให้กองทัพบกเป็นหน่วยที่สามารถจัดทำคำขอ งบประมาณ ขอร้งบประมาณสนับสนุนบรรเทาสาธารณภัย โดยเฉพาะในส่วนอุปกรณ์และเครื่องมือ สำหรับกำลังพลในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมไปถึงการจัดกิจกรรมและโครงการป้องกัน และลดความเสี่ยงของภัยในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงที่มีผลกระทบต่อประชาชนและทรัพย์สินของ ประชาชน ตลอดจนประเด็นในเรื่องของการขาดองค์ความรู้ที่เห็นสมควรให้มีการเพิ่มเติมองค์ความรู้ ด้านการจัดการสาธารณภัย ทักษะที่จำเป็นในหลักสูตรการศึกษาของทหารทุกระดับ เพื่อทดแทนการ ฝึกหรือการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยขนาดเล็กและขนาดกลาง ที่ยังไม่มีฝึก ซึ่งในส่วนนี้หาก กองทัพบกสามารถเป็นหน่วยที่ขอร้งบประมาณสนับสนุนบรรเทาสาธารณภัยได้จะสามารถเพิ่มเติม เป็นหลักสูตรแยกย่อยต่างหากได้ในอนาคต

บทที่ ๔

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุน การบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนเพื่อศึกษาบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก อันนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ทั้งนี้ ในส่วนของการนำเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกนี้ สามารถแบ่งประเด็น ตามหัวข้อ ดังนี้

๑. ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก
๒. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ที่สอดคล้องตามแนวคิด พระราชบัญญัติ แผนงาน และงานที่เกี่ยวข้อง
๓. สรุป

ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

แม้ว่ากองทัพบกจะมีหน่วยงานและกำลังพลที่สามารถรองรับภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยในทุกพื้นที่ และสามารถให้การสนับสนุนหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบหลักเมื่อได้รับการร้องขอต่อภารกิจดังกล่าว อันนำไปสู่การตอบสนองหรือขีดความสามารถในการปฏิบัติของกองทัพบกที่ดำเนินการอย่างรวดเร็วและเข้าถึงพื้นที่ประสบภัยก่อนหน่วยงานอื่น กระทั่งเกิดสถานะจำยอมต้องแสดงบทบาทในการบรรเทาสาธารณภัยและช่วยเหลือประชาชนในฐานะหน่วยงานหลัก ซึ่งปัญหาลักษณะดังกล่าวนี้ จัดได้ว่าเป็นปัญหาในแง่ประเด็นบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัย ที่มีใช้เพียงแคของกองทัพบก แต่หมายถึงของประเทศ

ลักษณะปัญหาและอุปสรรคที่สะท้อนถึงการขาดประสิทธิภาพในแง่บทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัย มักจะเห็นได้จากการอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแลในภาวะฉุกเฉินที่เกิดสาธารณภัย ที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะหากส่วนราชการในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดภัยพิบัติด้วย ซึ่งมักจะมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาในพื้นที่เพื่อให้ความช่วยเหลือ จึงทำให้เกิดความซ้ำซ้อน สับสน การดำเนินการให้

ความช่วยเหลือเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และไม่ทั่วถึง แม้ว่าบางกรณีจะมีการจัดตั้งกองอำนวยการแก้ไขปัญหาฉุกเฉินอย่างชัดเจนแล้วก็ตาม

แน่นอนว่า ปัจจัยของปัญหาและอุปสรรคในด้านบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัยภาพรวม อันเกิดจากขีดความสามารถในการปฏิบัติที่แตกต่างกันของแต่ละหน่วยงาน ไม่เกิดการบูรณาการร่วมกัน และที่สำคัญขาดการฝึกซ้อมร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุม ทั้งในระดับความรุนแรงของสาธารณภัย ซึ่งปัจจุบันมีเพียง การซักซ้อมภัยร่วมกับพลเรือนที่มุ่งเน้นภัยระดับที่ ๓ (สถานการณ์ขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรงกว้างขวาง) และระดับที่ ๔ (สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง) ยังขาดการรองรับการให้ความสำคัญในส่วนภัยระดับที่ ๑ (สาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป หรือมีขนาดเล็ก) และระดับที่ ๒ (สาธารณภัยขนาดกลางซึ่งเกิดขึ้นบ่อย) เช่น ภัยน้ำท่วม ภัยแล้ง ไฟป่า ซึ่งเป็นสาธารณภัยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ด้วยเหตุแห่งความเข้าใจว่าภัยดังกล่าวหน่วยงานในพื้นที่สามารถรับมือได้ ซึ่งท้ายที่สุดไม่พ้นการร้องขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยของกองทัพในพื้นที่นั้น ๆ

ในแง่หนึ่ง กองทัพบกและผู้บังคับบัญชาในทุกระดับชั้นได้ให้ความสำคัญต่อทุกเหตุการณ์/ทุกระดับของภัยพิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณภัยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ที่มีโครงสร้างปัญหาแก่พี่น้องประชาชน เห็นได้จากการจัดแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัยที่ได้จัดชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วย (UDAT : Unit Disaster Assessment Team) เข้าประสาน และตรวจสอบพื้นที่ภัยพิบัติ พร้อมทั้งจัดกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ เข้าสนับสนุนกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ตามแผนที่กำหนดไว้ โดยให้ดำรงการประสานการปฏิบัติกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และ ศบภ. (หน่วยต้นสังกัด) รวมถึง ศบภ.กท. อย่างใกล้ชิด และรายงานผลการประชุม กอปก.จ. และ/หรือ กอปก.อ. รวมถึงผลการปฏิบัติให้กับ ศบภ.(หน่วยต้นสังกัด) ทราบในโอกาสแรก ทั้งนี้ ศบภ.ทบ. อาจจัดตั้ง ศบภ.ทบ.(สน.) เพื่อบูรณาการการปฏิบัติการของหน่วยทหารต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ ประสบสาธารณภัย โดยให้หน่วยทหารต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายในพื้นที่ประสบสาธารณภัยขึ้นควบคุมทางยุทธการกับ ศบภ.ทบ.(สน.)

ขณะเดียวกัน เพื่อนำไปสู่การอธิบายปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการกิจการบรรเทาสาธารณภัยนั้น ผู้วิจัยเห็นสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) ที่สะท้อนว่า การปฏิบัติการกิจการบรรเทาสาธารณภัยนั้น ดำเนินการตามขีดความสามารถของแต่ละองคาพยพ ซึ่งไม่เกินไปที่จะกล่าวว่า หน่วยไหนมีสรรพกำลัง ยุทโธปกรณ์/อุปกรณ์ ในการบรรเทาสาธารณภัยแค่ไหน ก็ดำเนินการตามนั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) และกำหนดบทบาท/หน้าที่อย่างชัดเจน ตลอดจนได้จัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ที่มุ่งเน้นเป้าหมายการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย จำนวน ๓ เป้าหมายใหญ่ ๆ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของระบบการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศที่ จะต้องมีความพร้อมรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น โดยการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนทั้งในประเทศ

และต่างประเทศ ซึ่งทำให้ผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้ง พื้นที่ประสบภัยได้รับการฟื้นฟูอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพื่อสร้างมาตรฐานในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศ (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๑๓) โดยการมุ่งเน้นเป้าหมายการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยนั้น สอดคล้องกับการเสริมสร้างขีดความสามารถในการบรรเทาสาธารณภัยของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอันนำไปสู่การบูรณาการร่วมกัน

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ที่สอดคล้องตามแนวคิด พระราชบัญญัติ แผนงาน และงานที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมด้วยการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ตลอดจนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ทั้ง ๒ กลุ่มหลัก ๆ ส่งผลให้ผู้วิจัยค้นพบแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ที่สอดคล้องตามแนวคิด พระราชบัญญัติ แผนงาน และงานที่เกี่ยวข้อง อันเป็นข้อเสนอหลักของงานวิจัยนี้ ได้แก่

ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวในขั้นต้นว่า ปัจจุบันบทบาทด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกนั้น กองทัพบกเป็นหน่วยที่ให้การสนับสนุนหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบหลักเมื่อได้รับการร้องขอ ทว่า การดำเนินการที่ผ่านมา ด้วยการตอบสนองหรือขีดความสามารถในการปฏิบัติของกองทัพบกที่ดำเนินการอย่างรวดเร็วและเข้าถึงพื้นที่ประสบภัยก่อนหน่วยงานอื่น ทำให้กองทัพบกจำต้องแสดงบทบาทในการบรรเทาสาธารณภัยและช่วยเหลือประชาชนในฐานะหน่วยงานหลัก ทั้งนี้ เหตุผลประการสำคัญของปัญหาดังกล่าว มักเกิดจากขีดความสามารถที่ไม่เท่าเทียมกันของหน่วยในการปฏิบัติ ส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพในการบูรณาการ กระทั่งเกิดความซ้ำซ้อน สับสน การดำเนินการให้ความช่วยเหลือเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และไม่ทั่วถึง เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาในด้านบทบาทและโครงสร้างที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องหวนกลับไปทบทวนแนวคิด พระราชบัญญัติ แผนงาน และงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาพรวมและในระดับกองทัพบก ซึ่งจากการศึกษาวิจัยพบว่า ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นแผนงานที่กำกับกำกับการดำเนินการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามกรอบพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และสอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๗๓ (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030) (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, ๒๕๕๘ : ๑)

ทั้งนี้ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้นำแนวคิดการพัฒนาาระบบการป้องกัน การเตรียมความพร้อม และการสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชนให้สามารถเฝ้าระวังและรับมือกับสาธารณภัย โดยเสริมสร้างความตระหนักในการลดความเสี่ยงตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย โดยกำหนดบทบาทและโครงสร้างการดำเนินงานของหน่วยที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย จำนวนกว่า ๒๘ หน่วยงาน ซึ่งในส่วนของกระทรวงกลาโหมมีบทบาท ๒ ประการ ดังนี้

๑) สนับสนุนภารกิจของรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติตามมาตรา ๘ (๓) แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑ ความว่า “ปกป้อง พิทักษ์ รักษาผลประโยชน์แห่งชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงตลอดจนสนับสนุนภารกิจอื่นของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกัน และแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชน”

๒) แจ้งเตือนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่และหน่วยงานพลเรือนในพื้นที่เสี่ยงภัยกรณีคาดว่าจะเกิดภัยจากการสู้รบหรือภัยทางอากาศหรือการก่อวินาศกรรม

ทั้งนี้ ในแง่ของหลักปฏิบัติ สามารถสรุปแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก อย่างสอดคล้องตามแนวคิด พระราชบัญญัติ แผนงาน และงานที่เกี่ยวข้องสรุปตามตารางได้ดังนี้

ตารางที่ ๔ - ๑ สรุปแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

ลำดับ	หลักปฏิบัติ	แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ
๑	ด้านการป้องกันและลดผลกระทบ	กองทัพบกควรจัดให้มีการประเมินความเสี่ยงภัยและความล่อแหลมในเขตพื้นที่ โดยพิจารณาจากข้อมูลสถิติการเกิดภัย และจากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยแยกตามประเภทภัย
๒	ด้านฐานข้อมูลและระบบ	กองทัพบกควรจัดทำฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการสารสนเทศสาธารณภัย ที่นำไปสู่การพัฒนาาระบบเชื่อมโยงข้อมูลด้านสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพและสามารถใช้งานได้ร่วมกันตลอดจนกระจายข้อมูลด้านสาธารณภัยไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติการ
๓	ด้านแผนงาน/คู่มือความพร้อมรับมือต่อสาธารณภัย	กองทัพบกต้องจัดทำคู่มือและจัดทำแผนปฏิบัติการฉุกเฉินและแผนสำรองของหน่วยงาน และมีการฝึกซ้อมแผนเป็นประจำทุกปี ซึ่งการฝึกซ้อมควรให้ความสำคัญกับการรับมือต่อภัยทุกระดับ โดยเฉพาะสาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป และสาธารณภัยซึ่งเกิดขึ้นบ่อย) เช่น ภัยน้ำท่วม ภัยแล้ง ไฟป่า เป็นต้น
๔	ด้านบุคลากร	กองทัพบกต้องจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานบรรเทาสาธารณภัย และกำหนดวิธีการปฏิบัติตามหน้าที่และขั้นตอนตลอดจนวางระบบการพัฒนาศักยภาพและการฝึกอบรม

		บุคลากรด้านการบรรเทาสาธารณภัย และจัดให้มีการขึ้นบัญชีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่าง ๆ หรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง
๕	ด้านองค์ความรู้	กองทัพบกต้องเสริมสร้างศักยภาพหน่วยด้านการบรรเทาสาธารณภัย โดยการฝึกอบรมกำลังพลในหน่วย และพัฒนาขีดความสามารถผ่านการจัดตั้งหลักสูตรการฝึกอบรมอย่างชัดเจน
๖	ด้านเครื่องมือเครื่องใช้	กองทัพบกควรจัดเตรียมเครื่องจักรกลยานพาหนะ เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้พร้อมใช้งานได้ทันที โดยจัดทำบัญชีเครื่องจักรกล ยานพาหนะ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ของหน่วยงาน ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน

ตารางที่ ๔ - ๑ สรุปแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก (ต่อ)

ลำดับ	หลักปฏิบัติ	แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ
๗	ด้านการรายงานสถานการณ์	กองทัพบกควรจัดเตรียมเจ้าหน้าที่เพื่อรายงานสถานการณ์ให้กอง อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอและกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดทราบจนกระทั่งสถานการณ์ภัยสิ้นสุด
๘	การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ	ในกรณีต้องขอรับการสนับสนุนจากกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยข้างเคียง/ส่วนราชการต่าง ๆ/องค์กรสาธารณกุศล ภาคเอกชนในพื้นที่ จะต้องมีการประสานงานระหว่างกันอย่างใกล้ชิด และพยายามเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน รวมทั้งดำรงการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างการปฏิบัติงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูล บรรยายสรุปสถานการณ์ประจำวัน เพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ให้ตรงกัน
๙	การทบทวน/ถอดบทเรียน	ภายหลังการปฏิบัติจบจนกระทั่งในยามปกติ ควรกำหนดให้มีฝึกซ้อมแผนปฏิบัติ ทั้งแบบปฏิบัติการบนโต๊ะ และแบบปฏิบัติการจริง เพื่อให้เกิดความพร้อมในการรับมือต่อสาธารณภัย อีกทั้ง ถอดบทเรียนและเผยแพร่ข้อมูลการปฏิบัติให้แก่หน่วยอื่น ๆ เพื่อทราบถึงหลักการ แนวคิด ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

ที่มา : ผู้วิจัยประยุกต์จากหลักการปฏิบัติในคู่มือการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัย มณฑลทหารบกที่ ๒๗, มปป. : ๕ - ๗

สรุป

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ภายใต้อำนาจหน้าที่ พระราชบัญญัติ แผนงาน และงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยแนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management: DRM) ทั้งด้านการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย การป้องกันและการลดผลกระทบ กองทัพบกได้ดำเนินการลดโอกาสที่สาธารณภัยจะสร้างผลกระทบต่อพี่น้องประชาชน ทั้งนี้ ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก นั้น ส่วนใหญ่เกิดจากการไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เกิดความซ้ำซ้อน สับสน การดำเนินการให้ความช่วยเหลือเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และไม่ทั่วถึง อันมาจากปัจจัยของปัญหาและอุปสรรคในด้านบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัยภาพรวม ที่ขีดความสามารถในการปฏิบัติที่แตกต่างกันของแต่ละหน่วยงาน ไม่เกิดการบูรณาการร่วมกัน และที่สำคัญขาดการฝึกซ้อมร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมในทุกระดับความรุนแรงของสาธารณภัย

ทั้งนี้ ในส่วนแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก จากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ค้นพบว่า แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพสามารถดำเนินการได้ จำนวน ๙ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการป้องกันและลดผลกระทบ ๒) ด้านฐานข้อมูลและระบบ ๓) ด้านการแผนงาน/คู่มือความพร้อมรับมือต่อสาธารณภัย ๔) ด้านบุคลากร ๕) ด้านองค์ความรู้ ๖) ด้านเครื่องมือเครื่องใช้ ๗) ด้านการรายงานสถานการณ์ ๘) การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และ ๙) การทบทวน/ถอดบทเรียน

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก” ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย จากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ทั้งในส่วนของพระราชบัญญัติ แผนงาน และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการยึดโยงกับพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นหลัก และรวมไปถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เพื่อนำไปสู่การตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนั้น กล่าวคือ ๑) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย ๒) เพื่อศึกษาบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก และ ๓) เพื่อศึกษาและเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

สรุป

ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย

ตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดหรือให้คำนิยาม “สาธารณภัย” ไว้หมายถึงว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดให้มีการจัดตั้ง “กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย” ขึ้นเป็นส่วนราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทย ตามมาตรา ๑๑ กระทั่งได้มีการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่ได้นำแนวคิดการพัฒนาระบบ การป้องกัน การเตรียมความพร้อม และการสร้างภูมิคุ้มกันโดยพัฒนาภูมิความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็ง ระดับชุมชน ในการเฝ้าระวังและรับมือกับสาธารณภัย การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและการสร้างภูมิคุ้มกันด้านทานให้แก่ชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการนำแนวคิดการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเพื่อป้องกันภัยตามหลักสากลคือ “รู้รับ - ปรับตัว - ฟื้นเร็วทั่ว - อย่างยั่งยืน” (Resilience) โดยเสริมสร้างความตระหนักในการลดความเสี่ยงตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย และกำกับการดำเนินการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามกรอบพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และสอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานเช่นใดเพื่อการลดความ

เสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๗๓ (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030)

บทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของ กองทัพบก

การปฏิบัติหน้าที่ของกองทัพบกในฐานะหน่วยงานให้การสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยนั้น เป็นไปตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานภายใต้อำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม ซึ่งถูกกำหนดเอาไว้ตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบส่วนราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑ และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม คือ (๓) ปกป้อง พิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคง ตลอดจนสนับสนุนภารกิจของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกัน และแก้ไขปัญหา จากภัยพิบัติ และมาตรา ๑๙ คือ กองทัพบกมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพบก การป้องกันราชอาณาจักรและดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพบกตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานในการป้องกัน ภัย และบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกองทัพบก เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล กองทัพบกได้จัดตั้ง ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ศบภ.ทบ.) โดยมีผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) เป็น ผอ.ศบภ.ทบ. และมอบหมายให้ ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ฝกร.ศบภ.ทบ.) ทำหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในภารกิจช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย

ขณะเดียวกันในส่วนของการเตรียมกำลังกองทัพบกเพื่อให้การปฏิบัติงานในการป้องกัน ภัย และบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จากการศึกษาวิจัยพบว่า สิ่งสำคัญอย่างน้อย ๔ ประการ ที่จะรองรับการเตรียมการดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ๑) การเตรียมความพร้อมด้านแผนงานหรือคู่มือที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำแผนปฏิบัติการฉุกเฉินและแผนสำรองของหน่วย เพื่อรองรับทั้งในส่วนของการฝึกซ้อมประจำปีและการพัฒนาในระยะสั้นและระยะยาว ๒) การเตรียมการด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานบรรเทาสาธารณภัยของหน่วย ซึ่งสามารถดำเนินการได้จากการขึ้นบัญชีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือการวางระบบพัฒนาศักยภาพและการฝึกอบรมบุคลากรด้านบรรเทาสาธารณภัย ๓) การเตรียมการด้านองค์ความรู้ที่เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพหน่วยด้านการบรรเทาสาธารณภัย ผ่านการฝึกอบรมกำลังพลในหน่วยหรือแม้กระทั่งการจัดทำองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถอย่างชัดเจน และ ๔) การเตรียมการด้านเครื่องมือเครื่องใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยานพาหนะ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมปฏิบัติงานได้ทันทีผ่านการจัดทำบัญชีเครื่องมือเครื่องใช้ทั้งภายในหน่วยและหน่วยข้างเคียง

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นว่า การดำเนินงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย ถือเป็นปฏิบัติที่จำเป็นต้องประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ (พลเรือน) องค์กรสาธารณกุศล และภาคเอกชนในพื้นที่ ดังนั้น การวางแผนเรื่องการใช้กำลังพลเรือน จึงเป็นสิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการเตรียมกำลังกองทัพบกเอง โดยเฉพาะการวางแผนในด้านบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่

ที่รับผิดชอบงานบรรเทาสาธารณภัยภาคพลเรือน เพื่อให้เกิดศักยภาพและความพร้อมในการปฏิบัติงาน จึงจำเป็นในการฝึกอบรมร่วมกันของบุคลากรเพื่อสร้างความคุ้นเคยและกำหนดวิธีการปฏิบัติตามหน้าที่และขั้นตอนอย่างชัดเจน รวมถึงจัดให้มีการขึ้นบัญชีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่าง ๆ หรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ก็เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน และดำรงการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง ป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างการปฏิบัติงาน และสามารถความเข้าใจต่อสถานการณ์ให้ตรงกันได้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาและข้อเสนอนำรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

๑. ด้านการป้องกันและลดผลกระทบ : ควรจัดให้มีการประเมินความเสี่ยงภัยและความอ่อนแอในเขตพื้นที่ โดยพิจารณาจากข้อมูลสถิติการเกิดภัยและจากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยแยกตามประเภทภัย

๒. ด้านฐานข้อมูลและระบบ : ควรจัดทำฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการสารสนเทศสาธารณสุข ที่นำไปสู่การพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลด้านสาธารณสุขระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพและสามารถใช้งานได้ร่วมกันตลอดจนกระจายข้อมูลด้านสาธารณสุขไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติการ

๓. ด้านแผนงาน/คู่มือความพร้อมรับมือต่อสาธารณภัย : จัดทำคู่มือและจัดทำแผนปฏิบัติการฉุกเฉินและแผนสำรองของหน่วยงาน และมีการฝึกซ้อมแผนเป็นประจำทุกปี ซึ่งการฝึกซ้อมควรให้ความสำคัญกับการรับมือต่อภัยทุกระดับ โดยเฉพาะสาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป และสาธารณภัยซึ่งเกิดขึ้นบ่อย) เช่น ภัยน้ำท่วม ภัยแล้ง ไฟป่า เป็นต้น

๔. ด้านบุคลากร : จัดเตรียมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานบรรเทาสาธารณภัย และกำหนดวิธีการปฏิบัติตามหน้าที่และขั้นตอน ตลอดจนวางระบบการพัฒนาศักยภาพและการฝึกอบรมบุคลากรด้านการบรรเทาสาธารณภัย และจัดให้มีการขึ้นบัญชีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่าง ๆ หรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

๕. ด้านองค์ความรู้ : เสริมสร้างศักยภาพหน่วยด้านการบรรเทาสาธารณภัย โดยการฝึกอบรมกำลังพลในหน่วย และพัฒนาขีดความสามารถผ่านการจัดตั้งหลักสูตรการฝึกอบรมอย่างชัดเจน

๖. ด้านเครื่องมือเครื่องใช้ : จัดเตรียมเครื่องจักรกลยานพาหนะ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นให้พร้อมใช้งานได้ทันที โดยจัดทำบัญชีเครื่องจักรกล ยานพาหนะ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ของหน่วยงาน ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน

๗. ด้านการรายงานสถานการณ์ : จัดเตรียมเจ้าหน้าที่เพื่อรายงานสถานการณ์ให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอและกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ทราบจนกระทั่งสถานการณ์ภัยสิ้นสุด

๘. การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ : ในกรณีต้องขอรับการสนับสนุนจากกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยข้างเคียง/ส่วนราชการต่าง ๆ/องค์กรสาธารณกุศล ภาคเอกชนในพื้นที่ จะต้องมีการประสานงานระหว่างกันอย่างใกล้ชิด และพยายามเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน รวมทั้งดำรงการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างการปฏิบัติงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูล บรรยายสรุปสถานการณ์ประจำวัน เพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ให้ตรงกัน

๙. การทบทวน/ถอดบทเรียน : ภายหลังจากการปฏิบัติจบจนกระทั่งในยามปกติควรกำหนดให้มีฝึกร่วมแผนปฏิบัติ ทั้งแบบปฏิบัติการบนโต๊ะ และแบบปฏิบัติการจริง เพื่อให้เกิดความพร้อมในการรับมือต่อสาธารณภัย อีกทั้ง ถอดบทเรียนและเผยแพร่ข้อมูลการปฏิบัติให้แก่หน่วยอื่น ๆ เพื่อทราบถึงหลักการ แนวคิด ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้ผู้สนใจควรศึกษาโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพ (Mixed Methods) เพื่อนำข้อมูลเชิงสถิติมาต่อยอดสร้างเข้าใจประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก โดยอาจกำหนดกลุ่มประชากรที่ปฏิบัติงานโดยตรงในพื้นที่ภัยพิบัติเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เพื่อสามารถถอดบทเรียนและเกิดภาพการขยายขอบข่ายความเข้าใจหรือเป็นการต่อจิ๊กซอว์ในมุมมองดังกล่าวอย่างครบถ้วน รอบด้าน และมีประสิทธิภาพ อันเป็นการพัฒนาการประกอบสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจในด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยในสังคมไทยต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘.

กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๕๘.

กระทรวงกลาโหม. แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๕๘. กรุงเทพฯ : กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๘.

กองทัพบก. แผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก ๒๕๕๘. กรุงเทพฯ : กองทัพบก, ๒๕๕๘.

มณฑลทหารบกที่ ๒๗. คู่มือการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัย, ร้อยเอ็ด : มณฑลทหารบกที่ ๒๗. มปป.

วิทยานิพนธ์และเอกสารวิจัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. ถอดปฏิบัติการกู้ภัยอำพลวง สู้บเรียนการ
บริหารจัดการสาธารณภัย. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๖๒.

ณัฐพงษ์ ลมสูงเนิน. “บทบาทของกองทัพบกในการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย”. วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๒.

ศูนย์พัฒนาหลักนิยมและยุทธศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารบก. กองทัพบกในการช่วยเหลือภัยพิบัติ.
กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหลักนิยมและยุทธศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารบก, ๒๕๖๒.

กฎหมาย

“พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ ๑๒๕
ตอนที่ ๒๖ ก, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑, หน้า ๓๕ - ๕๐.

“พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ ๑๒๔
ตอนที่ ๕๒ ก, ๗ กันยายน ๒๕๕๐, หน้า ๑ - ๒๓.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. “รายงานสถิติสาธารณภัยในรอบปี พ.ศ. ๒๕๖๔”. ออนไลน์.
เข้าถึงได้จาก <http://relation.disaster.go.th/cmsdetail.>, ๒๕๖๔

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตรี ไพบูลย์ พุ่มพิเชษฐ์
วัน เดือน ปีเกิด	๒๙ มิถุนายน ๒๕๑๐
การศึกษา	ปริญญาตรี : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วทบ.ทบ.) โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ปริญญาโท : บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.) มหาวิทยาลัยรังสิต หลักสูตรการทหาร ๑. หลักสูตรชั้นนายร้อย เหล่า ป. รุ่นที่ ๓๘/๓๓ ๒. หลักสูตรชั้นนายพัน เหล่า ป. รุ่นที่ ๔๔/๓๗ ๓. หลักสูตรหลักประจำ รร.สธ.ทบ. รุ่นที่ ๗๗/๔๑ ๔. วิทยาลัยเสนาธิการทหาร รุ่นที่ ๕๕/๕๗
ประวัติการทำงานโดยย่อ	ผู้บังคับกองพันทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๑ รักษาพระองค์ เสนาธิการกรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๒ รองผู้บังคับการกรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๒ ผู้อำนวยการกองยุทธการ หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศกองทัพบก ผู้บังคับการกรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๒ เสนาธิการกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน รองเสนาธิการหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศกองทัพบก
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้บัญชาการกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การทหาร

เรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

ผู้วิจัย พลตรี ไพบุลย์ พุ่มพิเชษฐ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ตำแหน่ง ผู้บัญชาการกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันแทบทุกประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในลักษณะของสาธารณภัยหรือภัยพิบัติที่ไม่เพียงแต่สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน แต่ยังส่งผลกระทบต่อทุกมิติ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งหนึ่งในปัจจัยของการเกิดสภาวะการณดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นท่ามกลางการพัฒนาของโลกในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ความสมดุลของธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป และนับวันสาธารณภัยยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เช่น อัคคีภัย ภัยแล้ง อุทกภัย ภัยจากลูกเห็บ ภัยจากไฟฟ้า แผ่นดินไหว โคลนถล่ม สึนามิ เป็นต้น ซึ่งแน่นอนว่าการเกิดสาธารณภัยในแต่ละครั้งย่อมส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ซึ่งในบางครั้งสร้างความเสียหายมูลค่ามหาศาล ดังนั้น การรับมือหรือแก้ปัญหาต่อสาธารณภัยดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรของประเทศในทุกด้าน ทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อบูรณาการขีดความสามารถในงานบรรเทาสาธารณภัยเข้าคลี่คลายสถานการณ์ช่วยเหลือประชาชนได้อย่างทันทั่วถึง เพื่อให้ผลกระทบเกิดขึ้นน้อยที่สุดและคลี่คลายรวดเร็วที่สุด

ขณะเดียวกันในส่วนของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศไทยนั้น ได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นกฎหมายหลัก โดยกำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานอำนวยการในการดำเนินการกับส่วนราชการต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบูรณาการ ซึ่งกองทัพบกถือเป็นหนึ่งในองค์กรที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านกำลังพลและยุทโธปกรณ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในงานบรรเทาสาธารณภัย ทั้งนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของกองทัพบกในฐานะหน่วยงานให้การสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นการปฏิบัติงานภายใต้อำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม ซึ่งถูกกำหนดไว้ตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบส่วนราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑ และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม คือ ปกป้อง พิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคง ตลอดจนสนับสนุนภารกิจของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกัน และแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ และมาตรา ๑๙ กองทัพบกมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพบก การป้องกันราชอาณาจักรและดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพบกตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม โดยมีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้รับผิดชอบ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาพรวมการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกในห้วงที่ผ่านมาจะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่หากพิจารณาถึงประสิทธิภาพการดำเนินการดังกล่าวแล้วยังคงปรากฏถึงปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการ ทั้งในด้านความเป็นเอกภาพในการอำนวยการและบริหารจัดการ ด้านกำลังพล ยุทโธปกรณ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ใน

งานบรรเทาสาธารณภัยและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนปัญหาการปฏิบัติงานร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ อย่างบูรณาการ เป็นต้น

ด้วยประการทั้งปวงที่ผู้วิจัยกล่าวมานั้น นำมาสู่ความสนใจศึกษาของผู้วิจัยต่อประเด็น “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก” ซึ่งผู้วิจัยมุ่งหมายศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย เพื่อทำความเข้าใจต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยในภาพรวม ตลอดจนมุ่งศึกษาบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก เพื่อทำความเข้าใจต่อองค์ประกอบที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหน่วยงานให้การสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ และแผนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งหวังเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย
๒. เพื่อศึกษาบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก
๓. เพื่อศึกษาและเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาเป็น ๓ ส่วนหลัก ๆ คือ ๑) ส่วนที่เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย ๒) ส่วนที่เป็นการทบทวนบทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก และ ๓) ส่วนที่เป็นการศึกษาและเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ตลอดจนได้กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใกล้เคียงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยมี ๒ กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ ๑) กลุ่มระดับผู้บริหารที่มีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก และ ๒) กลุ่มระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) ในลักษณะของการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) ทั้งในส่วนของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๘ และแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก พ.ศ. ๒๕๕๘ รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นการคัดเลือกโดยใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ ๑) กลุ่มระดับผู้บริหารที่มีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลการขับเคลื่อน

การดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก และ ๒) กลุ่มระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

ผลการวิจัย

ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย

ตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดหรือให้คำนิยาม “สาธารณภัย” ไว้หมายถึงว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตราย แก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดให้มีการจัดตั้ง “กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย” ขึ้นเป็นส่วนราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทย ตามมาตรา ๑๑ กระทั่งได้มีการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่ได้นำแนวคิดการพัฒนา ระบบ การป้องกัน การเตรียมความพร้อม และการสร้างภูมิคุ้มกันโดยพัฒนาภูมิความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็ง ระดับชุมชน ในการเฝ้าระวังและรับมือกับสาธารณภัย การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและ การสร้างภูมิคุ้มกันตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการนำแนวคิดการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเพื่อป้องกันภัยตามหลักสากลคือ “รู้รับ - ปรับตัว - ฟื้นเร็วทั่ว - อย่างยั่งยืน” (Resilience) โดยเสริมสร้างความตระหนักในการลดความเสี่ยงตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย และกำกับการดำเนินการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามกรอบพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และสอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๗๓ (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030)

บทบาทและโครงสร้างหน่วยรับผิดชอบหลักในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

การปฏิบัติหน้าที่ของกองทัพบกในฐานะหน่วยงานให้การสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย นั้น เป็นไปตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานภายใต้อำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม ซึ่งถูกกำหนดเอาไว้ตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบส่วนราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑ และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม คือ (๓) ปกป้อง พิทักษ์ รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคง ตลอดจนสนับสนุนภารกิจของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกัน และแก้ไขปัญหา จากภัยพิบัติ และมาตรา ๑๙ คือ กองทัพบกมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพบก การป้องกันราชอาณาจักรและดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพบกตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานในการป้องกัน แก้ไข และบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกองทัพบก เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล กองทัพบกได้จัดตั้ง ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ศบภ.ทพ.) โดยมีผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทพ.) เป็น ผอ.ศบภ.ทพ. และมอบหมายให้

ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ฝกร.ศบภ.ทบ.) ทำหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในการกิจการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

๑. **ด้านการป้องกันและลดผลกระทบ** : ควรจัดให้มีการประเมินความเสี่ยงภัยและความอ่อนแอแหลมในเขตพื้นที่ โดยพิจารณาจากข้อมูลสถิติการเกิดภัยและการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยแยกตามประเภทภัย

๒. **ด้านฐานข้อมูลและระบบ** : ควรจัดทำฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการสารสนเทศสาธารณภัย ที่นำไปสู่การพัฒนาาระบบเชื่อมโยงข้อมูลด้านสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้งานได้ร่วมกันตลอดจนกระจายข้อมูลด้านสาธารณภัยไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติการ

๓. **ด้านแผนงาน/คู่มือความพร้อมรับมือต่อสาธารณภัย** : จัดทำคู่มือและจัดทำแผนปฏิบัติการฉุกเฉินและแผนสำรองของหน่วยงาน และมีการฝึกซ้อมแผนเป็นประจำทุกปี ซึ่งการฝึกซ้อมควรให้ความสำคัญกับการรับมือต่อภัยทุกระดับ โดยเฉพาะสาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป และสาธารณภัยซึ่งเกิดขึ้นบ่อย) เช่น ภัยน้ำท่วม ภัยแล้ง ไฟป่า เป็นต้น

๔. **ด้านบุคลากร** : จัดเตรียมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานบรรเทาสาธารณภัย และกำหนดวิธีการปฏิบัติตามหน้าที่และขั้นตอน ตลอดจนวางระบบการพัฒนาศักยภาพและการฝึกอบรมบุคลากรด้านการบรรเทาสาธารณภัย และจัดให้มีการขึ้นบัญชีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่าง ๆ หรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

๕. **ด้านองค์ความรู้** : เสริมสร้างศักยภาพหน่วยด้านการบรรเทาสาธารณภัย โดยการฝึกอบรมกำลังพลในหน่วย และพัฒนาขีดความสามารถผ่านการจัดตั้งหลักสูตรการฝึกอบรมอย่างชัดเจน

๖. **ด้านเครื่องมือเครื่องใช้** : จัดเตรียมเครื่องจักรกล ยานพาหนะ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้พร้อมใช้งานได้ทันที โดยจัดทำบัญชีของหน่วยงาน/ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน

๗. **ด้านการรายงานสถานการณ์** : จัดเตรียมเจ้าหน้าที่เพื่อรายงานสถานการณ์ให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอและกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดทราบจนกระทั่งสถานการณ์ภัยสิ้นสุด

๘. **การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ** : ในกรณีต้องขอรับการสนับสนุนจากกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยข้างเคียง/ส่วนราชการต่าง ๆ/องค์กรสาธารณกุศล ภาคเอกชนในพื้นที่ จะต้องมีการประสานงานระหว่างกันอย่างใกล้ชิด และพยายามเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน รวมทั้งดำรงการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างการทำงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูล บรรยายสรุปสถานการณ์ประจำวัน เพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ให้ตรงกัน

๙. **การทบทวน/ถอดบทเรียน** : ภายหลังจากปฏิบัติจบจนกระทั่งในยามปกติ ควรกำหนดให้มีฝึกซ้อมแผนปฏิบัติ ทั้งแบบปฏิบัติการบนโต๊ะ และแบบปฏิบัติการจริง เพื่อให้เกิดความพร้อมในการรับมือต่อสาธารณภัย อีกทั้ง ถอดบทเรียนและเผยแพร่ข้อมูลการปฏิบัติให้แก่หน่วยอื่น ๆ เพื่อทราบถึงหลักการ แนวคิด ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้ผู้สนใจควรศึกษาโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพ (Mixed Methods) เพื่อนำข้อมูลเชิงสถิติมาต่อยอดสร้างเข้าใจประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก โดยอาจกำหนดกลุ่มประชากรที่ปฏิบัติงานโดยตรงในพื้นที่ภัยพิบัติเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เพื่อสามารถถอดบทเรียนและเกิดภาพการขยายขอบข่ายความเข้าใจหรือเป็นการต่อจิ๊กซอว์ในมุมมองดังกล่าวอย่างครบถ้วน รอบด้าน และมีประสิทธิภาพ อันเป็นการพัฒนาการประกอบสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจในด้านการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยในสังคมไทยต่อไป